

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
UGDYMO MOKSLŲ IR SOCIALINĖS GEROVĖS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJS IR PSICHOLOGIJOS KATEDRA

ERNESTA PETRAUSKIENĖ
EDUKOLOGIJA (ŠVIETIMO KOKYBĖS VADYBA)

**IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJOS
TOBULINIMAS KAIP UGDYMO KOKYBĖS VEIKSNYS**

Magistro darbas

Darbo vadovė

prof. dr.

Aušrinė Gumuliauskienė

Originalus autorinis darbas

(Studentės parašas)

Šiauliai, 2017

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS.....	6
1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJA IR JOS TOBULINIMO PROBLEMATIKOS TEORINIAI PAGRINDAI	12
1.1. Pedagogo kvalifikacijos ir jos tobulinimo samprata.....	12
1.2. Teisės aktai, apibrėžiantys pedagogų kvalifikacijos tobulinimo svarbą	15
1.3. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiksniai	18
1.4. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo lygmenys, formos ir būdai	22
2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO KOKYBĖS TEORINIAI ASPEKTAI.....	27
2.1. Ikimokyklinio ugdymo paskirtis, reikšmingumas ir jam keliami reikalavimai	27
2.2. Ikimokyklinio ugdymo kokybės samprata.....	30
2.3. Ikimokyklinio ugdymo kokybę lemiantys veiksniai.....	34
2.4. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo svarba ikimokyklinio ugdymo kokybei	37
3. TYRIMO METODOLOGIJA	41
3.1. Tyrimo metodologija.....	41
3.2. Tyrimo metodika ir organizavimas	42
4. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO KAIP UGDYMO KOKYBĖS VEIKSNIO EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ	45
4.1. Tyrimo imties charakteristika	45
4.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė	45
4.2.1. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų apklausos rezultatų analizė.....	45
4.2.2. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų apklausos rezultatų analizė.....	62
IŠVADOS	72
REKOMENDACIJOS	74
DISKUSIJA	75
LITERATŪRA	76
PRIEDAI	84

SANTRAUKA

Tyrimo aktualumas. Globalizacija, sparti visuomenės kaita - švietimo sistemos iššūkiai. Besikeičiantis ugdymo įstaigų vaidmuo reikalauja iš pedagogų naujo požiūrio, kad tik nuolat besimokantis pedagogas išugdys nuolat besimokantį asmenį. Priklausomai nuo išorinių ir vidinių švietimo sistemos kaitos veiksnių, kinta pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. Nuolat atsiranda naujų gebėjimų, kurių reikia šiuolaikiniam pedagogui, kyla nauji reikalavimai, todėl pedagogai privalo nuolat tobulinti savo kvalifikaciją.

Darbo naujumas/reikšmingumas. Teoriniai darbo pagrindai suteikia galimybę atskleisti ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sampratą, reikalavimus, reikšmingumą ikimokyklinio ugdymo kokybei. Praktiniu požiūriu šio tyrimo surinkti ir apibendrinti duomenys gali būti reikšmingi, siekiant efektyvinti ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimą.

Tyrimo objektas – ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir jo sąsajos su ugdymo kokybe.

Hipotezė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams sudaromos palankios sąlygos tobulinti turimą kvalifikaciją ir tai lemia ugdymo kokybės teigiamus pokyčius.

Tyrimo tikslas – teoriškai pagrįsti ir empiriškai atskleisti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir ugdymo kokybės sąsajas.

Tyrimo metodai: teoriniai, kiekybiniai, kokybiniai, statistiniai.

Darbe atlikta mokslinės, metodinės literatūros, švietimą reglamentuojančių dokumentų analizė, kurios pagrindu atskleista pedagogų kvalifikacijos tobulinimo samprata; kvalifikacijos tobulinimo formos; aktualizuoti ikimokyklinio ugdymo iššūkiai ir reikalavimai, apibrėžta ikimokyklinio ugdymo kokybės samprata; pagrįstas ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo reikšmingumas ikimokyklinio ugdymo kokybei.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad labiausiai pedagogus skatina tobulinti kvalifikaciją naujų žinių ir įgūdžių siekimas, noras diegti inovacijas savo veikloje ir noras atitikti augančius profesinius reikalavimus. Kursai, seminarai, konferencijos, dalyvavimas metodinėse veiklose yra labiausiai pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikius tenkinančios formos ir būdai. Kvalifikacijos renginių ir pedagogų darbo laiko nesuderinamumas yra pagrindinė priežastis pedagogams trukdanti tobulinti kvalifikaciją. Vadovių nuomone, pedagogams stinga ir motyvacijos tobulinti savo kvalifikaciją. Kvalifikacijos tobulinimo sistemoje ir organizavime tyrimo dalyviai labiausiai rekomenduoja gerinti finansavimo modelį. Tyrimo duomenų analizė patvirtino hipotezę, kad ugdymo kokybė priklauso nuo nuolat besimokančio ir tobulėjančio pedagogo, jei šiam sudaromos pakankamos sąlygos tobulinti kvalifikaciją.

SUMMARY

Relevance of the research. Globalisation and rapid social change are the challenges of education system. The role of changing educational institutions demands new attitude of teachers that only a teacher who is engaged in constant learning is able to develop a person who will be a constant learner. The professional development needs of a teacher change depending on external and internal factors of education system. New skills needed for the modern teacher constantly appear and new requirements are created, therefore the teachers must constantly improve their qualification.

The novelty/importance of the thesis. Theoretical basis of the thesis allows revealing the concept of professional development of pre-school education teachers, its requirements and impact on the quality of pre-school education. In practical terms, the collected and summarized data can help to make the process of professional development of the teachers of pre-school education institutions more efficient.

The subject of the research is the professional development of pre-school education teachers and its correlation with the quality of education.

Hypothesis. Favourable conditions are created for pre-school education teachers to improve their professional qualification and it drives positive changes on the quality of education.

The aim of the research is to provide theoretical background and to reveal empirically the relation between professional development of pre-school education teachers and quality of education.

The present research employs the following **research methods**: theoretical, quantitative, qualitative and statistical.

The thesis presents the analysis of scientific and methodical literature as well as the documents regulating the education system on the grounds of which the concept of professional development of teachers and the forms of professional development are revealed; the challenges and requirements of pre-school education are conveyed; the concept of pre-school education quality is defined; the importance and impact of professional development of pre-school education teachers on pre-school education quality is grounded.

The research data reveals that the pursuit of new knowledge and skills, desire to instil innovations in their activities and desire to meet the growing professional requirements are the factors that most induce the teachers to develop their professional skills. Courses, seminars, conferences and participation in methodological activities are the forms and ways that most fulfil the needs of professional development of the teachers. The inconsistency of the time of the

professional qualification development events held and the working hours of the teachers is the main reason impeding the teachers to develop their professional competence. The heads of educational institutions state that the teachers also lack personal motivation to develop their professional skills. According to the respondents, sponsorship model of the professional development system and its organization should be revised. The analysis of research data supports the hypothesis that the quality of education depends on continuous professional development of the teacher, if sufficient conditions to develop professional skills are provided.

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Globalizacija, sparti visuomenės kaita yra švietimo sistemos iššūkiai. LR švietimo įstatyme, Švietimo gairėse teigiama, kad švietimo raida turi lenkti bendrąją visuomenės raidą, norint, kad jis tinkamai atliktų savo priedermes. Todėl pagrindiniu švietimo principu tampa mokymasis visą gyvenimą. Ugdymo įstaigos tampa ne tik žinių teikėjomis, bet ir ugdo gebėjimus mokytis, interpretuoti, sisteminti bei pritaikyti įgytas žinias. Besikeičiantis ugdymo įstaigų vaidmuo reikalauja iš pedagogų naujo požiūrio, kad tik nuolat besimokantis pedagogas išugdys nuolat besimokantį asmenį (Dautaras, Rukštelienė, 2006; Stoll, Kools, 2017; Williams, Brien, LeBlanc, 2012). Kokybė tampa kiekvieno organizacijos nario atsakomybe, efektyviai įsitraukiant į nuolatinį tobulėjimą per edukacinę – tiriamąją veiklą, kokybės vadybos funkcijų optimizavimą įvairiais lygmenimis (Gedminienė, Gumuliauskienė, 2008).

Europos Taryba 2000 metais Lisabonoje patvirtino, kad Europa įžengė į *žinių amžių*, todėl mokymasis visą gyvenimą tampa būtinybe. Vadovaujantis nuostata, kad būtina mokytis visą gyvenimą, Europos komisija 2000 metais paskelbė mokymosi visą gyvenimą memorandumą, kuris skatina visas Europos valstybes diskutuoti apie mokymosi visą gyvenimą strategiją, kai būtina mokytis ne gyvenimui, bet visą gyvenimą (Ališauskienė, Ušeckienė, 2005).

„Šiuolaikinėje visuomenėje mokymasis tampa esmine individo sėkmingos karjeros, organizacijos konkurencinėmis sąlygomis išlikimo priežastimi, todėl nebegalima mokymosi sieti tik su keliomis specialiomis institucijomis vienu gyvenimo periodu. Mokymasis turi vykti nuolat, tai yra kiekvieno – tiek individo, tiek organizacijos – siekis ir egzistavimo būdas. Nuolatinė kaita, reformos kelia naujus reikalavimus žmogui ir organizacijai, tad ikimokyklinio ugdymo institucija, norėdama išlikti paklausai, privalo tobulėti, tapti kokybiškai nauja organizacija, gebanti formuluoti veiklos tikslus, kurti viziją bei parengti jos realizavimo strategiją“ (Aušbikavičienė, Gumuliauskienė, 2010, p. 6). Anot Peter Senge, švietimo organizacijos susiduria su nuolatine konkurencija, kuri verčia ugdymo įstaigas tapti nuolat besimokančiomis organizacijomis (Sass, 2014).

Šiuo metu daug dėmesio skiriama pedagogų kompetencijų ugdymui, todėl vis svarbesnės tampa įvairios studijos, seminarai, konferencijos ir kt., kurių metu pedagogai įgyja ar plėtoja jau turimas kompetencijas (Stankevičienė, Bielinienė, Zimblienė ir kt., 2009). J. Aušbikavičienė (2010) teigia, kad švietimo politikai stengiasi ieškoti įvairių būdų, kaip būtų galima motyvuoti pedagogus, nes nuo nuolat besimokančio, kvalifikaciją tobulinančio pedagogo priklauso ugdymo kokybė ir mokymosi sėkmė.

„Kvalifikacijos tobulinimas modernioje visuomenėje dėl pastebimo prieštaravimo tarp išaugusių profesinių reikalavimų ir turimo profesinio pasirengimo yra svarbus socialinio

vystymosi veiksnys, ir technologinio progreso tikslas, ir sparčiai besivystančios visuomenės kokybinis poreikis <...>. Mokytojo profesinės kvalifikacijos tobulinimas iš esmės yra svarbus jo karjerai, lemia ugdymo proceso sėkmę“ (Bankauskienė, Augustinienė, Čiučiulkienė, 2009, p. 4).

LR pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija (2012) deklaruoja, kad pedagogo kvalifikacijos tobulinimosi poreikiai yra suvokiami kaip galimybė realizuoti asmeninius gebėjimus, padeda įveikti problemas. Kvalifikacijos tobulinimas suvokiamas kaip galimybė įgyti stokojamas kompetencijas. Nacionaliniu požiūriu kvalifikacijos tobulinimas suvokiamas kaip galimybė diegti naujoves, technologijas. Šioje koncepcijoje teigiama, kad turi būti derinama ir pedagogo asmeninė iniciatyva, ir švietimo įstaigos vadovo įtaka, ir profesinio tobulinimosi konsultanto pagalba kvalifikacijos tobulinimo priemonių pasirinkime. Būtina tobulinti įvairias kompetencijas, kurios įgyja viešą raišką, net jei jos nesusijusios su tiesioginėmis pedagoginėmis pareigomis ar funkcijomis, nes pedagogas turi tapti teigiamu pavyzdžiu ugdytiniam. „Atestacijos procedūras aukštesnei kvalifikacinei kategorijai gauti pedagogas gali pradėti tik tada, kai tobulinantis įgytos kompetencijos lemia reikšmingus teigiamus pedagoginės veiklos kokybės pokyčius bei rezultatus ir kai per strateginio planavimo laikotarpį formaliai įvertinta kvalifikacijos tobulinimo veiklų visuma atitinka mažiausiai vieno semestro formaliųjų studijų apimtį“ (LR pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012, 30 st.).

„Lietuvoje kinta ir vis labiau įsitvirtina naujas požiūris į pedagogo poziciją bei kompetencijas. Vienas po kito pedagogus pasiekia svarbūs dokumentai, reglamentuojantys kvalifikacijos tobulinimą, kompetencijų plėtojimą bei pedagogų atestacijos vykdymą“ (Stankevičienė, Bielinienė, Zimblienė ir kt., 2009, p. 62). Šios autorės teigia, kad kinta pedagogų vaidmuo ir iš jų yra reikalaujama vis aukštesnės kvalifikacijos ir veiksmingos veiklos kompetencijų. Sąvokos *kompetencija* ir *kvalifikacija* gali būti tapatinamos, nes skirtumai tarp jų nėra dideli. Kvalifikaciją galima įgyti, o kompetencijos laipsniškai formuojasi profesinėje veikloje (Stankevičienė, Bielinienė, Zimblienė ir kt., 2009).

Priklausomai nuo išorinių ir vidinių švietimo sistemos kaitos veiksnių, kinta pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. Nuolat atsiranda naujų gebėjimų, kurių reikia šiuolaikiniam pedagogui, kyla nauji reikalavimai, todėl pedagogai privalo nuolat tobulinti savo kvalifikaciją. Kvalifikacijos tobulinimas yra nulemtas dviejų veiksnių: išorinės būtinybės (keliami reikalavimai) ir asmens vidinės motyvacijos. Šie veiksniai reikalauja prisitaikyti prie išorinės aplinkos ir įvertinti pedagogams save iš naujo (Gedvilienė, Laužackas, Tūtlys, 2010; OECD, 2016).

„Visais švietimo lygiais pernelyg silpnai išplėtotą kokybės kultūrą, mokyklų bendruomenės nėra aktyviai įsitraukusios į kokybės, įsivertinimo ir įrodymais grįstos vadybos kūrimo procesus kaip sprendimų siūlytojai ir priėmėjai. Todėl reikia plėtoti tokią kultūrą, kai tyrimai, vertinimai

yra nukreipiami į tai, kad atsirastų įrodymais, patirtimi ir žinojimu grįsta lyderystė, nuolatinis tobulinimas ir aukštos kokybės siekis. Tokia lyderystė turėtų pasižymėti atsakomybe ir visų švietimo valdymo lygmenų įsitraukimu, visų švietimo dalyvių ir socialinių partnerių gebėjimų panaudojimu švietimo tikslui pasiekti“ (Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, 2013).

Problemos iširtumas. Pastaraisiais metais Europoje pedagogų profesinis tobulėjimas įgyja vis didesnę reikšmę. Pedagogų kompetentingumas, profesinis tobulėjimas yra suvokiamas, kaip neatsiejama profesinės veiklos dalis, kuri sąlygoja švietimo kokybę. Todėl vis daugiau dėmesio skiriama pedagogų kvalifikacijos tobulinimui ir jos kokybės užtikrinimui (Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo (pkt) kokybės stebėsenos sisteminio modelio koncepcijos pagrindimas, 2014). Lietuvoje pedagogų kvalifikacijos tobulinimo aspektus tyrinėjo J. Dautaras ir N. Rukštelienė (2006), kurie analizavo pedagogų mokymosi motyvus, nuolatinio mokymosi įtaką ugdymo kokybei. R. Laužackas, G. Gedvilienė, V. Tūtlys, D. Juozaitienė (2008) tyrimo metu atskleidė pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikius. R. Aušbikavičienė, A. Gumuliauskienė (2010) atskleidė ikimokyklinio ugdymo įstaigos, kaip besimokančios organizacijos požymius. J. Aušbikavičienės (2010) atliktas tyrimas išryškino pedagogų motyvacijos sąsajas su kvalifikacijos tobulinimu. A. Gumuliauskienė, V. Ušinskienė, J. Smilgienė (2011) nagrinėjo švietimo politikos įgyvendinimo finansines prielaidas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo srityje. A. Kalvaitis (2016) nagrinėjo pedagogų poreikį tobulinti kvalifikaciją, kokią įtaką tai turi pedagogo darbo kokybei. F. Lai, E. Sadoulet, A. Janvry (2009), H. O. Yusuf, A. A. Dada (2016) tyrinėjo pedagogų kvalifikacijos įtaką ugdymo kokybei ir mokinių mokymosi pasiekimams. K. N. Baiju, B. Meera (2010) atskleidė pedagogų nuolatinio mokymosi svarbą, kaip ugdymo kokybės veiksnį. Tai rodo, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimo klausimai yra sistemingai nagrinėjami, įvairūs tyrėjai juos sieja su ugdymo kokybe.

Tyrimo problema konkretizuojama šiais klausimais: *Ar ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimas daro tiesioginę įtaką ugdymo kokybės gerinimui? Su kokiomis problemomis susiduria ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogai norėdami tobulinti savo kvalifikaciją?*

Tyrimo objektas – ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir jo sąsajos su ugdymo kokybe.

Hipotezė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams sudaromos palankios sąlygos tobulinti turimą kvalifikaciją ir tai lemia ugdymo kokybės teigiamus pokyčius.

Tyrimo tikslas – teoriškai pagrįsti ir empiriškai atskleisti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir ugdymo kokybės sąsajas.

Siekiant užsibrėžto tikslo keliami šie **uždaviniai:**

1. Mokslinės, metodinės literatūros, švietimą reglamentuojančių dokumentų analizės pagrindu: atskleisti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sampratą; apibūdinti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo formas, jų dermę su ikimokyklinio ugdymo įstaigų ir pedagogų poreikiais; aktualizuoti šiuolaikinio ikimokyklinio ugdymo iššūkius ir reikalavimus, ikimokyklinio ugdymo įstaigos paskirtį; apibrėžti ikimokyklinio ugdymo kokybės sampratą; pagrįsti ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo reikšmingumą ikimokyklinio ugdymo kokybei.
2. Parengti empirinio tyrimo instrumentus ir ištirti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo esamą organizavimo ir vykdymo būklę, pedagogų tobulinimosi poreikius, sąsajas su ikimokyklinio ugdymo kokybe.
3. Tyrimo rezultatų pagrindu pagrįsti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo organizavimo, vykdymo būklę, pedagogų tobulinimosi poreikius, pedagogų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų nuomonę apie kvalifikacijos tobulinimosi sąsajas su ugdymo kokybe.

Tyrimo metodologija grindžiama pragmatizmo, konstruktyvizmo ir humanizmo filosofinėmis nuostatomis.

Pragmatizmo pagrindinės idėjos yra prisitaikymas prie gyvenimo sąlygų. Žinios ir mąstymas padeda siekti tikslų, tačiau būtina juos nuolat tobulinti. Ugdymo paskirtis yra patirtį panaudoti įvairioms problemoms spręsti (Bitinas, 2000). „Ugdymo tikslas, anot J.Dewey, yra patirties kokybės transformacija. Ugdymo požiūriu visi žmogaus gyvenimo tarpsniai yra vienodi tuo aspektu, nesvarbu, ar tai būtų vaikystė, jaunystė ar brandos metai, bet patirties vertė priklauso nuo to, kas yra iš tiesų išmokta bet kuriuo tarpsniu“ (Elenbergas, 2013, p. 14). Kvalifikacijos tobulinimas taip pat padeda pedagogams prisitaikyti prie vis naujų gyvenimo ir ugdymo sąlygų, inovacijų ugdymo procese, padeda spręsti ugdymo procese iškilusias problemas, kas lemia ugdymo kokybės kaitą.

Rengiant pedagogus išsivyrąja *konstruktyvistinės teorijos* nuostatos, kurios sudaro galimybę ugdyti kritinį mąstymą. Taip sukuriamos palankios sąlygos profesinių žinių, įgūdžių, naujų vertybinių orientacijų įgijimui, kurių viena svarbiausių - nuolatinis profesinis tobulėjimas (Juodaitytė, 2001). „Konstruktyvizmo idėjos universitetiniame vaikystės pedagogo rengime gali būti sėkmingai realizuojamos, jeigu yra patenkinami studentų individualūs ir profesiniai poreikiai žinioms, mokėjimams, įgūdžiams. Paskaitose, o ypač seminarinių užsiėmimų metu, jie gali nuspręsti, į kokią būtent tematiką labiausiai norėtų gilintis. Pasirinkdami temas pagal teorinį ar praktinį reikšmingumą, studentai savaime tampa atsakingi už mokymą(si). Tuo pačiu dalis atsakomybės nuo dėstytojo perkeliama studentui“ (Juodaitytė, 2001, p. 62). LR švietimo įstatyme (2011) nurodoma, kad pedagogai privalo tobulinti savo kvalifikaciją. Jie gali pasirinkti,

kokiomis formomis ir būdais tai gali daryti, tai rodo, kad jie yra patys atsakingi už savo kvalifikacijos tobulinimą, nuolatinį mokymąsi.

Humanizmo atstovai teigia, kad svarbiausias asmens bruožas yra savirealizacijos siekis, veržimasis į priekį (Bitinas, 2000). Kvalifikacijos tobulinimas padeda pedagogams realizuoti save, įvairias idėjas, pasidalinti gerąja patirtimi, ją perimti ir taip užtikrinti ugdymo kokybę.

Tyrimo metodai:

1. Teoriniai: mokslinės literatūros šaltinių turinio analizė.
2. Kiekybiniai: ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir vadovų anketinė apklausa raštu.
3. Kokybiniai: vadovų apklausa raštu. Atlikta gautų duomenų turinio analizė, išskiriant kategorijas ir subkategorijas.
4. Statistiniai. Duomenų apdorojimui buvo taikomi statistikos metodai (procentų, vidurkių, standartinių nuokrypių, dažnių analizė, Pearson'o koreliacijos koeficientas ir Stjudent'o testas). Empiriniai duomenys statistiškai apdoroti ir grafiškai apipavidalinti kompiuterių programomis SPSS (Statistical Packet for Social Sciences 23.0).

Tyrimo imtis ir organizavimas. Buvo atliktas kokybinis ir kiekybinis tyrimas. Atliekant kokybinį tyrimą apklausti 8 Šiaulių miesto ikimokyklinių ugdymo įstaigų vadovai. Kiekybinis tyrimas: atlikta pedagogų anoniminė anketinė apklausa raštu. Iš viso tyrime dalyvavo 136 Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogės. Tyrimas buvo atliktas 2017 m. balandžio mėnesį.

Tyrimo etapai:

- I etapas: mokslinės literatūros ir švietimo dokumentų analizė (2017 m. sausio–kovo mėn.).
- II etapas: tyrimo instrumentų sudarymas (2017 m. kovo mėn.).
- III etapas: tiriamųjų apklausa (2017 m. balandžio mėn.).
- IV etapas: tyrimo rezultatų analizė ir interpretacija (2017 m. balandžio–gegužės mėn.)
- V etapas: išvadų ir rekomendacijų rengimas (2017 m. gegužės mėn.).

Darbo naujumas/reikšmingumas. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas vis dažniau apibūdinamas, kaip ugdymo kokybės veiksnys ir nagrinėjamas tiek Lietuvos, tiek užsienio mokslininkų darbuose. Tai rodo, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimo klausimai yra nuolat svarstomi, atkreipiamas dėmesys į kvalifikacijos tobulinimo naudą. Teoriniai šio darbo pagrindai suteikia galimybę atskleisti ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sampratą, reikalavimus, reikšmingumą ikimokyklinio ugdymo kokybei. Praktiniu požiūriu šio tyrimo surinkti ir apibendrinti duomenys gali būti reikšmingi, siekiant efektyvinti ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimą.

Darbo struktūra. Darbą sudaro santrauka lietuvių ir anglų kalba, įvadas, 4 skyriai, išvados, rekomendacijos, diskusija, literatūros sąrašas, 2 priedai. Darbe pateikiamos 26 lentelės, 2 paveikslai.

1. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJA IR JOS TOBULINIMO PROBLEMATIKOS TEORINIAI PAGRINDAI

1.1. Pedagogo kvalifikacijos ir jos tobulinimo samprata

Kvalifikacija - profesinio ugdymo reikalavimų įgyvendinimo kokybė; veiklos specializacijos kokybė, suteikiama baigus atitinkamos pakopos studijas (Jovaiša, 2007). Kvalifikacija yra specialisto žinios, mokėjimai, įgūdžiai, nuostatos, kurios įgyjamos išmokymo būdu. Kvalifikacija gali būti laikomos žmogaus vertybės skirtos tam tikrai veiklai atlikti. Įgytą profesinę, formaliąją kvalifikaciją liudija diplomai ir pažymėjimai, o realią žmogaus kvalifikaciją - profesinės veiklos rezultatai (Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė, 2005).

Pedagogo kvalifikacija – Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka pripažįstama asmens turimų kompetencijų arba profesinės patirties ir turimų kompetencijų, reikalingų mokiniams ugdyti, visuma (LR švietimo įstatymas, 2011).

„Pedagogo kvalifikacija – Vyriausybės arba jos įgaliotos institucijos teisės aktų nustatyta tvarka pripažinta žinių, gebėjimų ir nuostatų, reikalingų ugdomajam darbui dirbti, visuma“ (Lietuvos pedagogų rengimo koncepcijos projektas ir jo pagrindimas, 2016, p. 4).

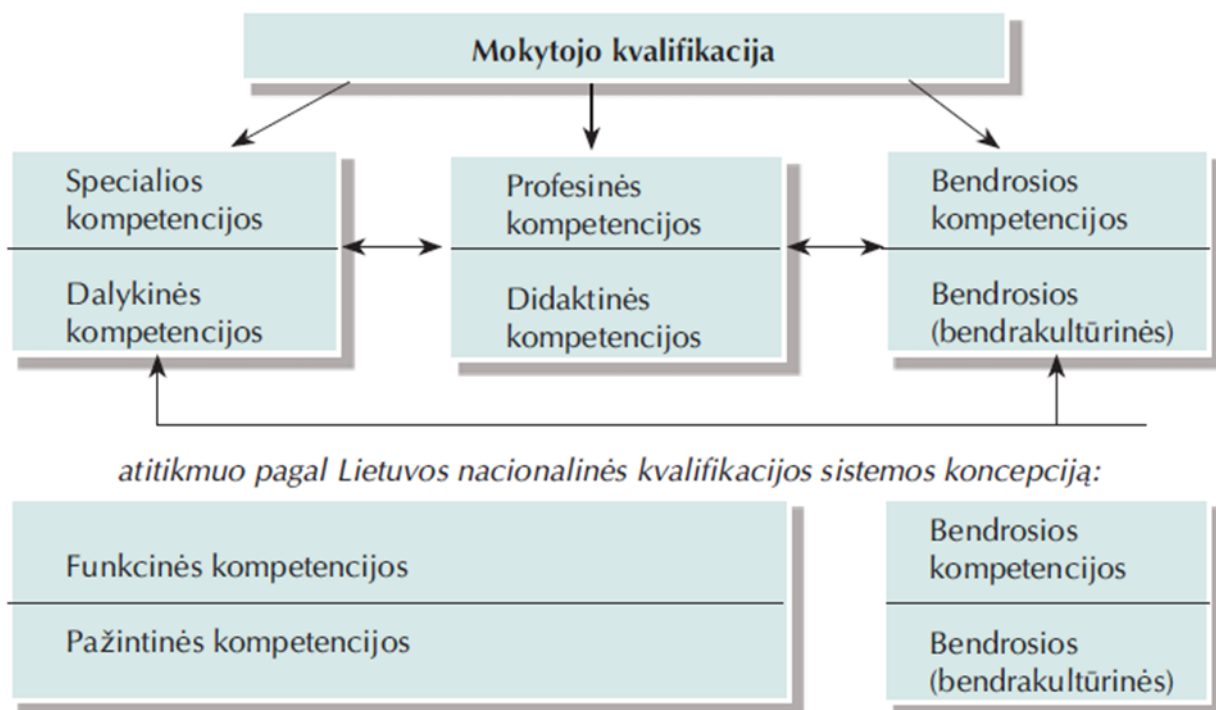
Kvalifikacijos sąvoka vartojama, kai kalbame apie tai, ką žmogus rengiasi įgyti, įgyja švietimo sistemoje. Kvalifikacija yra įgyjama, o kompetencijos laipsniškai susiformuoja dirbant ir yra susijusios su profesine veikla. Kvalifikacija – asmens žinios, mokėjimai, gebėjimai, kurie dažniausiai yra įgyjami mokantis. Praktinė patirtis praplečia įgytą kvalifikaciją. Kvalifikacija yra suteikiama ir ją patvirtina diplomai, o kompetencija yra atitikimas keliamiems reikalavimams (Jurašaitė-Harbison, 2006).

„Kvalifikacijos tobulinimas neatsiejamas nuo kvalifikacijos, kompetencijos ir kompetentingumo, kaip pagrindinių darbo įvertinimo indikatorių. Šios definicijos padeda plačiau atskleisti ir suvokti patį kvalifikacijos tobulinimo fenomeną (Laužackas R., 2005a). Pedagogų rengimo koncepcijoje teigiama, kad pedagogo kvalifikacija suteikiama asmenims, įgijusiems bendrąją kultūrinę, dalykinę ir profesinę kompetenciją, atlikusiems pedagoginę stažuotę ir išlaikiusiems kvalifikacinį egzaminą“ (Gedvilienė, Laužackas, Tūtlys, 2010, p. 14-15).

Kvalifikacija tai tam tikri gebėjimai, kurie reikalingi tam tikrai profesijai, o gebėjimai atlikti konkrečią operaciją, veiksmą, funkcijas – kompetencijos. Profesiniame rengime yra įgyjamos tiek kompetencijos, tiek kvalifikacijos. Kvalifikaciją pabrėžiantis diplomai įrodo apie pasirengimo profesijai visumą (pedagogo kvalifikacija, socialinio darbuotojo kvalifikacija). Tam tikras kompetencijas apibrėžiančiu pažymėjimu, sertifikatu parodo (pvz. planavimo, refleksijos ir kt.) gebėjimus atlikti tik konkrečias tam tikros profesijos funkcijas. Kvalifikaciją galima suprasti kaip pagrindinį profesinio rengimo tikslą, kas suteikia reikalingų žinių, gebėjimų, požiūrių

reikalingų profesijai. Pedagogas, kuris nori kokybiškai atlikti darbą, privalo pasižymėti funkciniais gebėjimais, kurie vadinami kompetencijomis, kurios padeda sėkmingai atlikti veiklos funkcijas (Laužackas, Teresevičienė, Stasiūnaitienė, 2005). LR Mokytojų profesijos kompetencijos apraše (2007) yra išskiriamos pedagogų kompetencijos:

- Bendrakultūrinės. Tai žinios, gebėjimai, įgūdžiai, vertybinės nuostatos, kitos asmeninės pedagogo savybės, kurios sudaro sąlygas sėkmingai veiklai konkrečioje kultūroje.
- Profesinės. Šios žinios, gebėjimai, vertybinės nuostatos, asmeninės savybės, požiūriai reikalingi sėkmingai bendrajai ugdymo veiklai, tačiau nespecifikuojant ugdymo turinio sričių.
- Bendrosios. Tai žinios, gebėjimai, įgūdžiai ar kitos asmeninės pedagogo savybės, kurios reikalingos pedagogo veiklai pereinant nuo vienos veiklos rūšies prie kitos. Bendrosios kompetencijos yra plačios paskirties, didelio panaudojimo diapazono gebėjimai, kurių ugdymas paremtas asmeninėmis savybėmis.
- Specialiosios. Šios žinios, gebėjimai, įgūdžiai, vertybės sudaro sąlygas sėkmingai pedagogų veiklai konkrečioje ugdymo turinio srityje. D. Gedvilienė, R. Laužackas, V. Tūtlys (2010) sudarė pedagogų kvalifikacijos struktūrą, suderinus kvalifikacijų ir kompetencijų sąvokas (žr. 1 pav.).

1 pav. Mokytojo kvalifikacijos struktūra (Gedvilienė, Laužackas, Tūtlys, 2010, p. 15)

Bendrasias kompetencijas sudaro: asmeninio tobulėjimo ir mokėjimo mokyti kompetencija; kultūrinė kompetencija; naujų technologijų ir informacijos valdymo kompetencija; profesinės komunikacijos kompetencija (Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas, 2015).

Didaktines kompetencijas sudaro: – ugdytinių skirtybių, galimybių pažinimo, pagalbos teikimo mokantis ir ugdytinių motyvavimo kompetencija; ugdymo(si) aplinkų, turinio, situacijų įvairovės kūrimo kompetencija; ugdymo(si) turinio įgyvendinimo, tobulinimo kompetencija; ugdytinių pasiekimų ir pažangos vertinimo kompetencija; profesinės veiklos tyrimo kompetencija (Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas, 2015).

Dalykinės (specialiosios) pedagogo kompetencijos yra įgyjamos aukštojoje mokykloje, tačiau nuolatinio mokymo(si) procese iškyla poreikis, būtinybė tobulinti turimas kompetencijas, nes žinios greitai sensta, atsiranda naujų, keičiasi ir ugdymo turinys. Todėl vien tik įgyto išsilavinimo nepakanka, nes jis netenkina viso gyvenimo reikalavimų (Gedvilienė, Laužackas, Tūtlys, 2010). „Pedagogo dalykinė kompetencija – mokėjimas ir sugebėjimas leidžiantis perteikti ugdymo turinį, atitinkantį šiuolaikinį susijusios srities teorijų ir pažinimo lygį, susijusiame ugdymo turinio koncentre ar srityje. Dalykinė kompetencija pedagogams padeda atpažinti turimus susijusio koncentro ar srities specialiąsias žinias ir gebėjimus bei juos įsivertinti, taip pat sritis, kuriose būtina kelti kvalifikaciją, siekiant atnaujinti arba įgyti specialiuosius gebėjimus“ (Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas, 2015, p. 4).

Asmuo, kuris siekia tapti pedagogu, formaliai mokosi ir įgyja reikiamą kvalifikaciją. Pedagogas dirbdamas susiduria su įvairiais sunkumais, žinių trūkumu. Tai išspręsti padeda kvalifikacijos tobulinimas. Kvalifikacijos tobulinimas tampa būtinybe, kuris padeda išspręsti aktualius ugdymo klausimus (Gumuliauskienė, Ušinskienė, Smilgienė 2011).

„Profesinis tobulėjimas šiuolaikiniame pasaulyje suvokiamas kaip ilgalaikis, visapusiško kultūrinio augimo procesas, besiremiantis bendradarbiavimu. Svarbu, kad mokytojas nuolat mokytųsi savo darbo aplinkoje, bendradarbiautų su kolegomis, mokiniais ir jų tėvais, elgtųsi taip, kokio elgesio jis tikisi iš savo mokinių, ir šitaip nepertraukiamai dalyvautų profesinio tobulinimosi procese“ (Rogozina, 2010, p. 1).

Kvalifikacijos tobulinimas – neformalusis švietimas ir savišvieta, kuriais siekiama įgyti, plėtoti profesinei veiklai reikalingas kompetencijas. Kvalifikacijos tobulinimo tikslas yra sudaryti sąlygas ir skatinti pedagogus įgyti ir plėtoti savo kompetencijas siekiant užtikrinti aukštą švietimo kokybę (LR Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai, 2007).

„Pedagogų kvalifikacijos tobulinimą reglamentuoja atskiri teisės aktai (Švietimo įstatymas, Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas, Darbo kodeksas, Vyriausybės nutarimai, švietimo ir mokslo ministro įsakymai ir kt.)“ (Valstybės kontrolė, p. 11).

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimą galima laikyti nuolatiniu, visą gyvenimą trunkančiu mokymu, kuris padeda tobulėti ir prisitaikyti šiuolaikiniame pasaulyje, plėtoti ar įgyti veiklai reikalingas kompetencijas, užtikrinti ugdymo kokybę. Kitame poskyryje pateikiami konkretūs teisės aktai, kurie reglamentuoja pedagogų kvalifikacijos tobulinimo svarbą.

1.2. Teisės aktai, apibrėžiantys pedagogų kvalifikacijos tobulinimo svarbą

Pedagogų kvalifikacijos kėlimas reglamentuojamas *LR švietimo įstatyme* (2011). Šio įstatymo 49 straipsnis deklaruoja mokytojo teises ir pareigas. **Mokytojas turi teisę:**

- siūlyti savo individualias programas; pasirinkti pedagoginės veiklos būdus ir formas;
- **ne mažiau kaip 5 dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose;**
- **būti atestuotas ir įgyti kvalifikacinę kategoriją švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka;**
- dirbti savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje, turėti higienos reikalavimus atitinkančią ir tinkamai aprūpintą darbo vietą;
- dalyvauti mokyklos savivaldoje;
- siūlyti mokyklos vadovui kreiptis į savivaldybės administracijos direktorių dėl minimalios ar vidutinės priežiūros priemonės vaikui skyrimo, taip pat siūlyti mokyklos vadovui skirti vaikui už švietimo įstaigos vidaus tvarkos taisyklių ir mokinio elgesio normų pažeidimus drausmines auklėjamojo poveikio priemones, nurodytas Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (toliau – Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas);
- naudotis kitomis Profesinio mokymo, Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir kitų įstatymų nustatytais teisėmis.

Mokytojas privalo:

- užtikrinti ugdomų mokinių saugumą, geros kokybės ugdymą;
- ugdyti tvirtas mokinių dorovės, pilietines, tautines ir patriotines nuostatas, pagarbą tėvams, savo kultūriniam identitetui laiduoti mokinių asmenybės galių plėtotę, suprantamai ir aiškiai, taisyklinga lietuvių kalba perteikti ugdymo turinį, kai teisės aktais nustatyta, kad atitinkamas ugdymo turinys perteikiamas lietuvių kalba;
- laikytis švietimo įstaigų nusistatytų etikos normų ir švietimo įstaigos vidaus tvarką nustatančių dokumentų reikalavimų;
- **tobulinti savo kvalifikaciją;**

- ugdyti remdamasis mokinių gebėjimais ir polinkiais, stiprinti mokymosi motyvaciją ir pasitikėjimą savo gebėjimais, suteikti pagalbą mokiniams, turintiems ugdymosi, mokymosi sunkumų ir specialiųjų ugdymosi poreikių, pritaikyti jiems dalyko programą, turinį, metodus;
- nešališkai vertinti mokinių mokymosi pasiekimus ir nuolat juos informuoti apie mokymosi pažangą;
- mokyklos nustatyta tvarka informuoti tėvus (globėjus, rūpintojus) apie jų vaiko būklę, ugdymo ir ugdymosporeikius, pažangą, mokyklos lankymą ir elgesį;
- bendradarbiauti su kitais mokytojais, kad būtų pasiekti mokymo tikslai;
- gerbti mokinį kaip asmenį, nepažeisti jo teisių ir teisėtų interesų;
- vykdyti kitas Profesinio mokymo, Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymų nustatytas pareigas.
- Pedagogams atstovaujančių profesinių sąjungų atstovai turi teisę įstatymų nustatyta tvarka atstovauti pedagogų interesams ir ginti jų teises.

Neformalusis švietimas – švietimas pagal įvairias švietimo poreikių tenkinimo, kvalifikacijos tobulinimo, papildomos kompetencijos įgijimo programas, išskyrus formaliojo švietimo programas (LR švietimo įstatymas, 2011). Neformalusis švietimas - mokymas atliepantis asmens ir visuomenės interesus. Baigusiems šio tipo mokymus nėra išduodami valstybės pripažįstami dokumentai, kurie patvirtintų išsilavinimą, kvalifikacijos įgyjimą (LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas, 1998). Neformalusis suaugusiųjų švietimas sudaro sąlygas asmenims mokytis visą gyvenimą, tenkinti pažinimo poreikius, tobulinti įgytą kvalifikaciją, įgyti papildomų kompetencijų. Neformalųjį suaugusiųjų švietimą teisės aktų nustatyta tvarka gali teikti visi švietimo teikėjai. Bendruosius iš valstybės ar savivaldybių biudžetų finansuojamų neformaliojo švietimo programų kriterijus nustato švietimo ir mokslo ministras (LR švietimo įstatymas, 2011).

Savišvieta – savarankiškas mokymasis, kuris remiasi asmens iš įvairių šaltinių gaunamomis žiniomis ir jo praktine patirtimi (LR švietimo įstatymas, 2011).

Lietuvos Respublikos neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas (1998) deklaruoja, kad vienas iš neformaliojo suaugusiųjų švietimo uždavinių yra sudaryti sąlygas įgyti profesinei veiklai reikalingų teorinių žinių ir praktinių gebėjimų, taip pat sąlygas kvalifikacijai tobulinti. „Pagrindinės neformaliojo suaugusiųjų švietimo formos:

- organizuota tikslinė savišvieta;
- kursai (dieniniai, vakariniai, tęstiniai, trumpalaikiai ir kt.), seminarai, paskaitos;
- neakivaizdinis (nuotolinis) švietimas;

- žiniasklaidos priemonėmis perteikiamos šviečiamojo pobūdžio programos“ (LR Neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas, 1998).

„Visais švietimo lygiais pernelyg silpnai išplėta kokybės kultūra, mokyklų bendruomenės nėra aktyviai įsitraukusios į kokybės, įsivertinimo ir įrodymais grįstos vadybos kūrimo procesus kaip sprendimų siūlytojai ir priėmėjai. Todėl reikia plėtoti tokią kultūrą, kai tyrimai, vertinimai yra nukreipiami į tai, kad atsirastų įrodymais, patirtimi ir žinojimu grįsta lyderystė, nuolatinis tobulinimas ir aukštos kokybės siekis. Tokia lyderystė turėtų pasižymėti atsakomybe ir visų švietimo valdymo lygmenų įsitraukimu, visų švietimo dalyvių ir socialinių partnerių gebėjimų panaudojimu švietimo tikslui pasiekti“ (Valstybinė švietimo 2013 - 2022 metų strategija, 2013). Vienas *Valstybinės švietimo 2013 – 2022 metų strategijos* tikslų pasiekti tokį pedagoginių bendruomenių lygį, kai jų kritinę masę sudaro reflektuojantys, nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs pedagogai. Taip pat strategijoje išskiriama, kad bus siekiama įdiegti duomenų analize ir įsivertinimu grįstą švietimo kokybės kultūrą, kuri užtikrintų savivaldos, socialinės partnerystės, vadovų lyderystės darną.

2014 – 2020 metų nacionalinės pažangos programoje (2012) teigiama, kad švietimo kokybė, prieinamumas priklauso nuo modernios mokymosi infrastruktūros ir aplinkos plačiąja prasme, pedagoginio personalo kompetencijos, mokymosi ir ugdymo turinio. Vienas iš programos uždavinių yra gerinti švietimo kokybę. Tam būtinos kompleksinės investicijos į švietimo infrastruktūrą, personalo gebėjimus, priemones, vadybą ir valdymą. Norint gerinti švietimo kokybę numatomos įgyvendinimo kryptys:

- Modernizuoti švietimo įstaigų ir aukštųjų mokyklų infrastruktūrą, mokymosi ir ugdymo aplinką, diegti pažangias informacines ir kitas technologijas.
- **Tobulinti pedagoginio personalo švietimo įstaigose ir aukštosiose mokyklose kvalifikaciją.**
- Modernizuoti ugdymo, mokymo ir studijų programas ir tam pritaikyti mokymosi priemones.
- **Stiprinti bendrųjų gebėjimų mokytis visą gyvenimą ugdymą visais švietimo lygmenimis.**
- Modernizuoti švietimo procesų valdymą ir vadybą, stiprinti lyderystę.
- Pertvarkyti ir plėtoti mokymosi pasiekimų, kompetencijų, pažangos ir mokymosi rezultatų vertinimo ir įsivertinimo sistemas, integruoti ir plėtoti švietimo rezultatų vertinimo ir stebėsenos sistemas.
- Kurti elektroninio mokymosi priemones ir sprendimus, skirtus mokymuisi elektroninėje erdvėje (2014 – 2020 nacionalinės pažangos programa, 2012).

Kvalifikacijos tobulinimas nuosekliai pratęsia pedagogo rengimą, kuris buvo pradėtas aukštojoje mokykloje, privalo trukti visą profesinės veiklos laikotarpį. Pedagogas turi žinoti savo tolimąją (viso gyvenimo) ir artimąją (kelerių metų) tobulinimosi galimybes, perspektyvą, rezultatus ir sąsajas su karjera. Pedagogas turi ne mažiau kaip 5 dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Tai sudaro 40 akademinį valandų kontaktinio darbo per metus (LR pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012).

„Pedagogo profesija įpareigoja nuolat ugdyti turimas bendrąsias, didaktines ir dalykines kompetencijas visą aktyvios profesinės karjeros laikotarpį. Pedagogai asmeniškai yra atsakingi už aktyvų dalyvavimą kompetencijų ugdymosi veiklose“ (Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas, 2015, p. 6)

Išanalizavus teisės aktus, kurie apibrėžia pedagogų kvalifikacijos tobulinimo svarbą matome, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimas yra laikomas vienu iš veiksnių ugdymo kokybės užtikrinimui, gerinimui. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas laikomas nuolatinio procesu, kuris turi trukti visą gyvenimą ir visais švietimo lygmenimis.

1.3. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiksniai

Kvalifikacijos tobulinimas yra visą gyvenimą trunkantis procesas, kuris padeda prisitaikyti prie vykstančių technologinių, techninių, socialinių ir kitokių pokyčių, įgyti veiklos kokybę atitinkančias kompetencijas (Laužackas, 2008; Barath, 2015; Stefl-Mabry, Doane, Radlick, Theroux, 2007). Kvalifikacijos tobulinimas, atsižvelgiant į skirtingus tikslus, skirstomas į septynias grupes: profesinio prisitaikymo, profesinio augimo, profesinio perkvalifikavimo, profesinio reaktyvinimo, profesinės adaptacijos, profesinio reabilitavimo, profesinės resocializacijos (Laužackas, 2008).

Pedagogus tobulinti savo kvalifikaciją verčia profesinio tobulėjimo poreikis, naujų pedagoginių idėjų atsiradimas, įvairūs nauji projektai, švietimo sistemos kaita, naujos technologijos, ugdymo strategijos. Vis didesnis dėmesys skiriamas pedagogo profesinių gebėjimų, kompetencijų įsivertinimui, analizei. Tai padeda prognozuoti ir numatyti pedagoginę veiklą, tobulėjimo sritis (Stankevičienė, Bielinienė, Zimblienė ir kt., 2009; Millward, 2015; Kools, Stoll, 2016). „Pastaruoju metu yra visuotinai pripažįstama, kad pagrindinis švietimo kaitos, mokyklos, o kartu ir visuomenės tobulinimo veiksnys yra pedagogai, iš kurių tikimasi, kad jie išugdys jaunuomenę, gebančią aktyviai ir produktyviai dalyvauti pokyčiuose. Visgi būtent pedagogams keliami vis nauji reikalavimai ir priekaištaujama, kad jie atsilieka nuo visuomenės kaitos tendencijų, yra konservatyvūs, uždari, dirba nepakankamai efektyviomis priemonėmis, lėčiau nei kitose srityse dirbantys žmonės diegia naujoves“ (Čiužas, Briedis, Adaškevičienė, 2005, p. 16). Tam pritaria ir A. Schleicheris (2016), kuris teigia, kad ugdymo

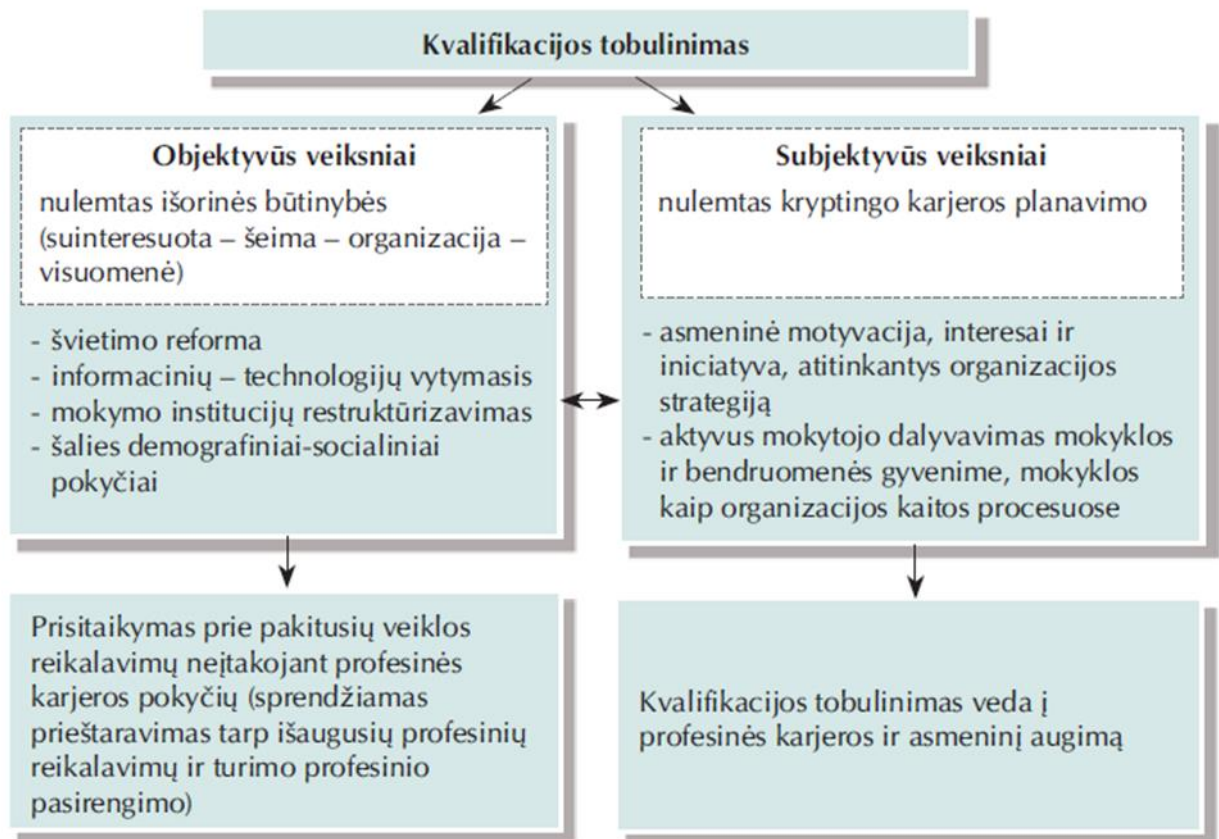
institucijos turi mokytis greičiau nei kitos organizacijos, tačiau tam trukdo menkai plėtojama pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistema.

Pedagogo kvalifikacijos tobulinimas padeda atitikti augančius reikalavimus ir daro didelę įtaką tolimesnei jo karjerai. Kvalifikacijos tobulinimą lemia du pagrindiniai tikslai: profesinis prisitaikymas, profesinis augimas (Gedvilienė, Laužackas, Tūtlys, 2010; Hamzah, Yakop, Nordin, Rahman, 2011). Profesinis prisitaikymas padeda reaguoti į pasikeitusius kvalifikacinius reikalavimus, nes nuolat kyla prieštaravimų tarp pedagogui išaugusių reikalavimų ir jo pasirengimo. Profesinis augimas įgalina pedagogus judėti „horizontaliai“, kai veikla yra susijusi su specializavimusi arba „vertikaliai“, kai veikla susijusi su pareigomis, kurios reikalauja naujų gebėjimų, t.y. pedagogas vykdo veiklos funkcijas susijusias su papildomai įgyta kvalifikacija. Kvalifikacijos tobulinimo pagalba pedagogai siekia pagilinti, atnaujinti bendrąsias ir dalykines kompetencijas (Gedvilienė, Laužackas, Tūtlys, 2010).

N. Bankauskienė, A. Augustinienė, N. Čiučiulkienė (2009) teigia, kad kvalifikacijos tobulinimo tikslas yra sudaryti sąlygas pedagogams įgyti, plėtoti kompetencijas, kas padeda siekti aukštos švietimo kokybės. Pastarosios autorės išskiria kvalifikacijos tobulinimo uždavinius:

- Tenkinti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikius gauti kokybiškas tobulinimosi paslaugas ir sudaryti sąlygas dalyvauti kvalifikacijos tobulinimosi renginiuose.
- Skatinti pedagogus kvalifikacijos tobulinimosi renginiuose įgytas žinias, gebėjimus aktyviai taikyti praktinėje veikloje, didinti atsakomybę už ugdymo kokybę.
- Plėtoti gerosios patirties sklaidą, profesinį bendradarbiavimą.
- Racionaliai panaudoti lėšas skirtas kvalifikacijos tobulinimui. Visi uždaviniai yra įgyvendinami programiniu principu ir įvairiais metodais kvalifikacijos tobulinimo renginiuose.

Pasak D. Gedvilienės, R. Laužacko, V. Tūtlio (2010) karjera ne visada yra kvalifikacijos tobulinimo pasėkmė. Kvalifikacijos tobulinimas gali būti prisitaikymas prie kintančių sąlygų, todėl tai nedaro įtakos karjeros pokyčiams. Teigiamiems karjeros pokyčiams įtaką daro aktyvi asmeninė pozicija. Kvalifikacijos tobulinimą lemia du pagrindiniai veiksniai: išoriniai veiksniai (aplinkos keliami reikalavimai) ir asmeninė vidinė motyvacija, sąmoningas suvokimas, apsisprendimas kryptingai siekti karjeros, ją planuoti.

2 pav. Kvalifikacijos tobulinimą lemiantys veiksniai planuojant profesinę karjerą (Gedvilienė, Laužackas, Tūtlys, 2010, p. 17)

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo paslaugų teikėjai ir organizatoriai nacionaliniu lygmeniu:

- Švietimo ir mokslo ministerija (nustato prioritетines kvalifikacijos tobulinimo kryptis, skiria lėšas, inicijuoja nacionalinių kvalifikacijos tobulinimo programų rengimą ir vykdymą):
- Ugdymo plėtotės centras (vykdo ugdymo procesų stebėseną, formuoja ir koordinuoja nuolatinio mokymosi ir kvalifikacijos tobulinimo sistemą, organizuoja tobulinimo programų ir jas įgyvendinančių institucijų ekspertinį vertinimą, akreditavimą).
- Švietimo informacinių technologijų centras (organizuoja pedagogų kvalifikacijos tobulinimo renginius, kurie susiję su informacinėmis technologijomis diegiant duomenų bazines, informacines sistemas, teikia metodinę paramą tobulinant pedagogų kvalifikaciją, kuri susijusi su informacinėmis technologijomis).
- Švietimo aprūpinimo centras (organizuoja pedagogų kvalifikacijos tobulinimo renginius).
- Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra (teikia kvalifikacijos tobulinimo pagalbą švietimo įstaigoms, tiria kvalifikacijos tobulinimo poreikius. Rengia ir įgyvendina

ugdymo įstaigų veiklos kokybės išorinių vertintojų, ugdymo įstaigų vadovų ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programas ir projektus, teikia konsultacinę pagalbą).

- Nacionalinis egzaminų centras (organizuoja brandos egzaminų, testų vertintojų rengimą ir kvalifikacijos kėlimą) (Dačiulytė, Domantienė, Indrašienė ir kt., 2013).

Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistema turi sudaryti palankias sąlygas, kurti paskatas, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimo paslaugas teiktų institucijos, kurios turi reikiamą patirtį, bazę, kvalifikuotą personalą. Skirtingas kvalifikacijos tobulinimo formų paslaugas teikiančios institucijos:

- aukštosios mokyklos, rengiančios pedagogus ir psichologus, taip pat kitos aukštosios mokyklos – testų akademinį ugdymą, prioritetiškai siūlydamos paslaugas tobulinti kvalifikaciją II pakopos, laipsnio nesuteikiančių formaliųjų studijų, atskirų modulių studijų, kursų, neformaliai įgytų kompetencijų pripažinimo ir kitais būdais;
- valstybės ir savivaldybių biudžetinės įstaigos (švietimo centrai ir kitos švietimo pagalbos įstaigos) – teiktų jų turimą patirtį bei personalą atitinkančias kvalifikacijos tobulinimo paslaugas ypač orientuodamiesi į pedagogų kvalifikacijos tobulinimo veiklų organizavimo, koordinavimo ir kompensacines (trumpalaikių priemonių, kitų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo paslaugų teikėjų nevykdomų priemonių, su konkrečiomis valstybinės švietimo politikos naujovėmis, specifinių grupių poreikiais susijusių priemonių įgyvendinimo) funkcijas;
- kiti juridiniai asmenys (pvz., VŠĮ, AB, UAB, asociacijos) – konkuruotų dėl pedagogų kvalifikacijos tobulinimo paslaugų teikimo;
- fiziniai asmenys (dirbantys pagal patentą, registravę individualią veiklą) – konkuruotų dėl pedagogų kvalifikacijos tobulinimo paslaugų teikimo (paskaitų, mokymų, konsultavimo jų specializuotą ir formaliai patvirtintą kompetenciją atitinkančiose srityse) (LR pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012, 17 st.).

„Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos institucinė struktūra pastaruoju metu akivaizdžiai pakito. Pirmiausia apie tai byloja prieš kelerius metus suaktyvėjęs regioninių pedagogų švietimo centrų steigimosi procesas, kuris, regis, nelinkęs lėtėti, „monopoliją“ prarado Lietuvos pedagogų kvalifikacijos institutas (dabartinis PPRC). Regioniniams švietimo centrams deleguojamos platesnės funkcijos, jie ėmėsi savarankiškai rengti programas, organizuoti mokymus, inicijuoti projektus ir kitas pedagogų kvalifikacijos tobulinimo akcijas“ (Aušbikavičienė, 2010, p. 27).

Valstybės kontrolė (2016) atliko auditą, kurio metu buvo vertinama ar sukurta veiksminga pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistema ir ar tinkamai organizuojamas pedagogų kvalifikacijos tobulinimas. Ataskaita atskleidžia, kad nėra sukurta pedagogų kvalifikacijos

tobulinimo sistema, kvalifikacijos kėlimas yra vykdomas nekryptingai. Ataskaitoje teigiama, kad Švietimo ir mokslo ministerija nesukūrė pedagogų kvalifikacijos kėlimo ir tobulinimo sistemos, todėl šis procesas yra neveiksmingas, neturi aiškios krypties.

Kvalifikacijos tobulinimas yra susijęs su pedagogų profesinės karjeros perspektyvomis – kvalifikacinės kategorijos įgijimu. Tobulindami kvalifikaciją pedagogai siekia įgyti aukštesnę kvalifikacinę kategoriją, tačiau kvalifikacinių kategorijų teikimo tvarka ne visada tenkina pedagogus (Dačiulytė, Dromantienė, Indrašienė ir kt., 2013).

A. Kalvaitis (2016) teigia, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimas veiksmingas tada, kai jis yra intensyvus, trunka ilgiau, yra susietas su praktika, yra sprendžiamos aktualios pedagogui arba jo ugdytinių problemos. Kokybiškai veikti gali tik tas pedagogas, kuris nuolat tobulinasi ir tokiu būdu siekia išspręsti praktinėje veikloje kylančius iššūkius.

1.4. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo lygmenys, formos ir būdai

Lietuvoje yra akcentuojama būtinybė kelti pedagogo darbo prestižą, tačiau tai iš pedagogų reikalauja nuolatinio tobulinimosi ir atsinaujinimo. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų mokymasis ir tobulėjimas yra neatsiejamas nuo jų profesinės veiklos. Nuolatinis mokymasis ir tobulėjimas apima tris ugdymosi būdus: formalųjį, neformalųjį ir informaliųjį (savaiminį). Ikimokyklinio ugdymo pedagogai kvalifikaciją tobulina derindami visas formas, tačiau valstybės institucijos oficialiai nepripažįsta informaliuoju (savaiminiu) būdu įgytų žinių ir kompetencijų (Smilgienė, 2012).

Pedagogų kvalifikacinis tobulinimasis skirstomas į formalųjį ir neformalųjį. Formaliojo kvalifikacinio tobulinimosi formos yra šios: dėstomojo dalyko ir jo metodikos, pedagogikos, psichologijos, humanitarinių ir socialinių disciplinų kursai; tikslinės stažuotės (Lietuvos švietimo koncepcija, 1992).

M. Teresevičienė, G. Gedvilienė, V. Zuzevičiūtė (2006) išskiria tris suaugusiųjų mokymosi lygmenis: formalųjį, neformalųjį ir savaiminį. **Formalusis mokymasis** vyksta švietimo ir mokslo įstaigose, mokymasis yra tikslingas, apgalvotas, turi vertinimo sistemą. Formaliam mokymui būdingas iš anksto numatytas mokymo turinys, tvarka, metodai, priemonės. Baigus formaliuosius mokymus asmenys įgyja kvalifikaciją patvirtinančius diplomus. **Neformalusis mokymas** vyksta šalia švietimo ir mokymo sistemų. Šis lygmuo būdingas kvalifikacijos tobulinimo sričiai. Neformalus mokymas gali būti teikiamas darbo vietoje ir pan. Valstybės pripažinti dokumentai nėra išduodami. **Savaiminis mokymasis** yra natūralus mokymasis kiekvieną dieną. Jis nėra iš anksto apgalvotas, mažiau organizuotas, gali būti skatinamas gyvenimo aplinkybių, dėl to jis dažnai nėra pastebimas net pačio besimokančiojo.

„Taigi Lietuvos ikimokyklinio ugdymo institucijų pedagogai turi galimybę kelti profesinę kvalifikaciją trimis lygmenimis: formaliuoju (perkvalifikavimas, antrosios pakopos universitetinės studijos); neformaliuoju (suaugusiųjų švietimas, mokymasis kvalifikacijos tobulinimo institucijose, darbo vietoje, kursuose, seminaruose ir t.t.); informaliuoju (savaiminiu), t.y. savišvieta, kaip saviugdų komponentas (savarankiškai diagnozuojami mokymosi poreikiai, numatomi tikslai, susirandami reikalingi šaltiniai, pasirenkama mokymosi strategija ir įsivertinamos įgytos žinios)“ (Smilgienė, 2012, p. 22).

„Neformalus suaugusiųjų mokymasis – Lietuvoje tampa vis labiau paplitusia švietimo forma, padedančia asmeniui įgyti profesinei veiklai reikalingų teorinių žinių, tobulinti turimą kvalifikaciją, gebėjimus. Didėjantis žinių poreikis darosi vis svarbesnis tiek individams, tiek ir organizacijoms, siekiantiems įsitvirtinti ir išlikti konkurentiškoje, nuolat kintančioje aplinkoje“ (Alifanovienė, Šapelytė, Gelžinienė, 2008, p. 11).

Kvalifikacijos tobulinimas yra vykdomas pagal neformaliojo švietimo kvalifikacijos tobulinimo programas, savišvietos būdu. Kvalifikacijos tobulinimo formos:

- Kursai (švietimo ir mokslo ministerijos nustatytas privalomas kvalifikacijos tobulinimo renginys).
- Seminarai (dėstytojo, lektoriaus vadovaujama interaktyvi dalyvių sąveika pagal kvalifikacijos tobulinimo programą).
- Konferencijos (teorinis diskusinis susirinkimas, pasitarimas, trunkantis ne mažiau kaip 6 akademinės valandas ir vykdomas pagal programą).
- Stažuotės (veikla, kuri vykdoma pagal kvalifikacijos tobulinimo programą, kuria siekiama įgyti ar plėtoti praktinės veiklos kompetencijas ir įgyti praktinės patirties).
- Edukacinės išvykos (išvyka, kurios metu vykdoma kvalifikacijos tobulinimo programa, įgyjamos, plėtojamos kompetencijos) (LR Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai, 2007).

R. Dačiulytė, L. Dromantienė, V. Indrašienė ir kt. (2013) skiria šias kvalifikacijos tobulinimo formas:

- Mokomieji renginiai (diskusijos, seminarai, imitacijos, modeliavimas, paskaitos ir t.t.).
- Stebėjimas, vertinimas (kolegiškas stebėjimas, kuris suteikia grįžtamąją informaciją).
- Dalyvavimas raidos, tobulinimo procesuose (pasirenkama veiklos tobulinimo sritis ir sudaroma darbo grupė, kuri pasiūlo įvairius sprendimus naudojantis individualia ar grupine patirtimi).

- Studijų grupės (asmenų grupės, kurios remdamosios turima patirtimi dirba tam tikrose veiklos tobulinimo srityse).
- Problemų formulavimas/ugdamosios veiklos tyrimas (problemų sprendimas, atsakymų ieškojimas į opius klausimus).
- Savivaldus mokymasis/individualiai planuojama veikla (individualių profesinio tobulėjimo tikslų iškėlimas, veiklos pasirinkimas).
- Veikla, vadovaujama patarėjo (mentorius, treneris).

1 lentelė. **Kvalifikacijos tobulinimo formos pagal apimtį** (Dačiulytė, Dromantienė, Indrašienė ir kt. 2013, p. 255-256)

Organizacinė partnerystė	Mažos grupės ir individualus tobulėjimas
Mokyklų tinklai	Atviros meistriškumo pamokos
Nuotolinis mokymas(is)	Seminarai, kursai, konferencijos ir pan.
Kursai	Metodinių būrelių veikla
Stażuotės	Konsultacinė veikla (mentoringas, ugdomasis vadovavimas, ugdomasis konsultavimas, supervizija ir pan.)
Profesinio tobulėjimo mokyklos, stovyklos	Savišvieta
Kita	Kolegialus patirties perėmimas
	Mokslinė veikla ir pan.
	Projektinė veikla

Vienos kvalifikacijos tobulinimo formos pabrėžia nuolatinės profesinės pažangos perspektyvas, o kitos akcentuoja pedagogo raidos lygmenis, įvairius būdus, kuriais įprasminama kvalifikacijos tobulinimo patirtis. Formų tinkamumas priklauso nuo tikslų, įgyvendinimo konteksto, turinio (Dačiulytė, Dromantienė, Indrašienė ir kt., 2013).

„Pagal kvalifikacijos tobulinimosi būdus skiriamos šios kompetencijų įgijimo formos:

- individualus tobulinimasis (įskaitant mokslinę veiklą, dalykinę raišką profesinėmis publikacijomis ir projektais);
- kolegialus dalijimasis patirtimi (metodinių grupių, dalykinių asociacijų veikla, pamokų, įskaitant atviras pamokas, ir kitos pedagoginės veiklos demonstravimas ir stebėjimas, konsultavimas ir konsultavimasis, išskyrus atvejus, kai tai įeina į tiesiogines tarnybines pareigas);
- specializuoti renginiai (kursai, seminarai, mokymai, praktikos);

- akademinis (aukštesnės pakopos ar kitos krypties, gretutinės, laipsnio nesuteikiančios studijos);
- viešoji nedarbinė veikla (visuomeninė, kultūrinė, meninė raiška, įskaitant veiklą demokratinuose valdymo organuose, nevyriausybinėse organizacijose, socialinėse akcijose ir programose, dalyvavimą meno kolektyvuose, sportinės veiklos organizavimą ir dalyvavimą joje, amatininkystę ir kūrybinius projektus)“ (LR pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012, 16 st.).

„Pasak vadybos teoretikų, mokymasis ir kvalifikacijos **tobulinimas organizacijoje** gali vykti įvairiais lygmenimis. Individualiu lygmeniu jis yra susijęs su konkretaus individo atskirai atliekamu organizacijai reikalingu darbu. Mokymasis kolektyvinu lygmeniu vyksta, kai organizacijos nariai veikia bendrai grupėse, komandose ar visos organizacijos mastu. Tokio mokymosi rezultatas – įgytos organizacinės žinios, galinčios daryti įtaką visos organizacijos elgsenai“ (Dačiulytė, Dromantienė, Indrašienė ir kt., 2013, p. 239).

Pagal veiklą laiką, tikslus ir pobūdį yra trys pedagogų kvalifikacijos tobulinimo tipai:

- **Pirmųjų pedagoginio darbo metų kvalifikacijos tobulinimas** (Švietimo ir mokslo ministerijos įgaliotos institucijos parengtame „Pirmųjų pedagoginio darbo metų apraše“ ir kituose dokumentuose turi būti numatytos pagalbos asmenims, pradėjusiems pedagoginį darbą, priemonės, įskaitant mentorių veiklos apmokėjimą, kvalifikacijos tobulinimo stovyklų organizavimą ir finansavimą, komisijų, teikiančių rekomendaciją dėl tinkamumo pedagogo karjerai, sudarymą ir apmokėjimą).
- **Kvalifikacijos tobulinimo stažuotė** (kas aštuonerius darbo (neįtraukiant motinystės/tėvystės atostogų) metus pedagogas įgyja teisę gauti ne ilgesnes nei vieną mokslo metų trukmės kvalifikacijos tobulinimo stažuotę. Galimos šios pedagogų kvalifikacijos tobulinimo stažuotės formos: universitetinės studijos, metodinių priemonių ir vadovėlių rengimas, vadovavimas švietimo projektams ar dalyvavimas juose, stažuotė kitoje Lietuvos arba užsienio švietimo, mokslo, kultūros įstaigoje).
- **Su darbu derinamas kvalifikacijos tobulinimas** (Pedagogo kvalifikacijos tobulinimas planuojamas ir vertinamas švietimo įstaigoje, kurioje dirba pedagogas. Pedagogo kvalifikacijos tobulinimo duomenys įrašomi į jo asmens bylą (formuojamas kvalifikacijos tobulinimo aplankas) (LR pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, 2012).

Savivaldus ir savarankiškas mokymasis – toks mokymasis, kai pedagogai patys, kitų paskatinti kontroliuoja savo veiklą. Todėl svarbi tiek vidinė, tiek išorinė motyvacija. Savivaldus mokymosi būdas svarbus todėl, kad tik pats pedagogas žino, kokių žinių jam trūksta ir kaip šios žinios pasitarnaus individualių ir įstaigos darbo rezultatų gerinime. Savivaldus mokymasis

skiriasi nuo formalaus ir neformalaus mokymosi tuo, kad asmuo pats kontroliuoja mokymosi tikslus ir priemones. Savivaldus mokymasis apima mokslinę ir dalykinę veiklą, pedagoginę veiklos tyrinėjimą, projektinę veiklą, stažuotes, publikacijų rengimą ir kt. (Dačiulytė, Dromantienė, Indrašienė ir kt., 2013).

Pasak J. Dautaro ir N. Rukštelienės (2006) atlikto tyrimo pedagogai mokosi savarankiškai, tačiau nevertina to kaip mokymosi būdo. Pedagogai pripažįsta formalųjį ir neformalųjį mokymąsi, nes baigus mokymus tokiu būdu yra išduodami pažymėjimai ir diplomai. Siūlant pedagogams įvairius tobulinimosi būdus, būtina atsižvelgti į besimokančiųjų poreikius ir siekiamą tikslą – ko tikimasi išmokti pasirinkus vienokią ar kitokią mokymosi formą. Nuo išsikeltų tikslų ir pačių pedagogų turėtų priklausyti jų kvalifikacijos tobulinimas ir jo būdų pasirinkimas (Smilgienė, 2012; Matherson, Windle, 2017).

Apibendrinant galima teigti, kad pedagogai tobulinti kvalifikaciją gali trimis lygmenimis: formaliuoju, neformaliuoju ir savaiminiu (informaliuoju), tačiau neformalusis mokymasis yra labiausiai paplitusi švietimo forma. Įvairūs autoriai išskiria kvalifikacijos tobulinimo formas pagal veiklos pobūdį, apimtį, pagal kompetencijų įgijimo formas, tačiau pedagogai besirinkdami kvalifikacijos tobulinimo formas ir būdus turi atsižvelgti į laukiamą rezultatą, ko tikisi įgyti, pasiekti pasirinktu tobulinimosi būdu.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO KOKYBĖS TEORINIAI ASPEKTAI

2.1. Ikimokyklinio ugdymo paskirtis, reikšmingumas ir jam keliami reikalavimai

„Ikimokyklinis ugdymas yra pirmasis organizuoto švietimo lygmuo, kurio paskirtis talkinti šeimai užtikrinant vaiko socialinį saugumą, tenkinti individualius poreikius, sudaryti sąlygas savojo „aš“ identifikacijai, asmenybės raiškai, kūrybiškumui, socializacijai, padėti perimti tautos kultūros pagrindus, pasiekti mokyklinę brandą“ (Ivanova, 2009, p. 28).

Ikimokyklinio ugdymo paskirtis yra padėti vaikui tenkinti jo prigimtinius, kultūros, etninius, socialinius ir pažintinius poreikius. Ikimokyklinio ugdymo programą vykdo ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklos, laisvasis mokytojas ar kitas švietimo teikėjas (LR švietimo įstatymas, 2011). Pasak I. Jorutytės ir A. Budreikaitės (2004) ikimokyklinės įstaigos paskirtis yra talkinti šeimai ugdyti ikimokyklinio amžiaus vaiką ir bendradarbiauti ugdant vaiką darželyje.

„Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo įstaiga – bendruomenė, kurią sudaro vadovas, pedagogai, tėvai, vaikai ir pagalbini personalas, ir vieta, kurioje vaikas užmezga vienus pirmųjų socialinių santykių su kitais suaugusiaisiais ir vaikais. Tai visuomenės mikromodelis, mokantis mažuosius pareigų bei atsakomybės, o tėvų ir pedagogų pareiga – sėkminga socializacija bei kokybiškas ugdymas. Siekiant tai įgyvendinti, būtinas aktyvus ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo bendruomenės narių dalyvavimas ugdymo procese“ (Ruškus, Žvirdauskas, Zybatas ir kt. 2012, p. 25).

Ikimokyklinio ugdymo tikslas – padėti vaikui išsiugdyti savarankiškumo, sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiaisiais ir bendraamžiais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, mokėjimo mokytis pradmenis, atsižvelgiant į prigimtines vaiko galias, jo individualią patirtį (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2014).

„Ikimokyklinė įstaiga tai bendruomenė, kur vaikas užmezga intensyvius socialinius santykius su skirtingais suaugusiaisiais ir bendraamžiais, tai daro įtaką tolimesnei vaiko integracijai į visuomenę. Tad ši bendruomenė turi sudaryti maksimalias sąlygas, skatinančias kognityvinę, socialinę, dvasinę vaiko raidą“ (Jorutytė, Budreikaitė, 2004, p. 56).

Ikimokyklinė ugdymo įstaiga, padėdama šeimai, laiduodama sistemos lankstumą ir variantiškumą, vykdo vaikų globos ir ugdymo funkcijas (Ikimokyklinės ugdymo įstaigos nuostatai, 1998). Pasak S. Neifacho (2007) **ikimokyklinės įstaigos atlieka dvi pagrindines funkcijas: ugdymo ir priežiūros**. Autorius mini, kad daugiausiai dėmesio yra skiriama ugdymo funkcijai, tai reglamentuojama ir Švietimo įstatyme, kad ikimokyklinė įstaiga teikia ugdymą bendradarbiaudama su vaiko šeima. Apie priežiūros funkciją minėtame dokumente neužsimenama. Tačiau priežiūros funkcija ikimokyklinėje įstaigoje taip pat labai svarbi, nes tai

suteikia galimybę abiem tėvams dirbti. Ikimokyklinė įstaiga atlikdama priežiūros funkciją sudaro tinkamas sąlygas abiem tėvams dirbti, taip yra mažinamas skurdo paplitimas, pašalpu gavėjų skaičius. Ugdymo funkcija ikimokyklinėje įstaigoje yra platesnė, nei reglamentuojama Švietimo įstatyme. Ikimokyklinės įstaigos turi ne tik tenkinti vaiko pažintinius poreikius, bet ir juos plėsti, kompensuoti pažinimo vystymosi ir socializacijos spragas šeimoje. Tai užtikrina sėkmingą vaiko mokymąsi, aukštesnį išsilavinimą, vaiko pasiekimus suaugus. Tai labai svarbu mažesnio išsilavinimo, skurdžių ar kitos socialinės rizikos šeimų vaikams (Neifachas, 2007).

Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992) rašoma, kad ikimokyklinis ugdymas atliepia pagrindinius vaiko poreikius (saugumo, aktyvumo, saviraiškos), siekiama skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą bei saugoti ir stiprinti jo sveikatą.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos *Ikimokyklinės ugdymo įstaigos nuostatuose* (1998) išskiriami ikimokyklinės ugdymo įstaigos tikslai ir uždaviniai:

- Puoselėti visas vaiko galias (intelektualines, emocijų, valios, fizines), lemiančias asmenybės brandą ir socializacijos sėkmę.
- Skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą, atskleisti ir ugdyti įvairius gebėjimus, puoselėti individualybę.
- Padėti vaikams suvokti bendrąsias žmogaus vertybes ir puoselėti jų dorą kaip būtiną demokratinės gyvensenos pagrindą.

Pastaruoju metu įsitvirtino nuostata, kad ikimokyklinio ugdymo sistema yra holistiška, proteguojanti visuminį asmenybės ugdymą. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje pabrėžiamas holistinis vystymosi pobūdis. Vaiko vystymasis yra ne tik fizinis augimas ir sveikata, tačiau apima kiekvieno vaiko kultūrinę, protinę, moralinę, socialinę ir dvasinę raidą. Tai įgimtų vaiko galių realizavimas. Ikimokyklinio ugdymo paslaugos labai svarbios ugdant vaikus kaip asmenybes. Jos papildo vaikų ugdymą šeimose, skatina jų socialinį, pažintinį vystymąsi, praturtina vaikų bendravimo su kitais patirtį, padeda pasiruošti mokymuisi mokykloje. Visuose Lietuvos Respublikos ikimokyklinio ugdymo institucijų veiklą reglamentuojančiuose dokumentuose pabrėžiama, kad ikimokyklinis ugdymas turi „puoselėti visas vaiko galias (intelektualines, emocines, valios, fizines), lemiančias asmenybės brandą ir socializacijos sėkmę, skatinti vaiko savarankiškumą, iniciatyvą, kūrybiškumą, atskleisti ir ugdyti įvairius gebėjimus, puoselėti individualybę, padėti vaikui suvokti bendrąsias žmogaus vertybes ir puoselėti jo dorą, kaip būtiną demokratinės gyvensenos pagrindą, užtikrinti ikimokyklinio ir pradinio ugdymo tęstinumą“ (Kamendulytė, 2008, p. 25).

Kokybiško ikimokyklinio ugdymo nauda:

- Socializacija. Vaikai susipažįsta su kitais vaikais bei suaugusiais, mokosi bendrauti, įgyja pasitikėjimo savimi.

- Bendradarbiavimas. Vaikai išmoksta pasidalinti, bendrauti ir bendradarbiauti su aplinkiniais, išmoksta kontroliuoti savo emocijas.

- Skatinamas holistinis vystymasis. Ikimokyklinis ugdymas padeda sukurti tvirtą pagrindą vaiko emocinei, socialinei, fizinei ir psichinei raidai.

- Įkvėpia mokymuisi ateityje, „įskiepija meilę“ mokslui.

- Papildo mokymąsi namuose, užpildo auklėjimo spragas.

- Išmoko pagarbos, mandagumo, priimtinių elgesio manierų, kurių laikomasi visuomenėje.

- Vaikai išmoksta būti komandos dalimi, išklausti, bendradarbiauti.

- Ikimokyklinėje ugdymo įstaigoje ugdomas vaikų kritinis mąstymas, vaikai išmoksta klausytis, sekti nurodymus, dalyvauti grupės veikloje atliekant įvairias užduotis, išmoksta koncentruoti dėmesį.

- Teigiama sąveika su kitais vaikais ir pedagogais skatina teigiamą vaikų savęs vertinimą, vaikai lankę ikimokyklines ugdymo įstaigas pasižymi pasitikėjimu savimi ir savigarba.

- Geresni mokymosi rezultatai mokykliniame amžiuje (Palmer, 2015).

Atlikti tyrimai rodo, kad ikimokykliniame amžiuje formuojasi vaiko pažintiniai gebėjimai, kurie lemia, kaip vaikui seksis pradėjus lankyti mokyklą. Ikimokyklinis ugdymas daro teigiamą poveikį mokymosi pasiekimams, vaiko socialinei, emocinei raidai. Ikimokyklinis ugdymas lemia vaiko socialinį vystymąsi, kas vėliau padeda lengviau adaptuotis darbo rinkoje. Nuo pedagogo asmenybės, jo taikomų ugdymo metodų, formų ir būdų priklauso bendra vaiko raida, kalbos vystymasis ir problemų sprendimo įgūdžiai. Labai svarbu, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogas ugdomąją veiklą organizuotų žaidimo forma, skatintų ugdytinius pažinti, tyrinėti pasaulį, mokytų bendrauti ir bendradarbiauti, pastebėtų vaiko pasiekimus, suprastų jo emocijas, reaguotų į jas (Gerčienė-Leonienė, Ragauskienė, 2011).

„OECD (Tarptautinės ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos) 2008 m. spalio mėn. Briuselyje Europos Komisijos organizuotame simpoziume pristatyto longitudinalinio tyrimo rezultatai rodo ikimokyklinio ugdymo poveikį vaiko mokyklinei sėkmei:

- 96 proc. ikimokyklines įstaigas lankusių penkiamečių yra brandūs mokyti mokykloje, o ikimokyklinių įstaigų nelankusių penkiamečių brandūs – tik 25 proc. vaikų.

- Paauglystėje stiprią mokymosi motyvaciją turėjo 60 proc. ikimokyklines įstaigas lankusių mokinių ir 38 proc. ikimokyklinių įstaigų nelankusių mokinių.

- 78 proc. vaikystėje ikimokyklines įstaigas lankusių asmenų įgijo aukštąjį išsilavinimą, o ikimokyklinių įstaigų nelankusių asmenų aukštąjį išsilavinimą įgijo tik 60 proc. C. Blair, R. P. Raza (2007) tyrimų duomenys rodo: Jei ikimokyklinio ugdymo programose pakankamai dėmesio skiriama vaikų savireguliacijai ugdytis, tai mokyklose vaikų

pasiekimai yra geresni“ (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2015, p. 11).

„Galima teigti, kad visi ikimokyklinio ugdymo institucijoje dirbančiam pedagogui keliami reikalavimai grindžiami šiuolaikiniais didaktikos bruožais bei mokymo(si) paradigma. Įstaigoje turėtų dirbti novatoriškas, savarankiškas, kompetentingas, gebantis žinias valdyti ir nuolat save ugdantis profesionalas, kadangi jis atsakingas už ateities kartą – būsimą visuomenę. Pedagogas privalo nuolat mokytis, kad galėtų sėkmingai ugdyti šiuolaikinį vaiką, gebantį tinkamai valdyti gyvenimo iššūkius“ (Smilgienė, 2012, p. 23).

Ikimokyklinio ugdymo pedagogas privalo pasižymėti tam tikromis asmeninėmis savybėmis kaip kantrybė, jautrumas, kūrybiškumas, gebėjimas bendrauti su vaikais – svarbiausios ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijos. Tačiau pedagogas taip pat turi atitikti šalies keliamus reikalavimus pedagoginei veiklai (teach. com, 2017).

Šeimų reikalavimai ikimokykliniam vaikų ugdymui skirtingi. Vieniems tėvams svarbu, kad vaikas gautų kokybiškas ugdymo paslaugas, kad būtų plėtojami vaiko gabumai, kiti tėvai tikisi meilės savo vaikui, geros jo savijautos ugdymo įstaigoje, dar kiti tikisi pagalbos įveikiant vaiko socialines, pažinimo problemas. Todėl vienas iš uždavinių ikimokyklinio ugdymo pedagogams yra suprasti savo ugdytinius, atpažinti jų poreikius, personalizuoti ugdymąsi (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2015).

Apibendrinant galima teigti, kad ikimokyklinis ugdymas padeda tenkinti vaiko prigimtinius, kultūros, etninius, socialinius ir pažintinius poreikius. Ikimokyklinė ugdymo įstaiga padėdama šeimai atlieka priežiūros ir ugdymo funkcijas. Ikimokyklinis ugdymas neapsiriboja tik priežiūros funkcija, o ugdymas nesiorientuoja tik į akademinis vaiko pasiekimus, rūpinamasi vaiko socializacija, asmenybės branda, visuminiu asmenybės ugdymu.

2.2. Ikimokyklinio ugdymo kokybės samprata

„Remiantis tarptautiniu standartu, kokybė - tai turimų charakteristikų visumos ir reikalavimų atitikimo laipsnis. <...> kokybė – tai vartotojo patenkinimo lygis“ (Kaziliūnas, 2006, p. 11).

Tarptautinis kokybės standartas apibrėžia, kad kokybės vadyba yra koordinuoti veiksmai, kurie reguliuoja organizacijos veiklą, kuri susijusi su kokybe. Kokybės vadyba susideda keturių dalių:

- **Kokybės planavimo.** Kokybės vadybos dalis, nukreipta kokybės tikslams nustatyti, reikiamiems veiklos procesams ir su jais susijusiems ištekliams, būtiniems kokybės tikslams pasiekti ir apibrėžti.

- **Kokybės valdymo.** Kokybės vadybos dalis, kuri sutelkta įvykdyti kokybės reikalavimus.
- **Kokybės užtikrinimo.** Kokybės vadybos dalis, kuri sutelkta pasitikėjimui, kad bus įvykdyti kokybės reikalavimai.
- **Kokybės gerinimo.** Kokybės vadybos dalis, kuria siekiama didinti sugebėjimus įvykdyti kokybės reikalavimus (Kaziliūnas, 2006).

Kokybės tikslai yra kuriami siekiant proveržio ar įprasto valdymo. Priežastys, kodėl organizacijos išsikelia tikslus norėdamos prasiveržti:

- Siekis išlaikyti ar pasiekti kokybės lyderio poziciją.
- Galimybės pagerinti įplaukas, gerinant produkto tinkamumą vartoti.
- Problemos: neatitiktys, skundai ir noras sumažinti išorinius kaštus mažinant garantines išmokas, tyrimo išlaidas, nuolaidas ir t.t.
- Projektai, kurie gali sumažinti vidinius kaštus, t.y. paslaugų teikimo ar produkcijos gamybos procesų tobulinimas, atliekų mažinimas, perdarymas, testavimas.
- Noras pakeisti įvaizdį vartotojų, tiekėjų, visuomenės atžvilgiu (Kaziliūnas, 2007).

Švietimo kokybė, jos užtikrinimas - politinių diskusijų objektas, prioritetas. Švietimo kokybė yra suvokiama kaip visuomenės gerovės kūrimo pagrindas. LR švietimo įstatymu (2011) valstybė įsipareigoja užtikrinti kokybiškas švietimo paslaugas, o švietimo sistema privalo siekti geros kokybės rezultatų. Šešioliktosios Vyriausybės 2012–2016 metų programoje švietimo kokybės gerinimas nurodomas kaip vienas iš neatidėliotinų Vyriausybės veiklos prioritetų (Balevičienė, 2013).

Švietimo kokybės apibrėžimas priklauso nuo įvairiausių veiksnių tokių kaip šalies kontekstas, teisinė valstybės sistema, įstaigos kontekstas ir susitarimas, materialinė bazė ir kt. Kiekviena ugdymo institucija turėtų aiškiai apibrėžti, kas jiems yra ugdymo kokybė, apibrėžti pagrindinius kokybės elementus, kurie būtų aiškiai pamatuojami (Dagnė, Asrat, 2016).

„Ugdymo kokybė tampa kiekvienos mokyklos prioritetinė strategija, atliepanti visuomenės, asmens, švietimo sistemos poreikius, jos įgyvendinimas siejamas su plataus masto planais, orientuotais į organizacijų perspektyvą, tikslus, sąveiką su sparčiai kintančia bei stiprėjančia konkurencine aplinka“ (Gumuliauskienė, Smilgienė, 2010, p. 146).

M. Barkauskaitė, A. Brandišauskienė, L. Chodzkienė ir kt. (2015) teigia, kad kokybės yra siekiama diegiant naujas technologijas, atnaujinant mokymo(si) priemones, diegiant modernius mokymo(si) metodus, tobulinant pedagogų kvalifikaciją.

Švietimo sistemai, kiekvienai švietimo įstaigai keliami vis aukštesni kokybės standartai, vis labiau keliama profesinė pedagogų kompetencijos kartelė, nuolat didėja reikalavimai ugdymo

aplinkai, kuri būtų aprūpinta šiuolaikinėmis ugdymo priemonėmis, informacinėmis komunikacinėmis technologijomis (Valstybinė švietimo 2013 – 2022 metų strategija, 2013).

LR formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje (2008) deklaruojama, kad švietimo kokybės samprata – kontekstuali, kintanti. Dėl kokybės yra susitariama, ji yra koreguojama atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens, visuomenės poreikius, švietimo misijos sampratą, švietimui keliamus tikslus. „Ugdymo kokybė – sutartinių vertės požymių visuma, rodanti koku laipsniu, būdais bei priemonėmis švietimo įstaiga pasiekia savo paskirčiai būdingų švietimo sistemos ugdymo tikslų, tenkina ugdytinių poreikius, padeda pasiekti asmenybės brandos, geba valdyti procesus ir sąlygas“ (Monkevičienė, Glebuviene, Stankevičienė ir kt., 2009, p. 4).

Ugdymo kokybės sampratą, reikšmingumą organizacijai, paslaugų vartotojams, rodo, ką institucija skelbia savo misijoje ir kokius numato tikslus. Strategija atskleidžia ugdymo įstaigos būklę, veiklos prioritetus, procesus, užsibrėžtus tikslus. Strateginiuose planuose formaliai išreikšta misija, tikslai, veiklos programų dimensijos padeda spręsti apie jų reikšmingumą ir apie ugdymo įstaigos bendruomenės kokybės sampratą (Gumuliauskienė, Smilgienė, 2010).

Švietimo kokybei užtikrinti vykdomos pagrindinės veiklos: švietimo stebėseną, ugdymo įstaigų veiklos įsivertinimas, išorinis vertinimas, ugdymo įstaigų vadovų ir pedagogų atestacija, mokymosi pasiekimų vertinimas (Balevičienė, 2013).

S. Neifachas (2009) teigia, kad ugdymo kokybę galima apibrėžti per ugdymo proceso ir jo rezultatų savybių visumą, kurie lemia ugdymą įgyvendinant socialinių tikslų orientaciją, asmenybės išsimokslinimą, socialinių, psichinių ir fizinių savybių raišką.

Pasak R. Braslauskienės ir A. Norvilienės (2014) (cituoja R. Želvys, 2003, p. 98) galima išskirti 5 svarbias kokybiško ugdymo sudedamąsias dalis:

- Pradinių sąlygų kokybė: ugdymo aplinka, priemonės, techninė įranga, pedagoginio personalo kokybė.
- Ugdymo procesų kokybė: pedagogų veikla, santykiai su ugdytiniais ir jų tėvais, įstaigos mikroklimatas.
- Rezultatų kokybė: adaptacija įstaigoje, ugdymo pasiekimai.
- Pasekmių kokybė. Tai ilgalaikės pasekmės, kaip augantis visuomenės kultūros lygis, nedarbo mažėjimas, sėkminga konkurencija darbo rinkoje, gyventojų pajamų augimas.
- Pridėtinė vertė. Lyginamas ugdymo įstaigos indėlis su kitais veiksniais: individo gabumai, tėvų pastangos ir kt.

Lietuvoje ikimokyklinio ugdymo kokybė deklaruojama įvairiuose LR švietimo dokumentuose (LR švietimo įstatymas, Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, Valstybinė švietimo strategija 2013–2022 metų nuostatos ir kt.). Įvairūs dokumentai lemia

ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų, pedagogų orientacijas ugdymo kokybei, rezultatų vertinimui, įsivertinimui, padeda projektuoti pedagogų veiklą, reprezentuoja ugdymo vertybes, reikšmingas kokybės prasmių sampratai (Juodaitytė, Martišauskienė, 2008).

Kokybės samprata yra sutartinė, remiasi konkrečios visuomenės vertybėmis, lūkesčiais. Ikimokyklinio ugdymo kokybės apibūdinimas yra dinamiškas, nenutrūkstamas procesas, kuriame privalo dalyvauti įvairios interesų grupės: tėvai, vaikai, ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjai ir t. t. (Valantinas, 2012).

Pasak A. Valantino (2012) pripažįstamos yra dvi kokybės rūšys (tipai):

- **Struktūros kokybė** - tai ypatumai, kurie apibūdina ikimokyklinio ugdymo sistemą, įstaigą: finansavimas, prieinamumas, pedagogų turima kvalifikacija, jos tobulinimas, darbo sąlygos, vaikų grupės dydis, vienam pedagogui tenkančių vaikų skaičius, fizinė aplinka, ugdymo planas, programa, ugdymosi materialiniai ir finansiniai ištekliai.
- **Proceso kokybė**, kuri nusako, kaip ikimokyklinio ugdymo įstaiga funkcionuoja kiekvieną dieną: ugdytinių, jų tėvų, personalo sąveika. Apie struktūros ir proceso kokybę sprendžiama pagal tai, kokį patyrimą įgauna vaikas. Ikimokyklinio ugdymo kokybei svarbūs tiek struktūros, tiek proceso kokybės kriterijai, tačiau didžiausią įtaką įgyjamai vaiko patirčiai turi proceso kokybės kriterijai (Valantinas, 2012; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, 2015).

Ikimokyklinio ugdymo kokybė vertinama keliais požiūriais:

- Tėvų (personalo santykiai su vaikais ir tėvais, gera ugdymo programa, socialinės ir fizinės vaikų veiklos, sveikatos ir saugumo užtikrinimas).
- Ikimokyklinio ugdymo paslaugų teikėjo (kokybė siejama su darbo sąlygomis. Personalui svarbus atlyginimo dydis, atostogų trukmė, laikas, kuris skiriamas kvalifikacijai tobulinti, santykiai su ugdytiniais, jų tėvais, kolegomis).
- Vaiko ir jo raidos (vaikai vertina ugdymo aplinkas, maitinimo ypatumus, numatomas veiklas, personalo bendravimą su jais, galimybes patiems priimti sprendimus). Šie požiūriai neneigia vienas kito ir daro įtaką ikimokyklinio ugdymo kokybės sampratai (Valantinas, 2012).

„Tėvų įtraukimas pripažįstamas kaip būtinas kokybiškų paslaugų aspektas, garantuojantis vaiko ugdymo tęstinumą. Atsakomybės dalijimasis vaiko ugdymo klausimais tarp tėvų ir ugdytojų, garantuoja partneriškus santykius, pagrįstus nuolatiniu konstruktyviu dialogu, tarpusavio pasitikėjimu, supratimu, pagarba, informacijos ir ekspertini žinių dalijimusi“ (Ruškus, Žvirdauskas, Žvirdauskienė ir kt., 2009, p. 16).

„Ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklos kokybė užtikrinama atliekant įstaigos veiklos kokybės įsivertinimą. Vis dėlto kiek veiksmingas ir efektyvus ugdymo procesas minėtose

įstaigose ir kiek įsivertinimas veiksmingas tobulinant jų veiklą, nėra žinoma, nes nėra atliekamas ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklos kokybės išorinis vertinimas“ (Balevičienė, 2013, p. 9).

Pasak S. Neifacho (2009) Lietuvoje ugdymo kokybė analizuojama dviem pagrindiniais aspektais:

- Pagal išorinę socialinę kokybę - ugdymo sfera nagrinėjama kaip šaka, kuri garantuoja visuomenės intelektualinių išteklių atstatymą. Vartojami ugdymo masiškumo, prieinamumo, valstybės dalyvavimo ugdymo ir gyventojų išsilavinimo procese rodikliai.
- Pagal vidutinę ikimokyklinio ugdymo kokybę - institucinė kokybė. Naudojami ugdymo turinio, materialinės - techninės bazės, darbuotojų potencialo ir vaikų sveikatos rodikliai.

Ikimokyklinio ugdymo kokybė laikoma prioritetu ir jos siekia kiekviena institucija. Ugdymo kokybė yra apibrėžiama įvairiuose Lietuvos teisės aktuose. Kiekviena ikimokyklinio ugdymo įstaiga išsikelia įvairius tikslus, kurie padeda siekti užsibrėžtos ugdymo kokybės. Taip sudaromos palankios sąlygos išlikti vis labiau konkuruojančioje aplinkoje.

2.3. Ikimokyklinio ugdymo kokybę lemiantys veiksniai

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų veikla išsiplėtė turinio ir funkcine prasme. Ikimokyklinio ugdymo kokybę lemia daugelis veiksnių, nes ji yra neatsiejama nuo globalizacijos, valstybės politikos, nuolat kintančių tėvų ir ugdytinių poreikių (Monkevičienė, Glebuviene, Stankevičienė ir kt., 2009).

Ikimokyklinis ugdymas neatsiejamas nuo globalizacijos procesų visuomenėje, valstybinės politikos, kintančių tėvų ir ugdytinių poreikių, todėl jo kokybei poveikį turi visa eilė veiksnių. Kolumbijos ekspertai išskyrė veiksnius, kurie daro tiesioginę įtaką ikimokyklinei ugdymo kokybei:

- Pedagogų išsilavinimas – ne žemesnis kaip bakalauro laipsnis ikimokyklinio ugdymo srityje.
- Adekvatus pedagogų atlygis – atlyginimas prilygstantis 1-12 klasių mokytojų atlyginimui.
- Nedidelis vienam pedagogui tenkančių vaikų skaičius grupėje, optimalus grupių dydis.
- Programa, kuri yra pritaikyta skirtingo amžiaus vaikų grupėms.
- Tėvų įtraukimas į vaikų ugdymą.
- Gerai aprūpinta švietimo pagalba vaikui ir jo šeimai (Monkevičienė, Glebuviene, Stankevičienė ir kt., 2009).

O. Monkevičienė, V. S. Glebuviene, K. Stankevičienė ir kt. (2009) išskyrė svarbiausius veiksnius, kurie turi įtakos ikimokyklinio ugdymo kokybei:

- Pedagogų išsilavinimas bei kompetencija.
- Vaikų, tenkančių vienam suaugusiajam santykis.
- Bendras vaikų skaičius grupėje.
- Ugdymo(si) finansiniai ir materialiniai ištekliai.
- Ugdymo filosofijos kaita, strateginių švietimo dokumentų inicijuojami pokyčiai.
- Steigėjų požiūris ir parama.
- Įstaigų profesinė akreditacija, jos vadovų ir pedagogų atestacija, savianalizė.
- Kvalifikacijos tobulinimas bei geras informavimas.

Pedagogų išsilavinimas bei kompetencija. Europos standartai nurodo, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogas privalo turėti ne mažesnę kaip bakalauro laipsnį. Pastarieji autoriai daro prielaidą, kad kuo aukštesnis universitetinis pedagogo išsilavinimas, tuo bus aukštesnė ugdymo kokybė, nes pedagogas bus įgijęs gebėjimų ne tik ugdyti, bet gebės atlikti tyrimus. Ryškėja nuostata, kad pedagogai privalės gebėti profesionaliai atlikti taikomojo pobūdžio tyrimus, analizuoti ugdymo procesą (Monkevičienė, Glebuviene, Stankevičienė ir kt., 2009). 2011 m. buvo paskelbta, kad nuo 2013 m. rugsėjo 1 d. ikimokyklinėse ugdymo įstaigose negalės dirbti pedagogai, kurie neturi tinkamo išsilavinimo. Šis sprendimas buvo priimtas dėl to, kad nuo pedagogo, jo turimos kvalifikacijos ir jo darbo priklauso ugdymo kokybė (Židžiūnienė, 2014). Tai rodo, kad į ikimokyklinio ugdymo kokybės užtikrinimą žiūrima atsakingai, nes neužtenka turėti bet kurios srities pedagoginę išsilavinimą norint dirbti ikimokyklinio ugdymo pedagogu. Ikimokyklinis vaikų amžius yra labai svabus amžiaus tarpsnis, kurio metu dedami pagrindai tolimesniam vaikų ugdymui, todėl su ikimokyklinio amžiaus vaikais turi dirbti atitinkamas studijas baigę asmenys, kurie išmano šio amžiaus tarpsnio specifiką.

Vaikų, tenkančių vienam suaugusiajam santykis. Kuo santykis mažesnis, tuo aukštesnė ikimokyklinio ugdymo kokybė. Atlikti tyrimai rodo, kad ikimokyklinio ugdymo grupės yra perpildytos, todėl vienam pedagogui tenka didelis vaikų skaičius. Tokia situacija verčia pedagogus įtemptai dirbti, maksimaliai susikoncentruoti, nes reikia skirti laiko kiekvienam vaikui. Įtemptas darbo krūvis negali garantuoti auštos ugdymo kokybės, nes pedagogas nepajėgia tenkinti kiekvieno vaiko poreikių (Monkevičienė, Glebuviene, Stankevičienė ir kt., 2009).

„Siekiant užtikrinti kokybišką ugdytojo ir ugdytinio santykį, grupėje turi būti adekvatus vaikų ir suaugusiųjų skaičius, kad būtų galima palaikyti kontaktą, tenkinti individualius vaikų poreikius, rodyti dėmesį, garantuoti saugumo jausmą bei dirbti mažose grupelėse“ (Ruškus, Žvirdauskas, Žvirdauskienė ir kt., 2009, p. 17).

Bendras vaikų skaičius grupėje. Ugdymo kokybė priklauso nuo vaikų lankančią grupę skaičiaus. Kuo mažesnis vaikų skaičius, tuo ramesnis vaikų dienos ritmas, daugiau erdvės vaikų veikloms realizuoti, lengviau suderinami vaikų poreikiai ir kt. (Monkevičienė, Glebuviene, Stankevičienė ir kt., 2009). A. Valantinas (2012) akcentuoja, kad ugdytinai turi dalyvauti įvairiausiose veiklose, vaikų grupės turi būti mažos, kad kiekvienas vaikas turėtų galimybę užsiimti individualia veikla su pedagogu, nes tokiu būdu galima patirti kokybišką pedagogo indėlį, verbalinę sąveiką.

Dabartinė situacija rodo, kad vaikams vis dar stinga vietos ikimokyklinėse ugdymo įstaigose, nemažėja vaikų, kurie laukia eilėse, todėl sunku tikėtis vaikų mažinimo skaičiaus grupėse.

Ugdymo kokybė priklauso nuo ugdymo(si) finansinių ir materialinių išteklių. Norint siekti kokybiško ugdymo, valstybė turi užtikrinti nepertraukiamą ir nuolat augantį finansavimą. Būtina modernizuoti materialinę ir techninę ikimokyklinių įstaigų bazę, nes ji yra gana silpnai išplėtotą, dėl nepakankamo valstybės dėmesio ikimokykliniam ugdymui. Pedagogai teigia, kad kokybiškui ugdymui trūksta įvairių ugdymo(si) priemonių, naujo inventorius, naujų technologijų. Taip pat pedagogų netenkina maži atlyginimai (Monkevičienė, Glebuviene, Stankevičienė ir kt., 2009). Tinkamas atlygis už darbą yra svarbus profesinis motyvas. Tik motyvuotas, profesinį pasitenkinimą jaučiantis pedagogas gali kokybiškai dirbti, formuoti teigiamą profesinį įvaizdį (Smilgienė, Masiliauskienė, 2011).

Apibendrinant galima teigti, kad iš ikimokyklinių ugdymo įstaigų įvairios interesų grupės tikisi kokybiškų paslaugų, tačiau tam nėra skiriama pakankamai lėšų, todėl ikimokyklinio ugdymo pedagogai susiduria su įvairiais finansiniais iššūkiais planuojant ir įgyvendinant įvairias veiklas, projektus.

Ugdymo kokybė yra tiesiogiai susijusi su ugdymo filosofijos kaita, strateginių švietimo dokumentų inicijuojamais pokyčiais. Kokybiškam ikimokykliniam ugdymui įtakos turi įstaigos programos filosofija ir tikslai, ugdymo turinys, tėvų įtraukimas, papildomos paslaugos. Siekiant užtikrinti ikimokyklinio ugdymo kokybę yra išleisti įvairūs dokumentai, kurie reglamentuoja tam tikrus ikimokyklinio ugdymo įstaigos veiklos standartus (saugumas, grupės dydis: patalpos plotas, vaikų skaičius grupėje, vaikų, tenkančių vienam pedagogui, skaičius ir kt.) (Valantinas, 2012). Įstaigos filosofija turi tiesioginės reikšmės ugdymo kokybei, jei visi institucijos nariai dalyvavo jos kūrimo, yra susipažinę su jos turiniu, aktyviai įsitraukia į įstaigos tradicijų puoselėjimą.

Ugdymo kokybei įtakos turi steigėjų požiūris ir parama. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (2011) 37 straipsnis nurodo, kad už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas ir savininko teisės ir pareigas įgyvendinanti institucija (dalyvių susirinkimas). Formaliojo švietimo

kokybę užtikrina valstybė, neformaliojo švietimo kokybę, įskaitant ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo kokybę, valstybė užtikrina iš dalies. Atliktų tyrimų duomenys rodo, kad siekti ugdymo kokybės trukdo nepalankus valstybės ir visuomenės požiūris į ikimokyklinio amžiaus vaiko poreikius, biurokratizmas, ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos prestižo menkinimas (maži atlyginimai ir pan.) (Monkevičienė, Glebuviene, Stankevičienė ir kt., 2009).

Ugdymo kokybei poveikį daro įstaigų profesinė akreditacija, jos vadovų ir pedagogų atestacija, savianalizė. „Lietuvos švietimo kokybei užtikrinti vykdomos šios pagrindinės veiklos: švietimo stebėseną, mokyklų veiklos įsivertinimas ir išorinis vertinimas, mokyklų vadovų ir mokytojų atestacija, mokinių mokymosi pasiekimų vertinimas. <...> Ikimokykliniame ugdyme kol kas vykdomas tik ikimokyklinio ugdymo įstaigų veiklos įsivertinimas, o išorinis vertinimas nėra vykdomas“ (Balevičienė, 2013, p. 1).

Kvalifikacijos tobulinimas ir geras informavimas. „Pedagogas konkurencingoje, nuolat besikeičiančioje žinių visuomenėje tampa besimokančios visuomenės piliečiu. Jo atvirumas naujovėms, kūrybiškumas, bendradarbiavimo įgūdžiai ir pasiryžimas nuolat atnaujinti savo žinias – yra kartinės jo pedagoginės veiklos sėkmės prielaidos. Svarbus yra ir tinkamas pedagogo profesinis pasirengimas: jis turi suprasti žinių ir besimokančios visuomenės tikslus, išmanyti naujus modernius mokymo metodus, būdus bei priemones“ (Trakšėlys, Martišauskienė, 2013, p. 145-146). Pedagogo profesinis patyrimas, kvalifikacijos tobulinimas, atitinkamas išsilavinimas daro įtaką vaiko įgyjamam patyrimui (Valantinas, 2012).

Apibendrinant galima teigti, kad ikimokyklinio ugdymo kokybę lemia įvairūs veiksniai, kuriems įtakos turi globalizacija, kintantys interesų grupių poreikiai, valstybės politika, ekonomika ir pan.

2.4. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo svarba ikimokyklinio ugdymo kokybei

Pedagogų nuolatinio mokymo(si) formos - kvalifikacijos kėlimas, persikvalifikavimas ir atestacija. Šios formos paremtos pedagogų savarankiškumo, vidinio poreikio mokytis, atsakomybės ugdytiniams, visuomenei ir kitomis nuostatomis. M. Barkauskaitės (2001) tyrimas atskleidė, kad kvalifikacijos kėlimas tampa reikšmingu, kai pedagogai ir ugdymo įstaiga tai pastebi, įvertina ir susieja su ugdymo kokybės gerėjimu (Barkauskaitė, 2001).

„Pedagogo profesinė veikla yra neatsiejama nuo jo noro patenkinti poreikį būti įvertintam kaip asmenybei ir kaip pedagogo profesijos atstovui. Tačiau norint poreikį realizuoti būtina nuolat tobulinti kvalifikaciją, nuo to priklauso ir darbo rezultatų kokybė“ (Masiliauskienė, Bagdonaitė, 2012, p. 95).

Kvalifikacijos tobulinimas daro įtaką ugdymo proceso sėkmei, todėl ją tobulinti reikia nuolat. Svarbu ne tik tai, ko ugdytiniai mokomi, bet svarbu ir kaip mokomi, kokia pedagogo kvalifikacija, mokymosi poreikiai, nes pedagogo žinios, gebėjimai, galimybės turi lemiamos įtakos ugdytinių mokymuisi ir rezultatams (Laužackas, Gedvilienė, Tūtlys, Juozaitienė, 2008; Wayne, Yoon, Zhu, Cronen, Garet, 2008).

Pedagogo pastangos veikti skirtingomis, nuolat kintančiomis sąlygomis daro didžiausią įtaką švietimo rezultatų kokybei. Norint siekti ikimokyklinio ugdymo kokybės turi keistis pedagogo požiūris į savo, kaip specialisto kompetencijas (Pakėlienė, Ramanauskienė, 2007; Schlechty, 2009).

Švietimo rezultatų kokybę labiau nei kiti veiksniai lemia pedagogai. Profesionalūs pedagogai gali iš dalies kompensuoti net ugdymo turinio spragas. Jei pedagogai yra blogai paruošti, nesirūpina savo kvalifikacijos tobulinimu, didelės investicijos į ugdomąją aplinką (kompiuterinė technika, ugdymo aplinka aprūpinta įvairiausiomis ir naujausiomis ugdymo priemonėmis) neturės teigiamo rezultato, nes pedagogas, kuris netobulėja nesugebės tinkamai ir efektyviai panaudoti minėtų investicijų (Dzemyda, Gudynas, Šaltenis, Tiešis, 2001; James, Howard).

„Pedagogų profesionalumo didinimas yra vienas strateginių švietimo tikslų. Pedagogų kompetencija ir kvalifikacijos tobulinimas daro didelę įtaką švietimo kokybei, kurios rezultatas yra mokinių pasiekimai ir jų pažanga. Net palyginti nedaug pagerėję mokinių gebėjimai gali turėti šalies ūkiui labai didelę įtaką ir ekonominę naudą ilgoje perspektyvoje“ (Valstybės kontrolė, 2016, p. 3). LR valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatuose (2007) teigiama, kad kvalifikacijos tobulinimo tikslas yra sudaryti sąlygas ir skatinti pedagogus įgyti ir plėtoti savo kompetencijas siekiant užtikrinti aukštą švietimo kokybę.

Pedagogo profesinio pasirengimo lygis nustatomas suteikiant kvalifikacinę kategoriją atestacijos metu. Pedagogai norėdami tobulinti savo kvalifikaciją, gali atestuotis. Pagrindinis atestacijos principas – savanoriškumas. Atestacijos pagalba pedagogui suteikiama galimybė objektyviai įvertinti savo profesionalumo lygį, gebėjimą atsinaujinti. Pedagogų atlyginimo dydis priklauso nuo įgytų kvalifikacinių kategorijų (Lietuvos švietimo koncepcija, 1992).

„Nuo ikimokyklinio ugdymo įstaigos vadovo (direktoriaus, pavaduotojo) ir pedagogų kvalifikacijos priklauso įstaigos veiklos efektyvumas, ji yra vienas iš ugdymo kokybei turinčių įtaką veiksnių. <...>. Pedagogams nustatomos keturios kvalifikacinės kategorijos – mokytojo, vyresniojo mokytojo, mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto. Norint įvertinti ir suteikti kvalifikacines kategorijas yra vykdomos atestacijos“ (Braslauskienė, Norvilienė, 2014, p. 90).

Pedagogų atestacijos tikslai:

- Skatinti pedagogus tobulinti savo kompetencijas.
- Sudaryti sąlygas pedagogams siekti karjeros, įgyti jo kompetenciją, praktinę veiklą atitinkančią kvalifikacinę kategoriją ir skatinti ją materialiai.
- Didinti pedagogo atsakomybę už ugdymo rezultatus, profesinį tobulėjimą (LR mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų (išskyrus psichologus) atestacijos nuostatai, 2008).

Atestacija skatina pedagogus tobulėti, didina atsakomybę už atliekamą darbą, sudaro sąlygas siekti karjeros, įgyti aukštesnę kvalifikacinę kategoriją. Nuo turimos kvalifikacinės kategorijos priklauso darbo užmokestis, todėl atestacija laikoma motyvavimo priemone, kuri padeda pedagogams siekti atsakomybės už savo veiklą, ugdymo rezultatus. Pedagogai gali atestuotis:

- Norint įgyti kvalifikacinę kategoriją.
- Norint įgyti aukštesnę kvalifikacinę kategoriją.
- Kai nustatoma, kad pedagogo praktinė veikla, kompetencijos neatitinka turimos kvalifikacinės kategorijos reikalavimų (Braslauskienė, Norvilienė, 2014).

Pasak R. Želvio (2003) „Pedagogų atestavimo sistema orientuota į tai, kad darbas būtų atliekamas kokybiškai. Šiuo tikslu pedagogas turi nuolat tobulėti, plėsti savo profesinį akiratį ir susipažinti su dalyko naujovėmis. Ne rečiau kaip penkerius metus pedagogas turi patvirtinti esamą arba siekti aukštesnės kvalifikacinės kategorijos. Norint įgyti vyresniojo mokytojo kvalifikacinę kategoriją, reikia pademonstruoti tam tikrą teorinių ir praktinių žinių lygį. Praktines žinias vertina ugdymo įstaigoje sudaryta atestacijos komisija, o teorines – kvalifikacijos tobulinimo įstaigų dėstytojai. Mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto kvalifikacines kategorijas suteikia prie ŠMM veikiančios atestavimo komisijos“ (Monkevičienė, Glebuviene, Stankevičienė ir kt., 2009, p. 53).

Ruošimasis atestacijai ir savianalizė skatina pedagogus lankyti teorines paskaitas, kuriose pagilinamos jau turimos žinios, įgyjama naujų. Tokiu būdu siekama išlaikyti ar įgyti tam tikrai kvalifikacinei kategorijai keliamus reikalavimus. Tai padeda pedagogams nuolat tobulėti, keisti savo požiūrį į ugdymo praktiką ir tai pasitarnauja ugdymo kokybės gerinimui (Monkevičienė, Glebuviene, Stankevičienė ir kt., 2009).

R. Dačiulytė, L. Dromantienė, V. Indrašienė ir kt. (2013) teigia, kad karjera yra nuolatinis asmenybės tobulėjimas, saviraiškos būdas, kuris turi optimistinę kokybės kaitos perspektyvą. Profesinė karjera – individo statuso pokytis, kurį lemia socialinės, ekonominės padėties, atliekamų funkcijų kaita. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas yra siejamas su kvalifikacinių kategorijų įgyjimu. Kvalifikacinės kategorijos sietinos su pedagogo veiklos kokybine kaita, kai iš darbo institucijoje prasiplečia iki veiklos regioniniu, nacionaliniu lygmeniu.

Išanalizavus mokslinę literatūrą galima teigti, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimas teigiamai veikia ugdymo kokybę. Labiau nei kiti veiksniai, pedagogai, jų kvalifikacija ir kompetencijos lemia ugdymo kokybę. Todėl svarbus nuolatinis pedagogų tobulėjimas norint užtikrinti aukštą ugdymo kokybę.

3. TYRIMO METODOLOGIJA

3.1. Tyrimo metodologija

Pastaraisiais metais Europoje pedagogų profesinis tobulėjimas įgyja vis didesnę reikšmę. Pedagogų kompetentingumas, profesinis tobulėjimas yra suvokiamas, kaip neatsiejama profesinės veiklos dalis, kuri sąlygoja švietimo kokybę. Todėl vis daugiau dėmesio skiriama pedagogų kvalifikacijos tobulinimui ir jos kokybės užtikrinimui (Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo (pkt) kokybės stebėsenos sisteminio modelio koncepcijos pagrindimas, 2014). Išoriniai ir vidiniai švietimo kaitos veiksniai turi įtakos pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikiams. Pedagogams nuolat kyla vis nauji reikalavimai, todėl jie privalo nuolat atnaujinti savo žinias ir gebėjimus.

Tyrimo problema konkretizuojama šiais klausimais: *Ar ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimas daro tiesioginę įtaką ugdymo kokybės gerinimui? Su kokiomis problemomis susiduria ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogai norėdami tobulinti savo kvalifikaciją?*

Tyrimo objektas – ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir jo sąsajos su ugdymo kokybe.

Tyrimo tikslas – empiriškai atskleisti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir ugdymo kokybės sąsajas.

Hipotezė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogams sudaromos palankios sąlygos tobulinti turimą kvalifikaciją, ir tai įtakoja ugdymo kokybės teigiamus pokyčius.

Tyrimo metodologija grindžiama pragmatizmo, konstruktyvizmo ir humanizmo filosofinėmis nuostatomis.

Pragmatizmo pagrindinės idėjos yra prisitaikymas prie gyvenimo sąlygų. Žinios ir mąstymas padeda siekti tikslų, tačiau būtina juos nuolat tobulinti. Ugdymo paskirtis yra patirtį panaudoti įvairioms problemoms spręsti (Bitinas, 2000). „Ugdymo tikslas, anot J.Dewey, yra patirties kokybės transformacija. Ugdymo požiūriu visi žmogaus gyvenimo tarpsniai yra vienodi tuo aspektu, nesvarbu, ar tai būtų vaikystė, jaunystė ar brandos metai, bet patirties vertė priklauso nuo to, kas yra iš tiesų išmokta bet kuriuo tarpsniu“ (Elenbergas, 2013, p. 14). Kvalifikacijos tobulinimas taip pat padeda pedagogams prisitaikyti prie vis naujų gyvenimo ir ugdymo sąlygų, inovacijų ugdymo procese, padeda spręsti ugdymo procese iškilusias problemas, kas lemia ugdymo kokybės kaitą.

Rengiant pedagogus įsivyrąja *konstruktyvistinės teorijos* nuostatos, kurios sudaro galimybę ugdyti kritinį mąstymą. Taip sukuriamos palankios sąlygos profesinių žinių, įgūdžių, naujų vertybinių orientacijų įgijimui, kurių viena svarbiausių - nuolatinis profesinis tobulėjimas

(Juodaitytė, 2001). „Konstruktyvizmo idėjos universitetiniame vaikystės pedagogo rengime gali būti sėkmingai realizuojamos, jeigu yra patenkinami studentų individualūs ir profesiniai poreikiai žinioms, mokėjimams, įgūdžiams. Paskaitose, o ypač seminarinių užsiėmimų metu, jie gali nuspręsti, į kokią būtent tematiką labiausiai norėtų gilintis. Pasirinkdami temas pagal teorinį ar praktinį reikšmingumą, studentai savaime tampa atsakingi už mokymą(si). Tuo pačiu dalis atsakomybės nuo dėstytojo perkeliama studentui“ (Juodaitytė, 2001, p. 62). *LR švietimo įstatyme* (2011) nurodoma, kad pedagogai privalo tobulinti savo kvalifikaciją. Jie gali pasirinkti, kokiomis formomis ir būdais tai gali daryti, tai rodo, kad jie yra patys atsakingi už savo kvalifikacijos tobulinimą, nuolatinį mokymąsi.

Humanizmo atstovai teigia, kad svarbiausias asmens bruožas yra savirealizacijos siekis, veržimasis į priekį (Bitinas, 2000). Kvalifikacijos tobulinimas padeda pedagogams realizuoti save, įvairias idėjas, pasidalinti gerą patirtimi, ją perimti ir taip užtikrinti ugdymo kokybę.

3.2. Tyrimo metodika ir organizavimas

Tyrimo metodika. Siekiant pagrįsti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo organizavimo, vykdymo būklę, pedagogų tobulinimosi poreikius, kvalifikacijos tobulinimo sąsajas su ugdymo kokybe buvo pasirinkta kiekybinio ir kokybinio tyrimo derinimo strategija. Kiekybiniam tyrimui atlikti pasirinktas pedagogų apklausos raštu metodas – anketa. Siekiant išsiaiškinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų nuomonę, buvo taikytas kokybinis metodas - vadovų apklausa raštu. Anketą pedagogams sudaro atviro ir uždaro tipo klausimai, o vadovams – atviro tipo klausimai.

Tyrimo tikslui pasiekti pasirinktas anketinės apklausos metodas. Mišraus tipo anketą ikimokyklinio ugdymo pedagogams sudaro 16 klausimų, iš jų 3 demografiniai, 8 uždaro tipo klausimai, sudarant galimybę pateikti kitokį atsakymo variantą ir 5 atviro tipo klausimai (1 PRIEDAS).

Anketą ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams sudaro 21 klausimai, iš kurių 6 demografiniai ir 15 atviro tipo klausimai (2 PRIEDAS).

Tyrimo metodai:

1. Teoriniai: mokslinės literatūros šaltinių turinio analizė.
2. Kiekybiniai: anoniminė ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir vadovų anketinė apklausa raštu. Anketinės apklausos pranašumas – surinktos informacijos masiškumas (Bitinas, 2006).
3. Kokybiniai: vadovų apklausa raštu. Atlikta gautų duomenų turinio analizė, išskiriant kategorijas ir subkategorijas. Anot K. Kardelio (2005) turinio analizė leidžia gauti objektyvios informacijos nagrinėjamu klausimu.

4. Statistiniai. Duomenų apdorojimui buvo taikomi statistikos metodai (procentų, vidurkių, standartinių nuokrypių, dažnių analizė, Pearson'o koreliacijos koeficientas ir Stjudent'o testas). Empiriniai duomenys statistiškai apdoroti ir grafiškai apipavidalinti kompiuterių programomis SPSS (Statistical Packet for Social Sciences 23.0). Statistiniai metodai tyrimo metu padeda duomenis išreikšti skaičiais, tai struktūruotas, kruopščiai suplanuotas duomenų rinkimas (Kardelis, 2005).

Duomenų rinkimas. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir vadovų apklausa atlikta 2017 m. balandžio mėnesį. Iš viso tyrime dalyvavo 136 ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir 8 ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovai.

Duomenų apdorojimas. Duomenų apdorojimui buvo taikomi statistiniai metodai (procentų, vidurkių, standartinių nuokrypių, dažnių analizė, Pearson'o koreliacijos koeficientas ir Stjudent'o testas). Empiriniai duomenys statistiškai apdoroti ir grafiškai apipavidalinti kompiuterių programomis SPSS (Statistical Packet for Social Sciences 23.0). Turinio analizė atlikta išskiriant teiginius iliustruojančias kategorijas ir subkategorijas.

Tyrimo etapai:

I etapas: mokslinės literatūros ir švietimo dokumentų analizė (2017 m. sausio–kovo mėn.).

II etapas: tyrimo instrumentų sudarymas (2017 m. kovo mėn.).

III etapas: anketinė apklausa (2017 m. balandžio mėn.).

IV etapas: tyrimo rezultatų analizė ir interpretacija (2017 m. balandžio–gegužės mėn.)

V etapas: išvadų ir rekomendacijų rengimas (2017 m. gegužės mėn.).

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo 136 Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogai ir 8 ikimokyklinių ugdymo įstaigų vadovai. Tyrime dalyvavo tik moterys. Imties sudarymo būdas – patogioji imtis.

Tyrimo imtis nustatyta remiantis Paniotto formule (Valackienė, 2004):

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}}$$

kur :

n – imties dydis;

Δ - imties paklaidos dydis (=0,07; kadangi šiuo tyrimu tiriamas pedagogų požiūris, o ne tam tikri kiekybiniai parametrai, tad paklaidą galima didinti iki 7%).

N – generalinis visumos dydis.

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{381}} = \frac{1}{0,07^2 + \frac{1}{381}} = 133$$

Apklausoje dalyvavo 136 ikimokyklinio ugdymo pedagogų, todėl galima teigti, kad atlikto tyrimo imtis yra reprezentatyvi.

$$n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{30}} = \frac{1}{0,07^2 + \frac{1}{30}} = 6$$

Apklausoje dalyvavo 8 ikimokyklinio ugdymo vadovai, todėl galima teigti, kad atlikto tyrimo imtis yra reprezentatyvi.

4. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOS PEDAGOGŲ KVALIFIKACIJOS TOBULINIMO KAIP UGDYMO KOKYBĖS VEIKSNIO EMPIRINIO TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

4.1. Tyrimo imties charakteristika

1 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal darbo stažą (N=136)

Pedagoginio darbo stažas metais	N	%
1-5	33	24,3
6-10	23	16,9
11-16	20	14,7
17-22	11	8,1
23-28	21	15,4
29-34	10	7,4
35-40	12	8,8
41 ir daugiau	6	4,4

Apklausoje dalyvavo 136 Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogės. Pagal gautus duomenis matoma, kad daugiausiai tyrime dalyvavo pedagogės, kurių pedagoginis darbo stažas yra 1 – 5 metų (24,3 proc.), o mažiausiai, kurių pedagoginis darbo stažas yra 41 metai ir daugiau (4,4 proc.). Išsiaiškinus ikimokyklinio ugdymo pedagogių darbo stažą buvo siekta sužinoti, kokių kvalifikacinių kategorijų pedagogės dalyvavo apklausoje.

2 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal kvalifikacinę kategoriją (N=136)

	N	%
Auklėtojas	55	40,4
Vyr. auklėtojas	63	46,3
Metodininkas	18	13,2

Daugiausiai tyrime dalyvavo pedagogės, kurių kvalifikacinė kategorija yra vyresnysis auklėtojas (46,3 proc.). Šiek tiek mažiau pedagogės, kurios turi auklėtojo kategoriją (40,4 proc.) ir mažiausiai su metodininko kvalifikacine kategorija (13,2 proc.). Tyrime nedalyvavo nei vienas pedagogas turintis auklėtojo eksperto kvalifikacinę kategoriją.

4.2. Tyrimo rezultatai ir jų analizė

4.2.1. Ikimokyklinio ugdymo pedagogų apklausos rezultatų analizė

Apklausa buvo siekiama pagrįsti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo organizavimo, vykdymo būklę, pedagogų tobulinimosi poreikius, pedagogų nuomonę apie kvalifikacijos tobulinimo sąsajas su ugdymo kokybe.

4 anketos klausimu buvo siekta išsiaiškinti veiksnius, kurie skatina pedagogus tobulinti kvalifikaciją. 3 lentelėje pateikiami gauti tyrimo duomenys.

3 lentelė. **Veiksniai, skatinantys pedagogus tobulinti kvalifikaciją (N=136)**

Veiksnių apibūdinimas	M	SD
Naujų žinių, įgūdžių siekimas	2,91	0,310
Noras atitikti augančius profesinius reikalavimus	2,79	0,478
Vadovų, kolegų, ugdytinių tėvų siūlymai, pastabos ir kritika	1,79	0,700
Galimybė gauti kursų išklausymo pažymėjimą	2,21	0,742
Noras diegti inovacijas savo veikloje	2,85	0,401
Konkurencija tarp kolegų	1,73	0,683
Baimė prarasti darbą	1,59	0,614
Atestacijos reikalavimai	2,46	0,719
Karjeros siekis	2,09	0,803
Siekis išspręsti praktinėje veikloje kylančius iššūkius	2,65	0,477
Didesnis užmokestis	2,19	0,812
Naujos technologijos darbe	2,65	0,536
Žinių trūkumas	2,16	0,680

*respondentai turėjo pasirinkti tarp atsakymų su atitinkamais matavimo įverčiais: „Ne“ – 1, „Iš dalies“ – 2, „Taip“ – 3.

M – vidurkis

SD – standartinis nuokrypis

Tyrimo rezultatai rodo, kad labiausiai pedagogus skatina tobulinti kvalifikaciją naujų žinių ir įgūdžių siekimas ($M=2,91$), noras diegti inovacijas savo veikloje ($M=2,85$) ir noras atitikti augančius profesinius reikalavimus ($M=2,79$). Vidutiniškai pažymi, kad tobulinti kvalifikaciją skatina galimybė gauti kursų išklausymo pažymėjimą ($M=2,21$), didesnio užmokesčio siekimas ($M=2,19$), žinių trūkumas ($M=2,16$), karjeros siekis ($M=2,09$). Tyrimo duomenys atskleidžia, kad silpniausiai skatinantys veiksniai tobulinti kvalifikaciją yra vadovų, kolegų, ugdytinių tėvų siūlymai, pastabos ir kritika ($M=1,79$), konkurencija tarp kolegų ($M=1,73$) ir baimė prarasti darbą ($M=1,59$). Standartinis nuokrypis (SD) rodo pedagogių vertinimo homogeniškumą ($SD<1$). Vis dėlto homogeniškiausiai vertinamas veiksnys - naujų žinių, įgūdžių siekimas ($SD=0,310$), kaip pagrindinis veiksnys skatinantis tobulinti kvalifikaciją.

Tyrimo metu domėtasi, kokias kvalifikacijos tobulinimo formas ir būdus naudoja pedagogai tobulindami kvalifikaciją. Gauti duomenys pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė. **Pedagogų pasirenkamos kvalifikacijos tobulinimo(si) formos ir būdai (N=136)**

	M	SD
Dalyvavimas kursuose, seminaruose, konferencijose	2,76	0,430
Dalyvavimas stažuotėse;	1,33	0,596
Dalyvavimas edukacinėse išvykose	2,21	0,614
Dalyvavimas įstaigos metodinės grupės veikloje	2,68	0,540
Bendradarbiavimas su kolegomis	2,84	0,370
Savarankiškas metodinės literatūros studijavimas	2,68	0,500
Dalyvavimas tarptautiniuose, šalies, regiono ar institucijos projektuose	2,10	0,636
Tarpinstitucinis bendradarbiavimas	2,07	0,579

*respondentai turėjo pasirinkti tarp atsakymų su atitinkamais matavimo įverčiais: „Niekada“ – 1, „Kartais“ – 2, „Dažnai“ – 3.

M – vidurkis

SD – standartinis nuokrypis

Tyrimo rezultatai rodo, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogės dažniausiai tobulina kvalifikaciją bendradarbiaudamos su kolegomis ($M=2,84$), dalyvaudamos kursuose, seminaruose, konferencijose ($M=2,76$), savarankiškai studijuodamos metodinę literatūrą ($M=2,68$), dalyvaudamos metodinės grupės veikloje ($M=2,68$). Pedagogės pažymėjo, kad kartais renkasi dalyvavimą tarptautiniuose, šalies, regiono ar institucijos projektuose ($M=2,10$). Rečiausiai pedagogės tobulina kvalifikaciją dalyvaudamos stažuotėse ($M=1,33$). Standartinis nuokrypis (SD) rodo pedagogių vertinimo homogeniškumą ($SD<1$). Homogeniškiausiai vertinamas - dalyvavimas kursuose, seminaruose, konferencijose ($SD=0,430$), kaip pagrindinė kvalifikacijos tobulinimo formose. D. Augienės ir D. Malinauskienės (2006) atliktas tyrimas parodė, kad dažniausiai pedagogai tobulina kvalifikaciją dalyvaudami seminaruose, kurie organizuojami švietimo centruose, ikimokyklinėse ugdymo įstaigose. Šių autorių atlikti tyrimo duomenys sutampa su šio tyrimo gautais duomenimis. Galima daryti išvadą, kad praėjus daugiau nei 10 metų seminarai išlieka populiarūs, kaip kvalifikacijos kėlimo būdai.

6 klausimu buvo siekta išsiaiškinti, kaip pedagogės vertina kvalifikacijos tobulinimo renginius. Tyrimo duomenys atsispindi 5 lentelėje.

5 lentelė. **Kvalifikacijos tobulinimo(si) renginių vertinimas (N=136)**

Kvalifikacinių renginių vertinimo kriterijai	M	SD
Didelis kvalifikacijos kėlimo renginių pasirinkimas	2,09	0,793
Didelis kvalifikacijos kėlimo renginių pasirinkimas, tačiau jie visiškai nenaudingi, einu į juos tik dėl pažymėjimų	1,65	0,615
Kvalifikacijos tobulinimo renginių kaina visiškai nelemia jų kokybės, todėl renkuosi nemokamus arba pigesnius renginius	2,00	0,644
Paprastai nemokami kvalifikacijos kėlimo renginiai neduoda jokios naudos	1,38	0,597
Kvalifikacijos tobulinimui skirti renginiai yra brangūs ir trūksta lėšų tobulinti savo kvalifikaciją tiek, kiek norėtųsi	2,24	0,775
Mažai informacijos apie kvalifikacijos tobulinimo renginius	1,63	0,686
Kvalifikacijos tobulinimui skirtuose renginiuose gaunama naujų dalykinių žinių	2,53	0,544
Kvalifikacijos tobulinimo renginių metu supažindinama su naujais darbo metodais	2,39	0,547
Kvalifikacijos tobulinimo renginių metu sudaromos galimybės bendrauti ir keistis savo patirtimi su kolegomis	2,57	0,580
Kvalifikacijos tobulinimo renginių metu atitrūksti nuo darbo rutinos	2,20	0,665
Kvalifikacijos tobulinimo renginiai vyksta darbo metu ir sumažina galimybes juose dalyvauti	2,46	0,643
Dalyvaujama kvalifikacijos tobulinimui skirtuose renginiuose dažniausiai dėl formalių pažymėjimų, kurie būtini karjerai, atestacijai ir didesniam atlyginimui	1,90	0,749

*respondentai turėjo pasirinkti tarp atsakymų su atitinkamais matavimo įverčiais: „Ne“ – 1, „Iš dalies“ – 2, „Taip“ – 3.

M – vidurkis

SD – standartinis nuokrypis

Tyrimo rezultatai rodo, kad kvalifikacijos tobulinimo renginių metu sudaromos galimybės bendrauti ir keistis patirtimi su kolegomis ($M=2,57$). Pedagogės sutinka, kad kvalifikacijos tobulinimo renginiuose įgyja naujų dalykinių žinių ($M=2,53$). Vertindamos kvalifikacijos tobulinimo renginius pedagogės iš dalies sutinka, kad yra didelis kvalifikacijos renginių pasirinkimas ($M=2,09$), kvalifikacijos tobulinimo renginių kaina visiškai nelemia jų kokybės, todėl renkasi nemokamus arba pigesnius renginius ($M=2,00$), dalyvaujama kvalifikacijos tobulinimui skirtuose renginiuose dažniausiai dėl formalių pažymėjimų, kurie būtini karjerai, atestacijai ir didesniam atlyginimui ($M=1,90$). Labiausiai pedagogės nesutiko su teiginiais, kad yra didelis kvalifikacijos kėlimo renginių pasirinkimas, tačiau jie visiškai nenaudingi, dalyvaujama juose tik dėl pažymėjimų ($M=1,65$), kad mažai informacijos apie kvalifikacijos tobulinimo renginius ($M=1,63$), kad paprastai nemokami kvalifikacijos kėlimo renginiai neduoda jokios naudos ($M=1,38$). Nors visi respondentų atsakymai pasiskirstė tolygiai ($SD<1$), vis dėlto homogeniškiausiai buvo vertinamas kvalifikacinių renginių kriterijus - kvalifikacijos tobulinimui skirtuose renginiuose gaunama naujų dalykinių žinių ($SD=0,544$).

7 anketos klausimu buvo siekta išsiaiškinti pedagogių nuomonę, kaip kvalifikacijos tobulinimas įtakoja vaikų ugdymo kokybę.

6 lentelė. **Pedagogų nuomonės apie kvalifikacijos tobulinimo(si) įtaką ugdymo kokybei raiška (N=136)**

Nuomonę apibūdinantys teiginiai	M	SD
Ugdymo kokybė didžia dalimi priklauso nuo pedagogo, todėl kuo daugiau pedagogas tobulina savo kvalifikaciją, tuo kokybiškesnes paslaugas jis teikia	2,64	0,540
Ugdymo kokybė priklauso nuo daugelio veiksnių, todėl pedagogai, vykdantys kvalifikacinius reikalavimus, tik nežymiai lemia ugdymo kokybę	1,97	0,769
Kvalifikacijos tobulinimas yra tik formalumas, nelemiantis ugdymo kokybės	1,36	0,592
Per didelis dėmesys skiriamas kvalifikacijos tobulinimui kelia įtampą ir stresą pedagogams, o tai neigiamai atsiliepiama darbui su vaikais ir jų ugdymo kokybei	1,66	0,599

*respondentai turėjo pasirinkti tarp atsakymų su atitinkamais matavimo įverčiais: „Ne“ – 1, „Iš dalies“ – 2, „Taip“ – 3.

M – vidurkis

SD – standartinis nuokrypis

Tyrimo duomenys atskleidžia, jog labiausiai pedagogės sutinka su teiginiu, kad ugdymo kokybė didžia dalimi priklauso nuo pedagogo, todėl kuo daugiau pedagogas tobulina savo kvalifikaciją, tuo kokybiškesnes paslaugas jis teikia ($M=2,64$). Pedagogės iš dalies sutiko, kad ugdymo kokybė priklauso nuo daugelio veiksnių, todėl pedagogai, vykdantys kvalifikacinius reikalavimus, tik nežymiai lemia ugdymo kokybę ($M=1,97$). Tyrimo metu paaiškėjo, kad pedagogės iš dalies sutinka, kad yra skiriamas per didelis dėmesys kvalifikacijos kėlimui, todėl jis kelia įtampą ($M=1,66$). Tyrimo metu paaiškėjo, kad pedagogės labiausiai nesutinka su teiginiu, kad kvalifikacijos tobulinimas yra tik formalumas, nelemiantis ugdymo kokybės ($M=1,36$). Respondenčių atsakymai šiuo klausimu pasiskirstė tolygiai, tačiau homogeniškiausiai pedagogių atsakymai sutapo atsakant į teiginį, kad ugdymo kokybė didžia dalimi priklauso nuo pedagogo, todėl kuo daugiau pedagogas tobulina savo kvalifikaciją, tuo kokybiškesnes paslaugas jis teikia ($SD=0,540$). Analizuojant šio klausimo gautus tyrimo duomenis svarbu nustatyti, kaip jie koreliuoja ikimokyklinių ugdymo įstaigų administracijos požiūriu į kvalifikacijos tobulinimą. Gauti tyrimo duomenys atsispindi 16 lentelėje.

H. O. Yusuf ir A. A. Dada (2016) atlikto tyrimo rezultatai iš esmės antrina šio tyrimo rezultatus. Minėtų užsienio autorių tyrimo duomenys atskleidė, kad įtakos ugdymo kokybei turi ne tik pedagogo kvalifikacija ir jos tobulinimas, bet ir pedagogo darbo patirtis.

Tyrimo metu buvo aktualu išsiaiškinti, kaip dažnai pedagogės dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Tyrimo duomenys pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė. **Pedagogų dalyvavimo kvalifikacijos tobulinimo(si) renginiuose dažnis (N=136)**

Dažnis	N	%
1 kartą	5	3,7
2-3 kartus	51	37,5
4-5 kartus	48	35,3
6 ir daugiau kartų	32	23,5

Tyrimo rezultatai rodo, kad tyrime dalyvavusios ikimokyklinio ugdymo pedagogės kvalifikacijos tobulinimo renginiuose dažniausiai dalyvauja 2 – 3 kartus per metus (37,5 proc.), kiek mažiau respondenčių (35,3 proc.) kvalifikacijos tobulinimo renginiuose dalyvauja 4 – 5 kartus per metus. 6 ir daugiau kartų kvalifikacijos renginiuose dalyvauja 23,5 proc. tyrime dalyvavusių pedagogių. Tik 3,7 proc. tyrime dalyvavusių pedagogių atsakė, kad tik 1 kartą per metus dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. *LR švietimo įstatymo* (2011) 49 straipsnis deklaruoja pedagogų teisę ne mažiau kaip 5 dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. *LR pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijoje* (2012) nurodoma, kad pedagogas turi ne mažiau kaip 5 dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose. Tai sudaro 40 akademinų valandų kontaktinio darbo per metus. Išanalizavus tyrimo gautus duomenis galima daryti išvadą, kad ne visos pedagogės dalyvavusios tyrime vadovaujasi teisės aktais suteikiamomis teisėmis ir pareigomis.

8 anketos klausimu buvo siekta išsiaiškinti pedagogių nuomonę, kaip kvalifikacijos tobulinimas siejasi su ugdymo kokybe. Gauti tyrimo duomenys pateikiami 8 lentelėje.

8 lentelė. Kvalifikacijos tobulinimo sąsajos su ugdymo kokybe (N=79)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Kvalifikacijos tobulinimo sąsajos su ugdymo kokybe	Kvalifikaciją keliantis pedagogas užtikrina ugdymo kokybę	„Kuo daugiau tobulinama kvalifikacija, tuo ugdymo kokybė geresnė“; „Tobuleja pedagogas – tobulėja ir ugdymo procesas“; „<...> pedagogai negali stovėti vietoje ir netobulėti. Norint atliepti visuomenės poreikius, reikia, kad pedagogas tobulėtų ir taip tobulintų ugdymo procesą“; „Netobulinantis savo kvalifikacijos pedagogas, neaugantis pedagogas“; „Kuo aukštesnė kvalifikacija tuo ugdymo kokybė geresnė“.	28
	Naujų žinių įgijimas užtikrina ugdymo kokybę	„Susipažįsti su naujovėmis, pajvairinti ugdymo procesą“; „<...> žinias pritaikyti savo darbe“; „Tobulindamas savo kvalifikaciją pedagogas susipažįsta su naujais metodais, būdais, priemonėmis, technologijomis, kurias gali pritaikyti darbe su vaikais“; „Naujos žinios pritaikomos ugdymo procese“; „Pedagogai įgauna naujų žinių, sužino naujų metodikų“; „Pedagogas turi nuolat tobulėti, plėsti savo žinias ir kompetencijas. O tai neatsiejama nuo kvalifikacijos tobulinimo“; „Suteikia naujų žinių, patirties, todėl gerėja kasdieninio darbo kokybė“.	45
	Kvalifikacijos tobulinimas padeda išspręsti praktinės veiklos problemas	„<...> pedagogai užtikrinčiau sprendžia praktinėje veikloje kilusius iššūkius“; „<...> gaunama praktinių žinių, kurios padeda geriau atlikti savo darbą“.	2
	Kvalifikacijos tobulinimas padeda plėtoti vaikų gebėjimus	„Kvalifikacijos tobulinimas sudaro galimybę geriau atskleisti ir plėtoti vaikų gebėjimus“; „Efektyviai taikomi inovatyvūs mokymo(si) metodai, IKT. Tai leidžia ugdymo(si) sudominti ugdytinius, perteikti medžiagą, lengviau įsisavinti“.	6
	Kvalifikacijos tobulinimas padeda diegti inovacijas ugdymo procese	„Jeigu sužinai kokių naujovių, jas pritaikai ugdymo procese“ ; „Visada išbandau naujoves pamatytas seminaruose“.	16
	Kvalifikacijos tobulinimas kelia pedagogų motyvaciją	„Dažnai kursai išjudina, stimuliuoja, atjaunina, suteikia entuziazmo, noro dirbti kitaip, įdomiau, išradingiau“.	1
	Kvalifikacijos tobulinimas nežymiai veikia ugdymo kokybę	„Nežymiai“; „Ugdymo kokybė tik šiek tiek priklauso nuo kvalifikacijos tobulinimo“.	2
	Kvalifikacijos tobulinimas nedaro įtakos ugdymo kokybei	„Pedagogas turi spėti su naujovėmis, o kvalifikacijos tobulinime dažnai būna nenaudingi, nepritaikomi“; „Iš dalies ugdymo kokybei (mano darbo) įtakos neturi“.	2

Remiantis gautais ikimokyklinio ugdymo pedagogų atsakymais, kaip kvalifikacijos tobulinimas siejasi su ugdymo kokybe buvo išskirta kategorija „Kvalifikacijos tobulinimo sąsajos su ugdymo kokybe“, kurią konkretizuoja 8 subkategorijos: „Kvalifikaciją keliantis pedagogas užtikrina ugdymo kokybę“, „Naujų žinių įgijimas užtikrina ugdymo kokybę“, „Kvalifikacijos tobulinimas padeda išspręsti praktinės veiklos problemas“, „Kvalifikacijos tobulinimas padeda plėtoti vaikų gebėjimus“, „Kvalifikacijos tobulinimas padeda diegti inovacijas ugdymo procese“, „Kvalifikacijos tobulinimas kelia pedagogų motyvaciją“,

„Kvalifikacijos tobulinimas nežymiai veikia ugdymo kokybę“, „Kvalifikacijos tobulinimas nedaro įtakos ugdymo kokybei“. Daugiausia teiginių (45) atspindi subkategorijos „Naujų žinių įgijimas užtikrina ugdymo kokybę“ turinį. Respondenčių teiginių analizė atskleidžia, kad tobulindamos kvalifikaciją naujas žinias pritaiko praktiniame darbe, kad pedagogai turi nuolat tobulėti, plėsti žinias ir turimas kompetencijas, naujos žinios gerina kasdienio darbo kokybę. Kiek mažesnę svarį turi subkategorija „Kvalifikaciją keliantis pedagogas užtikrina ugdymo kokybę“ (28 patvirtinantys teiginiai). Šioje subkategorijoje pabrėžiama, kad tik nuolat tobulėjantis pedagogas gali užtikrinti aukštą ugdymo kokybę. Remiantis gautais tyrimo rezultatais buvo išskirta „Kvalifikacijos tobulinimas padeda diegti inovacijas ugdymo procese“ subkategorija, kurią iliustruoja 16 teiginių. Šioje subkategorijoje pabrėžiama, kad kvalifikacijos tobulinimas padeda diegti inovacijas ugdymo procese, išbandyti siūlomas naujoves.

Silpniausiai išreikštos subkategorijos: „Kvalifikacijos tobulinimas padeda plėtoti vaikų gebėjimus“ (6 patvirtinantys teiginiai), „Kvalifikacijos tobulinimas padeda išspręsti praktinės veiklos problemas“, „Kvalifikacijos tobulinimas nežymiai veikia ugdymo kokybę“, „Kvalifikacijos tobulinimas nedaro įtakos ugdymo kokybei“ (po 2 patvirtinančius teiginius), „Kvalifikacijos tobulinimas kelia pedagogų motyvaciją“ (1 patvirtinantis teiginys). Tai liudija, kad maža dalis pedagogų mano, kad kvalifikacijos tobulinimas gali nežymiai veikti ugdymo kokybę, kad kvalifikacijos tobulinimo pedagogai nelaiko motyvavimo priemone.

O. Monkevičienės, V. S. Glebuviienės, K. Stankevičienės ir kt. (2009) atlikto tyrimo duomenys antrina šio tyrimo duomenis. Pastarosios autorės atliko tyrimą, kurio duomenys atskleidžia, kad visi ugdymo dalyviai, kaip pagrindinį ugdymo kokybės veiksnį, įvardija aukštą pedagogų kvalifikaciją ir kompetenciją. Užsienio autorių atliktas tyrimas taip pat patvirtina, kad pedagogų kvalifikacija ir jos tobulinimas daro teigiamą įtaką ugdymo kokybei, mokinių mokymosi pasiekimams (Lai, Sadoulet, Janvry, 2009).

9 anketos klausimu buvo siekta išsiaiškinti, koks ikimokyklinio ugdymo institucijų administracijos požiūris į kvalifikacijos tobulinimą.

9 lentelė. **Pedagogų nuomonė apie administracijos požiūrį į kvalifikacijos tobulinimą**

(N=136)

Vertinimą apibūdinantis teiginys	M	SD
Skatina tobulinti kvalifikaciją ir sudaro tam sąlygas	2,47	0,620
Skatina tobulinti kvalifikaciją, bet neskiria tam reikalingų lėšų	1,80	0,718
Nei skatina, nei trukdo tobulinti kvalifikaciją	1,68	0,663
Kvalifikacijos tobulinti neskatina, nesudaro tam sąlygų	1,32	0,605

*respondentai turėjo pasirinkti tarp atsakymų su atitinkamais matavimo įverčiais: „Ne“ – 1, „Iš dalies“ – 2, „Taip“ – 3.

M – vidurkis

SD – standartinis nuokrypis

Tyrimo duomenys rodo, kad pedagogės labiausiai pažymi tai, kad įstaigos administracija skatina tobulinti kvalifikaciją ir sudaro tam sąlygas (M=2,47). Iš dalies pažymi, kad administracija skatina tobulinti kvalifikaciją, bet neskiria tam reikalingų lėšų (M=1,80). Galima daryti išvadą, kad pedagogės teigiamai vertina įstaigos administracijos sudaromos sąlygas tobulinti kvalifikaciją.

Tyrimo metu buvo siekta išsiaiškinti iš kokių šaltinių pedagogai gauna informaciją apie kvalifikacijos tobulinimo renginius. Gauti tyrimo duomenys atsispindi 10 lentelėje.

10 lentelė. **Informacijos apie kvalifikacijos tobulinimosi renginius šaltiniai (N=136)**

Informacijos šaltiniai	M	SD
Informuoja administracija	2,38	0,678
Informaciją gaunu iš kolegų	2,29	0,631
Informaciją randu internete	2,69	0,578
Informaciją randu darbuotojams skirtoje mokyklos skelbimų lentoje, ar kitoje įstaigos sutartoje vietoje	1,99	0,873
Informaciją gaunu iš švietimo centro	2,20	0,778
Informaciją gaunu tiesiogiai iš kvalifikacijos tobulinimui skirtų renginių organizatorių	1,86	0,781

*respondentai turėjo pasirinkti tarp atsakymų su atitinkamais matavimo įverčiais: „Ne“ – 1, „Iš dalies“ – 2, „Taip“ – 3.

M – vidurkis

SD – standartinis nuokrypis

10 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogės apie kvalifikacijos tobulinimo renginius daugiausiai informacijos gauna internetu (M=2,69), kiek rečiau iš įstaigos administracijos (M=2,38). Mažiausiai informacijos gauna tiesiogiai iš kvalifikacijos tobulinimui skirtų renginių organizatorių (M=1,87). Respondenčių atsakymai šiuo klausimu pasiskirstė tolygiai, tačiau homogeniškiausiai pedagogių atsakymai sutapo atsakant į teiginį, kad informaciją apie kvalifikacijos tobulinimo renginius randa internete (SD=0,578).

R. Čiužo, J. Navickaitės ir L. Ušeckienės (2009) atlikto tyrimo duomenys atskleidžia, kad dažniausiai pedagogai informaciją apie galimybę dalyvauti kvalifikacijos tobulinimosi renginiuose gauna iš įstaigos administracijos, internetu, įstaigos skelbimų lentoje. Tai antrina šio tyrimo gautus rezultatus.

11 anketos klausimu buvo siekta išsiaiškinti, kas trukdo ikimokyklinio ugdymo pedagogams tobulinti kvalifikaciją.

11 lentelė. **Veiksniai, trukdantys pedagogams tobulinti kvalifikaciją (N=136)**

Veiksnių apibūdinimas	M	SD
Informacijos stoka	1,53	0,677
Laiko stoka	2,17	0,726
Nesugebėjimas susiderinti su įstaigos administracija	1,63	0,768
Mažai organizuojama renginių, skirtų kvalifikacijos tobulinimui	1,59	0,614
Nekompensuojamos kvalifikacinių kursų finansinės išlaidos	1,86	0,712
Organizuojami kvalifikacijos tobulinimo renginių tematika netenkina poreikių	1,92	0,597

*respondentai turėjo pasirinkti tarp atsakymų su atitinkamais matavimo įverčiais: „Ne“ – 1, „Iš dalies“ – 2, „Taip“ – 3.

M – vidurkis

SD – standartinis nuokrypis

Tyrimo duomenys atskleidžia, kad pedagogės labiausiai sutinka su teiginiu, kad tobulinti kvalifikaciją trukdo laiko stoka ($M=2,17$). Pedagogės iš dalies sutinka, kad tobulinti kvalifikaciją trukdo netenkinanti kvalifikacijos tobulinimo renginių tematika ($M=1,92$), nekompensuojamos kvalifikacinių kursų finansinės išlaidos ($M=1,86$), nesugebėjimas susiderinti su įstaigos administracija ($M=1,63$). Iš pateiktos lentelės matoma, kad informacijos stoka ($M=1,53$) laikomas mažiausiai trukdančiu veiksniu pedagogėms tobulinti kvalifikaciją. Standartinis nuokrypis (SD) rodo pedagogių vertinimo homogeniškumą ($SD<1$). Homogeniškiausiai pedagogės vertino teiginį, kad organizuojamų kvalifikacijos tobulinimo renginių tematika netenkina poreikių ($SD=0,597$).

J. Rogozinos (2010) parengtos analizės duomenys atskleidžia, kad dažniausiai pedagogų nurodomos priežastys, kurios lemia pasyvų dalyvavimą kvalifikacijos tobulinimosi procese - tinkamų renginių trūkumas, kvalifikacijos tobulinimo renginių laikas ir darbo laiko nesuderinamumas. Pastarojo tyrimo duomenys iš esmės antrina šio tyrimo rezultatus. Išsiskiria tik tai, kad šiame tyrime dalyvavusios pedagogės renginių trūkumo neįvardijo kaip pagrindinio veiksnio trukdančio tobulinti kvalifikaciją.

12 anketos klausimu buvo siekta išsiaiškinti ikimokyklinio ugdymo pedagogių nuomonę, kokios priežastys skatina tobulinti kvalifikaciją.

12 lentelė. **Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) priežastys (N=108)**

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) priežastys	Žinių poreikis	„Įgyti naujų žinių <...>“; „Įgyti naujų žinių, kurios leistų tobulinti ugdymo procesą“; „Naujų metodų, <...>, idėjų“; „Gauti naujų žinių“; „Informatyvumo“; „Praturtinti savo žinias“; „Įgyti naujų žinių, patobulinti jau turimas“; „Įgyti žinių norimoje srityje“.	77
	Poreikis gerinti praktinius gebėjimus	„<...> patirties“; „<...> priemonių“; „Kuo mažiau būtų teoretizuoti, daugiau orientuoti į praktiką“; „<...> panaudoti naujas žinias praktinėje veikloje“; „Eidama į kvalifikacijos tobulinimo renginius tikiuosi gauti praktinių žinių“; „Realių darbo metodų taikymo pavyzdžių, sudėtingų situacijų sprendimo būdų, kurie taikomi praktikoje“; „Tobulinti praktinius įgūdžius vedant ugdomasias veiklas“.	42
	Naujovių poreikis	„Įdiegti naujovių ugdymo procese“; „Naujovių“; „Naujų inovacijų“; „Sužinoti apie naujas technologijas, kad galėčiau jas taikyti savo darbe“; „Inovacijų, naujų ugdymo būdų, metodų panaudojimas“; „Išgirsti ir pamatyti kažką naujo“.	20
	Patirties sklaida	„<...> pasidalinti patirtimi“; „Pasisemti idėjų, minčių savo darbui“; „<...> susipažinti su kolegomis ir jų veikla“; „Bendradarbiavimo su kolegomis, geresnės patirties sklaidos“.	9
	Kvalifikacijos tobulinimą įrodančių dokumentų poreikis	„Tikiuosi pažymėjimo, kuris padės pasikelti kvalifikaciją“.	1

Išanalizavus gautus atsakymus buvo išskirta kategorija „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) priežastys“, kurią konkretizuoja 5 subkategorijos. Daugiausiai teiginių (77) atspindi subkategorijos „Žinių poreikis“ turinį. Pedagogės teigia, kad viena iš priežasčių, kuri skatina tobulinti kvalifikaciją yra siekis įgyti naujų žinių, praturtinti savo žinias, įgyti žinių tam tikroje srityje. Subkategorijoje „Poreikis gerinti praktinius gebėjimus“ (42 patvirtinantys teiginiai) pedagogės akcentuoja praktinių gebėjimų reikšmę, praktinius kvalifikacijos tobulinimosi renginius, kurie padėtų tobulinti praktinius įgūdžius darbe. Remiantis gautais tyrimo rezultatais buvo išskirta subkategorija „Naujovių poreikis“ (20 patvirtinantys teiginiai), kurioje akcentuojama, kad pedagogės nori diegti inovacijas praktinėje veikloje, domisi įvairiomis ugdymo naujovėmis. Mažiausiai akcentuojamos subkategorijos „Patirties sklaida“ (9 patvirtinantys teiginiai) ir „Kvalifikacijos tobulinimą įrodančių dokumentų poreikis“ (1 patvirtinantis teiginys).

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, pagal kokius kriterijus pedagogai renkasi kvalifikacijos tobulinimosi renginius. Gauti tyrimo duomenys atsispindi 13 lentelėje.

13 lentelė. Kvalifikacijos tobulinimo(si) renginių pasirinkimo kriterijai (N=98)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Kvalifikacijos tobulinimo(si) renginių pasirinkimo kriterijai	Žinių trūkumas	„Pagal poreikį ir žinių trūkumą“; „Pagal dominanciją, aktualią sritį, kurioje ugdant vaikus pritrūksta žinių“; „Pagal <...> asmeninių kompetencijų stoką“; „Pagal silpniausią kompetenciją“; „Renkuosi pagal tai, kur manau man reikia tobulinti savo žinias ir įgūdžius“; „Pagal tai, kas šiuo metu man aktualu, kokių žinių trūksta“; „Pagal tuo metu vykstančias naujoves“.	33
	Tematikos aktualumas	„Pagal aktualią temą“; „Renginio tematika“; „Pagal temų aktualumą <...>“; „Pagal idomumą“; „Pagal aktualias temas“; „Pagal idomumą <...>. Nebūtinai tai turi būti toje srityje žinių trūkumas“; „Pagal aktualumą, reikšmingumą“; „Man tinkančia tematika“.	45
	Praktinės veiklos problemos	„Pagal tai, kokių iššūkių, problemų turiu pedagoginėje veikloje“; „Pagal išylančias problemas ugdomojoje veikloje“; „Galimybė keistis praktine darbo patirtimi su kolegėmis“; „Ką panaudosiu praktikoje“; „Renkuosi tuos kurie padeda kasdieninėje veikloje“; „Kad galėčiau pritaikyti veikloje“.	12
	Kaina	„Pagal kainą“; „Pagal finansus“.	26
	Laikas	„Pagal laiką“; „Pagal laiko tinkamumą“.	17
	Vieta	„Pagal vietą“; „Kad būtų mieste arba įstaigoje“.	10
	Lektorių kompetencijos	„Dažniausiai pagal lektorių“; „Pagal <...> lektorių kompetencijas“; „Organizatoriai“.	9
	Darbo specifika	„Kurie atitinka darbo specifiką“; „<...> atitinkantys darbo specifiką“; „Renginiai turi atitikti darbo specifiką <...>“.	8
	Į ugdytinių amžių orientuota tematika	„Atsižvelgiu į savo vaikų grupės amžių“; „Pagal tai kokio amžiaus grupėje dirbu <...>“.	7
	Vadovo siūlymai	„Pagal pasiūlytus renginius vadovų“.	1
Naudingumas	„Renkuosi, kurie būtų naudingi kvalifikacijos kėlimui“.	1	

Į klausimą pagal kokius kriterijus pedagogės renkasi kvalifikacijos tobulinimo renginius atsakė 98 pedagogės. Remiantis gautais tyrimo rezultatais buvo išskirta kategorija „Kvalifikacijos tobulinimo renginių pasirinkimo kriterijai“. Šią kategoriją atskleidžia 11 subkategorijų. Subkategorijos „Tematikos aktualumas“ turinys išreikštas stipriausiai (45 iliustruojantys teiginiai). Pedagogės teigia, kad renkasi kvalifikacijos tobulinimo(si) renginius pagal renginio temą, kas joms yra aktualu ir įdomu. Šiek tiek silpniau išreikšta subkategorija „Žinių trūkumas“ (33 iliustruojantys teiginiai). Pedagogės teigia, kad renkasi kvalifikacijos tobulinimo renginius atsižvelgdamos, kokių žinių joms trūksta, kokias žinias ir kompetencijas norima tobulinti. Subkategorijos „Kaina“ turinys (26 iliustruojantys teiginiai) rodo, kad pedagogės dalyvaudamos kvalifikacijos tobulinime atsižvelgia į renginių kainą. Silpniausiai išreikštos subkategorijos „Vadovų siūlymai“ ir „Naudingumas“ (po 1 iliustruojantį teiginį). Galima daryti išvadą, kad renkantis kvalifikacijos tobulinimo renginius pedagogės labiausiai atsižvelgia į renginių tematiką, savo žinių trūkumą ir renginio kainą. Tyrimo metu domėtasi, kokie ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) poreikiai. Gauti tyrimo duomenys pateikiami 14 lentelėje.

14 lentelė. **Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) poreikiai**
(N=88)

Kategorija	Subkategorija	Ilustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi poreikiai	Socialinių kompetencijų ugdymosi mokymai	„Šiuo metu socialinių kompetencijų mokymų“; „Emocijų, elgesio problemų turinčių vaikų ugdymas, konfliktų sprendimas <...>“; „Vaikų emocijų ir netinkamo elgesio klausimais“; „Socialinio emocinio ugdymo“; „Drausminimo ir skatinimo, socialinio emocinio intelekto lavinimo“; „Socialinių įgūdžių tobulinimas, efektyvus pedagogų ir tėvėlių bendradarbiavimas“; „Tėvų, pedagogų bendravimas ir bendradarbiavimas“; „Apie vaiko emocijų ir netinkamo elgesio valdymą“; „Emocinio intelekto ugdymas“.	21
	Darbo su specialiuoju poreikiu vaikais mokymai	„Autizmo sutrikimą turinčių vaikų ugdymą“; „Elgesio – emocijų sutrikimą turinčių vaikų ugdymas“; „Darbas su autistiškais vaikais“; „Darbas su vaikais turinčiais specialiuoju mokymosi poreikiu“; „Apie gabių vaikų ugdymą“; „SUP vaikai, darbas su jais grupėje“.	10
	Pažangos ir pasiekimų vertinimo mokymai	„Apie vertinimą, pažangą“; „Pasiekimų fiksavimo“; „Vaikų vertinimo, įsivertinimo klausimais“; „Trūksta vaikų ugdymosi pasiekimų stebėjimo, fiksavimo patirties“.	8
	Projektinės veiklos mokymai	„<...> projektai“; „Projektų kūrimo“.	4
	IKT mokymai	„IKT“; „Informacinių technologijų“; „Technologijų pritaikymo praktikoje“; „Kompiuterinio raštingumo, pvz. kaip reikia kurti programėles interaktyviai lentai“.	8
	Naujų metodų, priemonių panaudojimo mokymai	„<...> naujų metodų, priemonių panaudojimas ugdyme“; „Žinių apie naujų metodų pritaikymą veikloje <...>“.	3
	Inovacijų diegimo mokymai	„Naujų inovacijų panaudojimo“; „<...> inovatyvių metodų ir būdų“.	3
	Psichologiniai mokymai	„Psichologinių“; „Psichologinių žinių“; „Psichologinių žinių darbui su vaikais ir tėvais“; Seminarų su psichologais prie apvalaus stalo „Darželio mikroklimatas“; „Stresinių situacijų valdymas“; „Pedagogų atsipalaidavimas“.	10
	Gerosios patirties sklaida	„Praktinių, atvirų veiklų stebėjimo ir pasidalijimo gerąja darbo patirtimi“; „Gal naujų naujovių ir užsienio šalių“.	2
	Vaiko asmenybės ūgties ugdymas	„Vaiko asmenybės ūgties temos/klausimai“.	1
	Visų sričių mokymai	„Mažas pasirinkimas įvairiose srityse“.	3
	Dalykiniai mokymai	„Muzikinės srities mokymų“; „Muzikinių mokymų“; „Meninei kompetencijai“; „Pažinimo ugdymui“; „Kūno kultūrai“; „Fizinio ugdymo“.	6
	Patirtinis vaikų ugdymas	„Patirtinio ugdymo“.	2
	Nuotolinis mokymas	„Nuotolinių kursų“	1
	Praktiniai mokymai	„Praktinių“; „Praktinių žinių <...>“; „Praktinių mokymų, kurių metu būtų aktyviai veikiama, o ne tik pasyviai klausomasi“; „Veiklos modeliai, praktiniai užsiėmimai“.	11
Ankstyvasis ugdymas	„Labiausiai trūksta seminarų ankstyvojo amžiaus“; „Edukaciniai užsiėmimai lopšelio vaikučiams ar 3-4 m. amžiaus“.	4	
Netrūksta	„Netrūksta“	10	

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kokių ikimokyklinio ugdymo srities mokymų pedagogėms labiausiai trūksta. Į šį klausimą atsakė 88 pedagogės. Analizuojant gautus pedagogių atsakymus buvo išskirta kategorija „Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi poreikiai“, kurią aiškina 17 subkategorijų. Stipriausiai išreikšta subkategorija „Socialinių kompetencijų ugdymosi mokymai“ (21 patvirtinantys teiginiai). Pedagogės teigia, kad pasigendama mokymų, kuriuose būtų aptariama emocijų ir elgesio problemų turinčių vaikų ugdymas, emocinis vaikų intelekto ugdymas, bendradarbiavimas su ugdytiniais ir jų tėvais. Subkategorijos „Praktiniai mokymai“ (11 patvirtinančių teiginių) turinys atskleidžia, kad pedagogės pasigenda praktinių mokymų, kuriuose būtų aktyviai veikiama, o ne tik pasyviai klausomasi. Šiek tiek silpniau išreikštos subkategorijos „Darbo su specialiujų poreikių vaikais mokymai“, „Psichologiniai mokymai“, „Netrūksta“ (po 10 iliustruojančių teiginių). Pedagogės teigia, kad trūksta mokymų, kaip reikia dirbti su specialiujų ugdymosi poreikių vaikais, gabiais vaikais, kaip valdyti stresines situacijas, apie ikimokyklinės ugdymo įstaigos mikroklimato kūrimą. Mažiausiai akcentuojamos subkategorijos „Vaiko asmenybės ūgties ugdymas“, „Nuotolinis mokymas“ turinys (po 1 iliustruojantį teiginį).

15 anketos klausimu buvo siekta išsiaiškinti pedagogių nuomonę, ką reikia keisti kvalifikacijos tobulinimo organizavime, sistemoje. Gauti duomenys atsispindi 15 lentelėje.

15 lentelė. **Pedagogų nuomonė, ką reikia keisti kvalifikacijos tobulinimo organizavime, sistemoje (N=80)**

Kategorija	Subkategorija	Ilustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pedagogų nuomonė, ką reikia keisti kvalifikacijos tobulinimo organizavime, sistemoje	Nemokami kvalifikacijos tobulinimo renginiai	„Kad daugiau būtų nemokamų seminarų, paskaitų“; „Daugiau nemokamų seminarų“; „<...> rengti daugiau nemokamų seminarų“; „Galėtų būti daugiau nemokamų mokymų“; „Nemokami turėtų būti“.	7
	Didesnis finansavimas	„<...> skirti daugiau lėšų <...>“; „Mažinti mokymų kainas“; „Didinti lėšas skirtas kvalifikacijos tobulinimui“; „Apmokėti seminarus“; „Daugiau reikia skirti lėšų pedagogų kvalifikacijai tobulinti“; „Aukštesnę kvalifikaciją turintiems pedagogams (metodininkas, ekspertams) turėtų būti skirta daugiau (apmokamų) valandų kvalifikacijos kėlimui“; „Neapsiriboti 5 dienų mokymais per metus <...>“.	26
	Praktiniai kvalifikacijos tobulinimo renginiai	„Daugiau praktinių pavyzdžių ir užduočių“; „Mažiau teorijos, daugiau praktikos“; „<...> praktikos ir teorijos žinios turėtų labiau sietis tarpusavyje“; „Turėtų būti teorija + praktika. Literatūrą ir pačios susirandame“.	16
	Kvalifikacijos tobulinimo renginių kokybė	„<...> dėmesį skirti kokybei“; „Pirmiausia turėtų būti kreiptinas dėmesys į seminarų KOKYBĘ!!! <...>“; „Kai kurie lektoriai veda seminarus ir juos žymiai sutrumpina laiko atžvilgiu“; „Atrinkti klausytojams, pranešėjų teikiamą informaciją <...>“.	9
	Platesnė renginių tematika	„<...> įvairesnių temų“.	1
	Renginių laikas	„Daugiau renginių, seminarų patogesniu laiku <...>“; „Lankstesnis laikas“.	3
	Bendri renginiai miesto pedagogams	„Daugiau skatinti bendrus miesto pedagogams skirtus renginius“.	1
	Vadovų požiūris	„<...> teigiamesnio požiūrio iš vadovų“.	1
	Informacijos sklaida	„Platesnės informacijos apie renginį“; „Informuoti kiekvieną pedagogą apie jo srities vykstančius seminarus, kursus“.	2
	Lektoriai	„Lektorių įvairovė“; „<...> atsisakyti lektorių teoretikų, nes dažniausiai jų skleidžiamos žinios nėra pritaikomos praktikoje“; „<...> praktikai ir teoretikai vestų kartu“; „Norėčiau, kad seminarus vestų praktikai, turintys patirties“; „<...> organizuotų praktikai, turintys konkrečių žinių, įgūdžių, o ne sausi teoretikai“.	6
	Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programos / sistemos	„Kryptingai formuoti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo programas. <...> Sukurti kvalifikacijos tobulinimo sistemą, kuri atitiktų šių dienų poreikius <...>“; „<...> siekti tęstinumo“; „Kvalifikacijos tobulinimo renginius, mano nuomone, reiktų organizuoti, atsižvelgiant į pedagogų tobulinimosi poreikius“; „Reiktų mokytis kryptingai, o ne dėl reikalaujamų pažymėjimų skaičiaus“.	4
	Nuotolinis mokymas	„Diegti nuotolinius kvalifikacijos tobulinimo kursus“.	1
	Sąlygos dalyvauti kvalifikacijos kėlimo renginiuose	„<...> sudaryti sąlygas darbo metu, nes visada už kursus, seminarus reikia atidirbinėti kitoms auklėtojoms“; „Sudaryti palankias sąlygas, galimybes juose dalyvauti“; „<...> sudaryti sąlygas eiliniams pedagogams stazuotis kitose šalyse (būtų finansavimas)“; „Realios sąlygos, darbo atžvilgiu, kvalifikacijos kėlimui“; „Manau turėtų būti sudarytos sąlygos tobulinti kvalifikaciją darbo metu, nes ne visada pavyksta laiką suderinti su administracija“; „Daugiau organizuoti kursų pačiose įstaigose“.	16
Nieko nekeisti	„Kol kas viskas tenkina, pasiūlymų neturiu“; „Nemanau, kad reikia ką keisti“; „Sistema pakankamai tobula“.	10	

Į pateiktą klausimą atsakė 80 pedagogų. Kategoriją „Pedagogų nuomonė, ką reikia keisti kvalifikacijos tobulinimo organizavime, sistemoje“ tikslina 14 subkategorijų. Subkategorijos „Didesnis finansavimas“ turinys išreikštas stipriausiai (26 iliustruojantys teiginiai). Pedagogės teigia, kad reikia mažinti renginių kainas, didinti pedagogų kvalifikacijos finansavimą, skirti daugiau valandų kvalifikacijos kėlimui. Silpniau išreikštos subkategorijos „Praktiniai kvalifikacijos tobulinimo renginiai“ ir „Sąlygos dalyvauti kvalifikacijos kėlimo renginiuose“ turinys (po 16 iliustruojančių teiginių). Pedagogų teiginiai rodo, kad reikia organizuoti daugiau praktinių užsiėmimų su pavyzdžiais, taip pat turėtų būti sudaromos palankesnės sąlygos dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, nes dažnai už dalyvavimą juose tenka atidirbti, dažnai yra sunku suderinti laiką su administracija. Silpniausiai išreikštos subkategorijos „Platesnė renginių tematika“, „Bendri renginiai miesto pedagogams“, „Vadovų požiūris“, „Nuotolinis mokymas“ turinys.

V. Vaicekauskienės (2013) nuomone, „Lietuvoje daug dėmesio skiriama valstybės dotacijos švietimui skirstymo tobulinimui (metodikoms), tačiau tai nelabai gelbsti, kai vieno asmens mokymuisi, lyginant su kitomis Europos valstybėmis, skiriama beveik mažiausiai lėšų“ (Vaicekauskienė, 2013, p.1). Tai išryškėjo ir šio tyrimo metu, nes pedagogės teigia, kad būtina keisti kvalifikacijos tobulinimo sistemos finansavimo modelį.

Analizuojant gautus tyrimo duomenis buvo svarbu nustatyti, kaip koreliuoja pedagogų nuomonė apie kvalifikacijos tobulinimosi sąsajas su ugdymo kokybe ir ikimokyklinių ugdymo įstaigų administracijos požiūris į kvalifikacijos tobulinimą. Atlikus koreliacinę analizę galima patvirtinti arba paneigti iškeltą tyrimo hipotezę. Atliekant koreliacinę analizę naudotas Pearson'o koreliacijos koeficientas (r), Stjudent'o kriterijus (p). Gauti tyrimo duomenys atsispindi 16 lentelėje.

16 lentelė. Sudaromų kvalifikacijos tobulinimui sąlygų sąsajos su ugdymo kokybe

		Skatina tobulinti kvalifikaciją ir sudaro tam sąlygas	Skatina tobulinti kvalifikaciją, bet neskiria tam reikalingų lėšų	Nei skatina, nei trukdo tobulinti kvalifikaciją	Kvalifikacijos tobulinti neskatina, nesudaro tam sąlygų
Ugdymo kokybė didžia dalimi priklauso nuo pedagogo, todėl kuo daugiau pedagogas tobulina savo kvalifikaciją, tuo kokybiškesnes paslaugas jis teikia	r	0,422**	-0,148	-0,300**	-0,102
	p	0,000	0,086	0,000	0,236
Ugdymo kokybė priklauso nuo daugelio veiksnių, todėl pedagogai, vykdanys kvalifikacinius reikalavimus, tik nežymiai lemia ugdymo kokybę	r	-0,204*	0,190*	0,345**	0,052
	p	0,017	0,026	0,000	0,548
Kvalifikacijos tobulinimas yra tik formalumas, nelemiantis ugdymo kokybės	r	-0,284**	0,239**	0,292**	0,383**
	p	0,001	0,005	0,001	0,000
Per didelis dėmesys skiriamas kvalifikacijos tobulinimui kelia įtampą ir stresą pedagogams, o tai neigiamai atsiliepia darbui su vaikais ir jų ugdymo kokybei	r	-0,187*	0,204*	0,102	0,277**
	p	0,030	0,017	0,239	0,001

*p< 0.05

** p<0.01

Pearson'o koreliacijos koeficientas (r), Stjudent'o kriterijus (p). Tiriant kvalifikacijos tobulinimo sąsajas su ugdymo kokybe pastebima, kad teiginys „Ugdymo kokybė didžia dalimi priklauso nuo pedagogo, todėl kuo daugiau pedagogas tobulina savo kvalifikaciją, tuo kokybiškesnes paslaugas jis teikia“ reikšmingai teigiamai koreliuoja su teiginiu, kad įstaigos administracija skatina pedagogus tobulinti kvalifikaciją ir sudaro tam sąlygas (r=0,422), tuo tarpu, statistiškai neigiamu ryšiu koreliuoja su teiginiu „Nei skatina, nei trukdo tobulinti kvalifikaciją“ (r=-0,300). Teiginys „Ugdymo kokybė priklauso nuo daugelio veiksnių, todėl pedagogai, vykdanys kvalifikacinius reikalavimus, tik nežymiai lemia ugdymo kokybę“ neigiamai koreliuoja su teiginiu „Skatina tobulinti kvalifikaciją ir sudaro tam sąlygas“ (r=-0,204), kas reiškia, kad ikimokyklinio ugdymo pedagogės mano, kad ugdymo kokybė priklauso nuo nuolat besimokančio ir tobulėjančio pedagogo, jei šiam sudaromos pakankamos sąlygos tobulinti kvalifikaciją. Kuo mažiau įstaigos administracija skiria dėmesio pedagogų

kvalifikacijos tobulinimui, tuo, pedagogų manymu, ugdymo kokybė mažiau priklauso nuo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo.

„Kvalifikacijos tobulinimas yra tik formalumas, nelemiantis ugdymo kokybės“ teiginys reikšmingai neigiamai koreliuoja su teiginiu „Skatina tobulinti kvalifikaciją ir sudaro tam sąlygas“ ($r=-0,284$), bet teigiamai koreliuoja su teiginiais „Nei skatina, nei trukdo tobulinti kvalifikaciją“ ($r=0,292$), „Kvalifikacijos tobulinti neskatina, nesudaro tam sąlygų“ ($r=0,383$). Tarp teiginių „Per didelis dėmesys skiriamas kvalifikacijos tobulinimui kelia įtampą ir stresą pedagogams, o tai neigiamai atsiliepia darbui su vaikais ir jų ugdymo kokybei“ ir „Kvalifikacijos tobulinti neskatina, nesudaro tam sąlygų“ pastebimas reikšmingai teigiamas ryšys ($r=0,277$). Tai reiškia, kad pedagogės, kurioms nesudaromos tinkamos sąlygos tobulinti kvalifikaciją, neigiamai vertina kvalifikacijos tobulinimo naudą siekiant ugdymo kokybės, mano, kad kvalifikacijos tobulinimas kelia įtampą ir stresą, o toms, kurioms administracija sudaro tinkamas sąlygas – kvalifikacijos tobulinimą laiko ugdymo kokybės sąlyga.

„Organizacijos parama ir palaikymas yra ypač svarbi sritis norint paskatinti darbuotoją mokytis, o tinkamų sąlygų sudarymas yra svarbi sėkmingo mokymosi organizacijoje sąlyga“ (Dačiulytė, Dromantienė, Indrašienė ir kt., 2013, p. 241). K. N. Baiju, B. Meera (2010) atlikto tyrimo duomenys antrina šio tyrimo duomenis. Pastarieji autoriai atskleidžia, kad ugdymo kokybė priklauso nuo pedagogo turimos kvalifikacijos, pasirengimo, nuolatinio tobulėjimo, tačiau turi būti sudaromos palankios sąlygos užtikrinančios profesinį pedagogų tobulėjimą.

4.2.2. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų apklausos rezultatų analizė

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų apklausoje dalyvavo 8 Šiaulių miesto ikimokyklinių įstaigų vadovės (tik moterys). Jų pasiskirstymas pagal vadovavimo darbo stažą ir vadybinę kategoriją atsispindi 17 lentelėje.

17 lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų pasiskirstymas pagal darbo stažą ir vadybinę kategoriją (N=8)

Vadovo darbo stažas metais						
0.5	2	6	11	24	29	40
1	1	1	2	1	1	1
Vadybinė kategorija						
-	-	-	II ir III	I	III	III

Pagal gautus tyrimo duomenis, matoma, kad daugiausiai ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovių turi III vadybinę kategoriją arba neturi jokios (atitinkamai po 3), po 1 vadovę turi I ir II

vadybines kategorijas. Įdomu tai, kad vadovė turinti 40 metų vadovavimo darbo patirtį turi tik III vadybinę kategoriją, o vadovė, kuri vadovauja įstaigai 24 metus – I.

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, ar ikimokyklinio ugdymo įstaigose yra nustatyti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo prioritetai, jei taip, tai kokie. Gauti tyrimo duomenys atsispinti 18 lentelėje.

18 lentelė. Vadovų nuomonės apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimo prioritetus raiška

(N=8)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo prioritetai	Komandinio darbo įgūdžių stiprinimas	„Vienas prioritetų – komandinio darbo įgūdžių stiprinimas <...>“; „Bendruomeniškumo formavimas“.	2
	IKT naudojimas	„IKT naudojimas“.	1
	Ugdymo aplinkų kūrimas	„Ugdomųjų aplinkų kūrimas“.	1
	Turinio planavimas	„Dalyko turinio planavimas ir tobulinimas“.	1
	Pasiekimų ir pažangos vertinimas	„Ugdytinių pasiekimų ir pažangos vertinimas“.	1
	Ugdytinių motyvavimas	„Ugdytinių motyvavimas ir parama jiems“.	1
	Aktualijos ir poreikiai	„Pagal to meto aktualijas ir poreikius“; „Taip, nustatyti, bet jie keičiasi kas metai atsižvelgiant į aktualijas, iškilusias problemas“.	2
	Strateginio plano įgyvendinimas ir kiti veiklos planai	„Prioritetai nustatomi atsižvelgiant į strateginio plano ir metinės veiklos programos kryptis <...>; „Numatomi, atsižvelgiant į metinio veiklos plano tikslus ir uždavinius“. „Atsižvelgiama į įstaigos metinius prioritetus <...>“. „Prioritetai nustatomi numatant įstaigos strategijas, vadovaujantis metinio veiklos plano tikslais ir uždaviniais“.	4
	Patirtinis vaikų ugdymas	„Patirtinis vaikų ugdymas“.	1
Individualūs pedagogų poreikiai	„<...> pedagogų individualūs poreikiai“.	1	
Nėra	„Ne, nėra“.	1	

Tyrimo duomenys atskleidė, kad 7 įstaigose yra nustatomi pedagogų kvalifikacijos tobulinimo prioritetai. Analizuojant gautus vadovių atsakymus buvo išskirta kategorija „Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo prioritetai“, kurią patvirtina 11 subkategorijų. Kaip liudija kategoriją „Ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo prioritetai“ išreiškiančios subkategorijos svarbiausi prioritetai yra numatomi atsižvelgiant į įstaigos strateginių ir kitų planų įgyvendinimą. Tai išryškėja respondenčių teiginiuose (4), kuriuose minima, kad kvalifikacijos tobulinimo prioritetai numatomi atsižvelgiant į strateginio plano ir metinės veiklos programos kryptis, tikslus ir uždavinius.

Mažiausiai reikšmingai šią kategoriją atspindi subkategorijos: „IKT naudojimas“, „Ugdymo aplinkų kūrimas“, „Turinio planavimas“, „Pasiekimų ir pažangos vertinimas“, „Ugdytinių motyvavimas“, „Patirtinis vaikų ugdymas“, „Individualūs pedagogų poreikiai“ (po 1 iliustruojantį teiginį).

Tyrimo metu paaiškėjo, kad visose įstaigose yra sudaromas pedagogų tobulinimosi metinis planas.

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, ar yra derinami įstaigos ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi poreikiai.

19 lentelė. Įstaigos tobulinimo ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) poreikių derinimas (N=8)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Įstaigos tobulinimo ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi poreikių derinimas	Poreikiai derinami	„Taip“; „Taip, planas sudaromas atsižvelgiant į pedagogų poreikius ir įstaigos veiklos planą“; „Deriname metodinio pasitarimo metu“; „Pedagogams sudaromos sąlygos įsivertinti savo gebėjimus <...>. Pedagogai savo poreikius profesiniam tobulėjimui nurodo savo veiklos įsivertinimuose“.	7
	Rekomenduojamos tobulinimosi sritys	„Parengus įstaigos veiklos planą, išskiriamos tobulintinos sritys, kurias įstaiga tobulins ateinančiais metais, pedagogams rekomenduojama taip pat tobulėti nurodytoje srityje“.	1

Apibendrinant gautus atsakymus kategorija „Įstaigos tobulinimo ir pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi poreikių derinimas“ konkretizuota dviem subkategorijomis: „Poreikiai derinami“ ir „Rekomenduojamos tobulinimosi sritys“. Reikšmingiausiai kategoriją atspindi subkategorija „Poreikiai derinami“ (7 patvirtinantys teiginiai). Vadovės teigia, kad pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi planas yra sudaromas atsižvelgiant į pedagogų poreikius, tai aptariama metodinių pasitarimų metu. Tik 1 teiginys patvirtina subkategoriją „Rekomenduojamos tobulinimosi sritys“, kurioje atskleidžiama, kad įtaigoje yra parengiamas metinis planas, kuriame numatomos tobulėjimo sritys ir pedagogams rekomenduojama tose srityse tobulinti savo kompetencijas.

Į klausimą, kokios sąlygos yra sudaromos pedagogams tobulinti kvalifikaciją atsakė 7 ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovės. Gauti duomenys pateikti 20 lentelėje.

20 lentelė. **Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) sąlygos (N=7)**

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo/si sąlygos	Kvalifikacijos tobulinimo renginiai organizuojami įstaigoje	„Per metus 1-2 kvalifikacijos tobulinimo renginiai organizuojami įstaigoje“; „Kai kurie renginiai organizuojami įstaigoje, visai komandai“. „Pedagogai gali rinktis kvalifikacijos tobulinimo renginius <...> įstaigoje“.	3
	Dalyvavimas kvalifikacijos tobulinimo renginiuose koreguojant darbo grafikus	„Išleidžiami į kvalifikacijos tobulinimą pateikus prašymą ir suderinus kas vietoj pedagogo dirbs jo grupėje“; „Į seminarus išleidžiame darbo metu, grafikus pedagogai koreguoja“.	2
	Kvalifikacijos tobulinimo renginius apmoka įstaiga	„<...> dalyvio mokesčių „dengia“ įstaiga“; „Kursai apmokami“; „Sudaromos sąlygos vykti į mokymus, kursus, konferencijas iš krepšelio lėšų“.	3
	Pateikus prašymą pedagogai dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose	„<...> pateikia prašymą įstaigos vadovui ir vyksta“.	1
	Pedagogai dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose nekontaktinių valandų metu	„Nekontaktinių valandų metu pedagogės gilina savo žinias savarankiškai, gali naudotis IKT“.	1

Kategoriją „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) sąlygos“ patvirtina 5 subkategorijos. Stipriausiai išreikštos dvi subkategorijos: „Kvalifikacijos tobulinimo renginiai organizuojami įstaigoje“ ir „Kvalifikacijos tobulinimo renginius apmoka įstaiga“ (atitinkamai po 3 iliustruojančius teiginius). Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovių teiginių analizė atskleidžia, kad pedagogams sudaromos sąlygos dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose, kurie organizuojami įstaigoje, sudaromos sąlygos mokymuose dalyvauti naudojant ugdymo krepšelio lėšas. Šiek tiek silpniau išreikšta subkategorija „Dalyvavimas kvalifikacijos tobulinimo renginiuose koreguojant darbo grafikus“. Vadovės teigia, kad pedagogai gali dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose iš anksto suderinus tai su administracija. Silpniausiai išreikštos subkategorijos „Pateikus prašymą pedagogai dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose“ ir „Pedagogai dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose nekontaktinių valandų metu“ (po 1 iliustruojantį teiginį).

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti vadovių nuomonę, kokios priežastys skatina pedagogus tobulinti kvalifikaciją.

21 lentelė. Vadovų nuomonės raiška apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) priežastis
(N=8)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) priežastys	Naujų žinių poreikis	„<...> atnaujinti turimas žinias“; „Gauti naujų dalykinių žinių“; „Naujų žinių siekis“; „Žinių trūkumas kažkokioje srityje“	4
	Naujų gebėjimų poreikis	„Įgyti naujų gebėjimų ir tai taikyti ugdymo procese“; „Susipažinti su naujais darbo metodais, kuriuos galės pritaikyti savo praktinėje veikloje“	2
	Naujovių diegimas	„Inovatyvėja ugdymo(si) technologijos, metodai“	1
	Tėvų poreikių tenkinimas	„Keičiasi tėvų lūkesčiai <...>“	1
	Pasikeitę vaiko ir pedagogo santykiai	„Keičiasi pedagogo ir vaiko santykiai (į vaiką orientuotas ugdymas“.	1
	Noras tobulėti	„Noras tobulėti“.	2
	Mokymosi visą gyvenimą siekis	„Noras mokytis visą gyvenimą“	1
	Atestacijos reikalavimai	„Atestacijos reikalavimai“; „Aukštesnės kvalifikacinės kategorijos siekimas“.	3
	Konkurencija	„Konkurencija“.	1
	Praktinės problemos	„Iššūkiai su kuriais susiduria pedagogai ugdydami z kartos vaikus, bendraujant su ugdytinių tėvais“.	1
	Įdomios programos	„Įdomios, patrauklios kvalifikacijos tobulinimo programos“.	1

Remiantis gautais tyrimo rezultatais buvo išskirta kategorija „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) priežastys“ ir 11 patvirtinančių subkategorijų. Subkategorijos „Naujų žinių poreikis“ turinys išreikštas stipriausiai (4 iliustruojantys teiginiai). Tyrime dalyvavusios vadovės teigia, kad pedagogus tobulinti kvalifikaciją skatina siekis įgyti ir atnaujinti žinias, jų trūkumas. Šiek tiek silpniau išreikšta subkategorija „Atestavimo reikalavimai“ (3 iliustruojantys teiginiai). Vadovės teigia, kad viena iš kvalifikacijos tobulinimo priežasčių yra siekis aukštesnės kvalifikacinės kategorijos. Vadovių apklausos rezultatai antrina pedagogių apklausos rezultatus. Tiek vadovės, tiek pedagogės naujų žinių poreikį vertina, kaip pagrindinį veiksnių skatinantį tobulinti kvalifikaciją.

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti, kokie būdai ir formos tenkina pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi poreikius. Gauti duomenys atsispindi 22 lentelėje.

22 lentelė. Vadovų nuomonės raiška apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) poreikius tenkinančius būdus ir formas (N=8)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) poreikius tenkinantys būdai ir formas	Metodinės veiklos	„Atviros metodinės veiklos <...>“; „Metodinės dienos“; „Metodinės grupės veikla“.	4
	Praktiniai renginiai	„Patirties sklaida praktinėse konferencijose <...>“; „Interaktyvūs, kurių metu pedagogas aktyviai įsitraukia į diskusijas, gali praktiškai pabandyti“; „Praktiniai seminarai“.	3
	Išvykos	„Patirties sklaida išvykose bendradarbiaujant su kolegomis iš kt. įstaigų“.	1
	Diskusijos	„Apskritojo stalo diskusijos“; „Diskusijos“.	2
	Fokus grupė	„Fokus grupė“.	1
	Seminarai/konferencijos	„Seminarai/konferencijos“; „Seminarai“; „Konferencijos“.	5
	Bendradarbiavimas su kolegomis	„Gerosios patirties sklaida“; „Bendradarbiavimas su kolegomis“.	2
	Nuotoliniai mokymai	„Nuotoliniai mokymai“.	1
Edukacinės išvykos	„Edukacinės išvykos“.	1	

Kategoriją „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) poreikius tenkinantys būdai ir formas“ pagrindžia 9 subkategorijos. Stipriausiai išreikštas subkategorijos „Seminarai/konferencijos“ turinys (5 iliustruojantys teiginiai), šiek tiek silpniau „Metodinės veiklos“ turinys (4 iliustruojantys teiginiai). Subkategorijos „Praktiniai renginiai“ turinys (3 iliustruojantys teiginiai) atskleidžia respondenčių nuomonę, kad praktinių renginių metu pedagogams sudaromos sąlygos aktyviai dalyvauti diskusijose, praktiškai veikti. Silpniausiai išreikštos subkategorijos „Išvykos“, „Fokus grupė“, „Nuotoliniai mokymai“, „Edukacinės išvykos“ turinys (po 1 iliustruojantį teiginį).

Išanalizavus ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir vadovų apklausų duomenis galima daryti išvadą, kad kursai, seminarai, konferencijos, dalyvavimas metodinėse veiklose yra labiausiai pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi poreikius tenkinančios formos ir būdai.

Tyrimu siekta išsiaiškinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovių nuomonę apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) ir ugdymo kokybės sąsajas. 23 lentelėje atsispindi gauti tyrimo duomenys.

23 lentelė. Vadovų nuomonės raiška apie kvalifikacijos tobulinimo(si) ir ugdymo kokybės sąsajas (N=7)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo(si) ir ugdymo kokybės sąsajos	Kvalifikaciją keliantis pedagogas užtikrina ugdymo kokybę	„Tiesiogiai kuo daugiau pedagogo kvalifikacija labiau tobulinama tuo geresnė ugdymo kokybė“; „Pedagogas, kuris daug žino, daug ir sumaniai tai perduoda ugdant vaiką“.	2
	Kvalifikacijos tobulinimas padeda plėtoti vaikų gebėjimus	„Kvalifikacijos tobulino renginiuose išmokti, sužinoti vaikų ugdymo būdai, metodai paprastai būna įdomūs, patrauklūs, aktyvinantys vaiką, todėl tai lemia sėkmingesnį ugdymą“	1
	Kvalifikacijos tobulinimas padeda diegti inovacijas/naujus metodus ugdymo procese	„Pedagogas dalyvaudamas KT renginiuose taiko inovacijas ugdymo procese <...>“; „<...> įgyta patirtis kursuose, seminaruose pajvairina vaikų ugdymą, įneša šiuolaikiškumo idėjų“; „Dauguma pedagogų pasinaudoja kvalifikacijos tobulinimo renginiuose įgytomis naujovėmis <...>“.	4

Į klausimą atsakė 7 vadovės. Remiantis gautais tyrimo duomenimis, buvo išskirtos kategoriją „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir ugdymo kokybės sąsajos“, tikslinančios 3 subkategorijos: „Kvalifikaciją keliantis pedagogas užtikrina ugdymo kokybę“, „Kvalifikacijos tobulinimas padeda plėtoti vaikų gebėjimus“, „Kvalifikacijos tobulinimas padeda diegti inovacijas/naujus metodus ugdymo procese“. Subkategorijos „Kvalifikacijos tobulinimas padeda diegti inovacijas/naujus metodus ugdymo procese“ turinys atskleidžia, kad kvalifikacijos tobulinimo renginiuose pedagogai įgyja naujos patirties, kurią pritaiko darbe su ugdytiniais, kvalifikacijos tobulinimas padeda diegti naujoves ugdymo procese. Subkategorijos „Kvalifikaciją keliantis pedagogas užtikrina ugdymo kokybę“ turinys (2 iliustruojantys teiginiai) atskleidžia vadovių nuomonę, kad tik nuolat tobulėjantis pedagogas gali užtikrinti aukštą ugdymo kokybę. Silpniausiai išreikšta subkategorija „Kvalifikacijos tobulinimas padeda plėtoti vaikų gebėjimus“ (1 iliustruojantis teiginys) rodo, kad kvalifikacijos tobulinimas padeda pedagogams sužinoti naujų ugdymo būdų, kurie padeda plėtoti vaikų gebėjimus, kas lemia sėkmingą ugdymą.

Tyrimo metu identifikuota vadovių nuomonė apie tai, kokį vaidmenį ikimokyklinio ugdymo institucijose atlieka aukštesnės kvalifikacinės kategorijos pedagogai. Tyrimo rezultatai atsispindi 24 lentelėje.

24 lentelė. Aukštesnės kvalifikacinės kategorijos pedagogų vaidmuo ugdymo kokybei (N=8)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Aukštesnės kvalifikacinės kategorijos pedagogų vaidmuo ugdymo kokybei	Mentoriavimas	„<...> būtent jie yra tie, kurie dirba kaip mentoriai tiek su naujais specialistais, tiek su studentais“.	1
	Inovacijų diegimas	„<...> geba kūrybiškai diegti inovacijas praktinėje veikloje“; „Šiuolaikiškas pedagogas domisi naujovėmis. Taiko inovatyvias ugdymo technologijas <...>. Taikydamas inovatyvius ugdymo metodus padeda vaikui augti tobulėti“.	3
	Bendruomenės švietimas	„Geba šviesti tėvus“; „Į ugdymą įtraukia ne tik tėvus, bet ir visą l/d bendruomenę“.	3
	Ugdymo metodų ir būdų įvairovė	„<...> ieško įvairių, įdomių ugdymo būdų ir metodų“; „Organizuoja įdomias veiklas, projektus“; „<...> siekia kūrybiškesnio vaikams, įdomesnio ugdymo <...>“.	4
	Motyvacija	„Jei kvalifikacinė kategorija aukšta pedagogai stengiasi pateisinti savo vardą.“	1
	Įsitraukimas į projektus	„<...> nevengia įsitraukti į Respublikos, tarptautinius ugdymo projektus, kurie įtakoja ugdymo kokybę“.	1

Kategorijos „Aukštesnės kvalifikacinės kategorijos pedagogų vaidmuo ugdymo kokybei“ turinį konkretizuoja 6 subkategorijos. Kaip liudija kategoriją „Aukštesnės kvalifikacinės kategorijos pedagogų vaidmuo ugdymo kokybei“ išreiškiančios subkategorijos, aukštesnės kvalifikacinės kategorijos pedagogų darbe atsispindi ugdymo metodų ir būdų įvairovė. Tai išryškėja respondentų teiginiuose (4), kuriuose minima, kad pedagogai, turintys aukštesnę kvalifikacinę kategoriją, ieško įvairių ugdymo būdų ir metodų, ugdymo metu siekia kūrybiškumo, organizuoja įvairias veiklas ir projektus. Kiek silpniau kategoriją išreiškia subkategorijos „Inovacijų diegimas“ ir „Bendruomenės švietimas“ (po 3 iliustruojančius teiginius), kuriose minima, kad pedagogai, kurie turi aukštesnę kvalifikacinę kategoriją domisi naujovėmis, jas diegia ugdymo procese, į ugdymo procesą įtraukia visą bendruomenę. Silpniausiai išreikštos subkategorijos „Mentoriavimas“, „Motyvacija“ ir „Įsitraukimas į projektus“ (po 1 iliustruojantį teiginį). Tai leidžia daryti išvadą, kad mentoriavimas, įsitraukimas į projektus nėra pagrindiniai aukštesnės kvalifikacinės kategorijos pedagogų vaidmenys, veiklos siekiant ugdymo kokybės.

25 lentelėje pateikiami duomenys, kokios priežastys, ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovių nuomone, trukdo pedagogams tobulinti kvalifikaciją.

25 lentelė. Priežastys, trukdančios pedagogams tobulinti kvalifikaciją (N=8)

Kategorija	Subkategorija	Iliustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Priežastys, trukdančios pedagogams tobulinti kvalifikaciją	Motyvacijos stoka	„Motyvacijos stoka“; „Tikslo neturėjimas“; „Niekas netrukdo, reikia tik motyvacijos“; „Trūksta tik pačių pedagogų motyvacijos“.	4
	Atlyginimas	„Nedidelis atlyginimas“	1
	Kvalifikacijos tobulinimo renginių pasiūla	„Maža įdomių, inovatyvių kval. tobulinimo reng. pasiūla“	1
	Laikas	„Darbo laikas dubliuojasi su kvalifikacijos tob. renginiais ir ne visi pedagogai linkę „atidirbti valandas kolegai“; „Pedagogai nenoriai dalyvauja tuose renginiuose, kurie vyksta po darbo valandų“; „Išvykstant į KT renginius nėra kam pasilikti su vaikais. Reikia keisti darbo grafikus. Pedagogai vienas kitą išleisdami į KT renginius turi vėliau už juos atidirbti“.	3
	Lėšos, vieta	„Jeigu renginiai vyksta kituose miestuose pedagogai nenori leisti asmeninių lėšų mokesčiui už kelionę“.	1
	Nėra	„Tokių nėra“.	1

Kategoriją „Priežastys, trukdančios pedagogams tobulinti kvalifikaciją“ aiškina 6 subkategorijos. Stipriausiai išreikštas subkategorijos „Motyvacijos stoka“ turinys (4 iliustruojantys teiginiai). Respondentės teigia, kad pedagogams tobulinti kvalifikaciją trukdo tikslo nebuvimas, motyvacijos stoka. Šiek tiek silpniau išreikšta subkategorija „Laikas“ (3 iliustruojantys teiginiai), kurioje išryškėja teiginiai, kad pedagogai nelingę dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose ne darbo valandų metu, o darbo metu iškyla problemos, dėl vaikų priežiūros ir ugdymo, kol pedagogas dalyvauja kvalifikacijos tobulinimo renginyje, vėliau pedagogui tenka atiduoti pavadavusiam kolegai pasiskolintas valandas. Silpniausiai išreikštos subkategorijos „Atlyginimas“, „Kvalifikacijos tobulinimo renginių pasiūla“, „Lėšos, vieta“, „Nėra“ (po 1 iliustruojantį teiginį). Taigi, galima daryti išvadą, kad labiausiai, vadovų nuomone, pedagogams tobulinti kvalifikaciją trukdo motyvacijos ir laiko stoka.

Atliekant pedagogų anketinę apklausą paaiškėjo, kad pedagogams labiausiai trukdo tobulinti kvalifikaciją laiko stoka. Kaip pagrindines priežastis pedagogams tobulinti kvalifikaciją, vadovai įvardijo motyvacijos stoką ir laiką. Galima daryti išvadą, kad kvalifikacijos renginių ir pedagogų darbo laiko nesuderinamumas yra pagrindinė priežastis trukdanti pedagogams tobulinti kvalifikaciją, tačiau labai yra svarbi priežastis – motyvacijos stoka.

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti vadovų nuomonę, kaip būtų galima gerinti ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemą ir organizavimą. Tyrimo duomenys pateikti 26 lentelėje.

26 lentelė. **Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos ir organizavimo gerinimas (N=8)**

Kategorija	Subkategorija	Ilustruojantys teiginiai	Teiginių skaičius
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos ir organizavimo gerinimas	Naujos kvalifikacijos tobulinimo formos, finansavimas	„<...> turi būti galvojama apie naujas kvalifikacijos tobulinimo formas, ypatingai stažuotes, mainus. Tokios kval. tobulinimo formos turėtų būti finansuojamos vyriausybės ir ne 10 žmonių, o didesniai sk. pedagogų“.	1
	Renginių kaina	„Ne visada tobulinimosi renginių kaina atitinka paties renginio kokybę“; „Renginiai neadekvačiai brangūs“; „<...> tik labai brangūs kursai, seminarai“	3
	Kvalifikacijos tobulinimo planas	„<...> vienas iš svarbių veiksnių turėtų būti geras vadovo sudarytas planas“.	1
	Lektoriai	„<...> kai kurių renginių metu pasigendame paties lektoriaus supratimo apie tiesioginį praktinį darbą“; „Atlikti apklausas po kiekvienų mokymų. Jei jie įvertinti prastai, antrą kartą tų pačių lektorių nekviesti“.	2
	Nekontaktinių valandų didinimas	„Reikia didinti nekontaktinių valandų laiką“	1

Išanalizavus gautus tyrimo rezultatus „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sistemos ir organizavimo gerinimo“ kategorija patikslinta 5 subkategorijomis. Labiausiai kategoriją atskleidžia „Renginių kaina“ subkategorijos turinys (3 patvirtinantys teiginiai). Respondentės teigia, kad renginiai yra brangūs, dažnai kaina neatitinka renginio kokybės. Subkategorijos „Lektoriai“ turinys (2 patvirtinantys teiginiai) atskleidžia, kad svarbios yra lektorių kompetencijos, kad renginius turėtų organizuoti praktikai. Tyrimo duomenys atskleidžia, kad vadovės siūlo ieškoti įvairesnių kvalifikacijos tobulinimo būdų, formų, taip pat turėtų būti sudaromas kvalifikacijos tobulinimo planas įstaigose, taip pat būtų didinamas pedagogų nekontaktinių valandų skaičius.

M. Manning, S.Garvis, Ch.Fleming, G. T.W. Wong (2017) ataskaita atskleidžia, kad ekonominės investicijos į kvalifikuotų pedagogų nuolatinį tobulinimąsi didina ugdymo kokybę ir turi ilgalaikį poveikį ne tik vaikų pasiekimams, bet ir jų asmenybės formavimuisi. Apibendrinant ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogių ir vadovių apklausos duomenis galima daryti išvadą, kad kvalifikacijos tobulinimo sistemoje ir organizavime tyrimo dalyviai labiausiai rekomenduoja gerinti finansavimo modelį.

IŠVADOS

1. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas yra pedagogų švietimas, kuriuo siekiama įgyti, plėtoti, tobulinti profesinės veiklos kompetencijas, kurios sudarytų sąlygas aukštai ugdymo kokybei. Nuolatinis mokymasis ir tobulėjimas apima formalųjį, neformalųjį ir informaliųjį (savaiminį) mokymąsi. Pagrindinės vyraujančios kvalifikacijos tobulinimo(si) formos: mokomieji renginiai, kursai, seminarai, konferencijos, stažuotės, edukacinės išvykos, projektinė veikla, savišvieta ir kt. Formų tinkamumas priklauso nuo tikslų, įgyvendinimo konteksto, turinio.
2. Ikimokyklinio ugdymo paskirtis - padėti vaikui tenkinti jo prigimtinius, kultūros, etninius, socialinius ir pažintinius poreikius atliekant dvi pagrindines funkcijas: ugdymo ir priežiūros. Ikimokyklinis ugdymas papildo vaikų ugdymą šeimose, skatina jų socialinį, pažintinį vystymąsi, praturtina vaikų bendravimo su kitais patirtį, padeda pasiruošti mokymuisi mokykloje.
3. Priklausomai nuo išorinių ir vidinių švietimo sistemos kaitos veiksnių, kinta pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. Nuolat atsiranda naujų gebėjimų, kurių reikia šiuolaikiniam pedagogui, kyla nauji reikalavimai, todėl pedagogai privalo nuolat tobulinti savo kvalifikaciją. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas(is) daro įtaką ugdymo proceso kokybei, kurią būtina nuolat gerinti, o tam įtakos labiau nei kiti veiksniai turi pedagogai, jų kompetencijos. Profesionalūs pedagogai gali iš dalies kompensuoti net ugdymo turinio spragas ar investicijų į ugdomąją aplinką stoką.
4. Remiantis tyrimo rezultatais, labiausiai pedagogus skatina tobulinti kvalifikaciją naujų žinių ir įgūdžių siekimas, noras diegti inovacijas savo veikloje ir noras atitikti augančius profesinius reikalavimus. Pedagogės sutinka, kad ugdymo kokybė didžia dalimi priklauso nuo pedagogo, todėl kuo daugiau pedagogas tobulina savo kvalifikaciją, tuo kokybiškesnes paslaugas jis teikia.
5. Tiek ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovės, tiek pedagogės naujų žinių poreikį vertina, kaip pagrindinį veiksni, skatinantį tobulinti kvalifikaciją. Kursai, seminarai, konferencijos, dalyvavimas metodinėse veiklose yra labiausiai pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikius tenkinančios formos ir būdai. Kvalifikacijos renginių ir pedagogų darbo laiko nesuderinamumas yra pagrindinė priežastis pedagogams trukdanti tobulinti kvalifikaciją. Vadovių nuomone, pedagogėms stinga ir motyvacijos tobulinti savo kvalifikaciją.
6. Kvalifikacijos tobulinimo sistemoje ir organizavime tyrimo dalyviai labiausiai rekomenduoja gerinti finansavimo modelį.

7. Tyrimo duomenų analizė patvirtino hipotezę, kad ugdymo kokybė priklauso nuo nuolat besimokančio ir tobulėjančio pedagogo, jei šiam sudaromos pakankamos sąlygos tobulinti kvalifikaciją. Kuo mažiau įstaigos administracija skiria dėmesio pedagogų kvalifikacijos tobulinimui, tuo, pedagogų manymu, ugdymo kokybė mažiau priklauso nuo jų kvalifikacijos tobulinimo.

REKOMENDACIJOS

Ikimokyklinio ugdymo pedagogams:

1. Atlikti profesinės veiklos įsivertinimą, kurio pagrindu būtų nustatomi kvalifikacijos tobulinimosi poreikiai ir sudaromas individualus profesinio tobulėjimo planas.
2. Ieškoti įvairesnių kvalifikacijos tobulinimo formų ir būdų.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų administracijai:

1. Sudaryti palankias sąlygas pedagogų kvalifikacijos tobulinimui: organizuoti renginius įstaigose, derinti pedagogų nekontaktinį darbo laiką su kvalifikacijos kėlimo poreikiais.
2. Sudaryti sąlygas pedagogams tobulinti kvalifikaciją dalyvaujant ne tik įstaigoje organizuojamuose renginiuose, bet ir už įstaigos ribų.
3. Sudaryti kvalifikacijos tobulinimo planą atsižvelgiant į pedagogų individualius poreikius (metodiniai pasitarimai, apklausos).

Institucijoms teikiančioms kvalifikacijos tobulinimo paslaugas:

1. Plėsti kvalifikacijos tobulinimo renginių įvairovę, atsižvelgiant į pedagogų ir organizacijos tobulinimo poreikius. Renginių metu derinti teorinių žinių pateikimą ir aktyvų pedagogų įsitraukimą, dalyvavimą (stebėjimas, atviros veiklos, vaizdinė ir garsinė medžiaga, kt.).
2. Organizuoti kvalifikacijos tobulinimo renginius, kuriuos vestų praktinę patirtį sukaupę lektoriai.
3. Organizuoti ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų apklausas, įvertinant kvalifikacijos tobulinimosi poreikius.

DISKUSIJA

Išanalizavus gautus tyrimų duomenis galima daryti išvadą, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų ir vadovų nuomonės daugeliu klausimų sutampa. Tiek įstaigų vadovės, tiek pedagogės naujų žinių poreikį vertina, kaip pagrindinį veiksni skatinantį pedagogus tobulinti kvalifikaciją. Išanalizavus ikimokyklinio ugdymo pedagogių ir vadovų apklausų duomenis galima daryti išvadą, kad kursai, seminarai, konferencijos, dalyvavimas metodinėse veiklose yra labiausiai pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikius tenkinančios formos ir būdai. Kvalifikacijos renginių ir pedagogų darbo laiko nesuderinamumas yra pagrindinė priežastis pedagogams trukdanti tobulinti kvalifikaciją. Apibendrinant ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogių ir vadovių apklausos duomenis buvo prieita išvados, kad kvalifikacijos tobulinimo sistemoje ir organizavime tyrimo dalyviai labiausiai rekomenduoja gerinti finansavimo modelį.

Tyrimo duomenų analizė patvirtina teorinės dalies teiginius ir hipotezę, kad ugdymo kokybė priklauso nuo nuolat besimokančio ir tobulėjančio pedagogo, jei šiam sudaromos pakankamos sąlygos tobulinti kvalifikaciją. Kuo mažiau įstaigos administracija skiria dėmesio pedagogų kvalifikacijos tobulinimui, tuo, pedagogų manymu, ugdymo kokybė mažiau priklauso nuo jų kvalifikacijos tobulinimo. Galima teigti, kad pedagogų kvalifikacijos sąsajos su ugdymo kokybe priklauso ne vien nuo pedagogų, jų motyvacijos. Remiantis šia išvada galima teikti rekomendaciją - šviesti, konsultuoti ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovus apie pedagogų kvalifikacijos tobulinimo sąlygas ir ugdymo kokybės sąsajas.

Tyrimas buvo atliktas Šiaulių miesto ikimokyklinėse ugdymo įstaigose. Tyrime dalyvavo 8 ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovės ir 136 pedagogės. Tačiau norint išsiaiškinti Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikius, pedagogų nuomonę apie kvalifikacijos tobulinimo sąsajas su ugdymo kokybe – galima į apklausą įtraukti likusias ikimokyklines ugdymo įstaigas, papildyti tyrimo duomenis ir pateikti rekomendacijas Šiaulių miesto savivaldybei, švietimo centrui, dėl ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo poreikių užtikrinimo.

LITERATŪRA

1. Alifanovienė, D., Šapelytė, O., Gelžinienė, E. (2008). Neformalusis suaugusiųjų mokymasis asmenybės ir profesinio tobulėjimo kontekste. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 2(18), 11-16.
2. Ališauskienė, R., Ušeckienė, L. (2005). Pedagogų tęstinio mokymosi poreikiai ir motyvai. *Profesinis rengimas: tyrimai ir realijos*, 9, 10-19.
3. Augienė, D., Malinauskienė, D. (2006). Pedagogų karjeros pokyčiai socialinių transformacijų kontekste. Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2007/86/30-35.pdf>
4. Aušbikavičienė, R., Gumuliauskienė, A. (2010). Ikimokyklinio ugdymo įstaigos, kaip besimokančios organizacijos, požymių raiška: vadovų ir pedagogų požiūrio aspektu. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 4 (29), 6-14
5. Aušbikavičienė, J. (2010). *Pedagogų motyvacijos tobulinti kvalifikaciją skatinimas: mokyklų vadovų patirties analizė*. Magistro darbas. Šiauliai.
6. Baiju, K. N., Meera, B. (2010). *Teacher – pedagogy approach for sustainable proficiency*. Prieiga per internetą: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED507759.pdf>
7. Balevičienė, S. (2013). Švietimo kokybė. *Švietimo problemos analizė*, 10(96).
8. Bankauskienė, N., Augustinienė, A., Čiučiulkienė, N. (2009). *Kaip parengti kvalifikacijos tobulinimo programą?* Mokomoji knyga. Kaunas: Technologija.
9. Barath, T. (2015). *Learning Organization as a Tool for Better and More Effective Schools*. Prieiga per internetą: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2351978915003315>
10. Barkauskaitė, M. (2001). Mokytojų kvalifikacijos kėlimas – nuolatinio mokymosi pagrindas. *Pedagogika*, 52, 63-67.
11. Barkauskaitė, M., Brandišauskienė, A., Chodzkienė, L. ir kt. (2015). *Edukologijos inžinerijos link: teorijos ir praktikos sanglauda*. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
12. Bitinas, B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
13. Bitinas, B. (2000). Ugdymo filosofija. Vilnius: Enciklopedija.
14. Braslauskienė, R., Norvilienė, A. (2014). *Ikimokyklinio ugdymo įstaigų administravimas ir vadyba*. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.
15. Čiužas, R., Briedis, M., Adaškevičienė, V. (2005). Europinės švietimo dimensijos kaip pedagogų kvalifikacijos tobulinimosi veiksnys Lisabonos strategijos kontekste. *Mokytojų ugdymas*, 4, 16-23.

16. Čiužas, R., Navickaitė, J., Ušeckienė, L. (2009). Mokytojų profesinės kompetencijos plėtotė ir jos kaitos poreikis. *Mokytojų ugdymas*, 13(2), 110-119.
17. Dačiulytė, R., Dromantienė, L., Indrašienė, V. ir kt. (2013). Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo Lietuvoje būklė ir plėtros galimybės. Mokslo studija. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.
18. Dagnev, A., Asrat, A. (2016). Teachers' Perception toward Quality of Education and Their Practice: The Case of Godar Secondary Schools, Ethiopia. *American Journal of Educational Research*, 3, 248-253. doi: 10.12691.
19. Dautaras, J., Rukštelienė, N. (2006). Mokymosi visą gyvenimą motyvacija: pedagogų požiūris. *Pedagogika*, 83, 74–79.
20. Dzemyda, G., Gudynas, P., Šaltenis, V., Tiesis, V. (2001). *Lietuvos pedagogai ir moksleiviai: analizė ir prognozė*. Vilnius: Mokslo aidų leidykla.
21. Elenbergas, D. (2013). *Subjekto problema modernioje ir postmodernioje ugdymo filosofijoje*. Magistro baigiamasis darbas. Vilnius.
22. Gedminienė, D., Gumuliauskienė, A. (2008). Ugdymo kokybės vertinimas bendrojo lavinimo mokykloje: mokytojų ir mokinių požiūris. *Acta paedagogica vilnensia*, 21, 75-88
23. Gedvilienė, D., Laužackas, R., Tūtlys, V. (2010). Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. *Mokslo studija*. Kaunas: VDU leidykla.
24. Gerčienė-Leonienė, A., Ragauskienė, I. (2011). *Sėkmingas suaugęs žmogus. Ar prie to gali prisidėti ikimokyklinės įstaigos pedagogas?* Prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/sėkmingas-suauges-zmogus-ar-prie-to-gali-prisideti-ikimokyklines-istaigos-pedagogas-/11141>
25. Gumuliauskienė, A., Smilgienė, J. (2010). Ugdymo kokybės kaip švietimo politikos prioriteto raiška bendrojo lavinimo mokyklų strateginiuose planuose. *Mokytojų ugdymas*, 15 (2), 146–160.
26. Gumuliauskienė A. Ušinskienė V., Smilgienė J. (2011). Švietimo politikos įgyvendinimo finansinės prielaidos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos tobulinimo srityje savivaldybėse (atvejo analizė). *Socialinis ugdymas: socialinės ir švietimo politikos dermės nepakankamumo veiksnių įtaka kaimo vaikų socialiniam mobilumui: recenzuojamas tęstinis mokslo straipsnių rinkinys*. VI. ISBN 9786094301056. 2011, 118-129. Šiauliai: VšĮ ŠU leidykla.

27. Hamzah, M. I. M., Yakop, F. M., Nordin, N. M., Rahman, S. (2011). *School as Learning Organisation: The Role of Principal's Transformational Leadership in Promoting Teacher Engagement*. Prieiga per internetą: [https://www.idosi.org/wasj/wasj14\(IPDL\)11/12.pdf](https://www.idosi.org/wasj/wasj14(IPDL)11/12.pdf)
28. *Ikimokyklinės ugdymo įstaigos nuostatai*. (1998). Prieiga per internetą: <https://e-tar.lt/acc/legalAct.html?documentId=TAR.27C0D4B1ED60&lang=lt>
29. Ivanova, I. (2009). *Ikimokyklinės ugdymo įstaigos organizacijos kultūros raiška*. Magistro darbas.
30. Yusuf, H., O., Dada, A., A. (2016). *Impact of teachers' qualification and experience on the performance of students in colleges of education in kaduna state, Nigeria*. Prieiga per internetą: <http://www.tojqih.net/journals/tojqih/articles/v03i02/v03i02-05.pdf>
31. James, W. K., Howard, E. R. *The School as a Learning Organization*. Prieiga per internetą: http://lecforum.org/publications/school_as_learning_org.htm#top
32. Jorutytė, I., Budreikaitė, A. (2004). *Tėvų dalyvavimas ikimokyklinės įstaigos bendruomenės valdymo procese*. Prieiga per internetą: http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2005/76/jorutyte_budreikaite.pdf
33. Jovaiša, L. (2007). Enciklopedinis edukologijos žodynas. Vilnius: Gimtasis žodis.
34. Juodaitytė, A. (2001). Konstruktyvizmas vaikystės pedagogų rengime. *Pedagogika*, 51, 59-69.
35. Juodaitytė, A., Martišauskienė D. (2008). Ikimokyklinio ugdymo kokybės valdymo prasmių kontekstualizavimasis Lietuvos respublikos švietimo dokumentuose. *Mokytojų ugdymas*, 11(2), 116-134.
36. Jurašaitė-Harbisson, E. (2006). Pedagoginės kompetencijos: apibrėžimai, modeliai ir raiška. *Žvirblių takas*, 2.
37. Kalvaitis A. (2016). Ar Lietuvos mokytojams vis dar reikia tobulinti kvalifikaciją? *Acta paedagogica vilnensia*, 37, 35-44.
38. Kamendulytė R. (2008). *Ikimokyklinio ugdymo paslaugų prieinamumas mieste ir kaime*. Magistro baigiamasis darbas.
39. Kardelis, K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.
40. Kaziliūnas, A. (2006). *Kokybės analizė, planavimas ir auditas*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.
41. Kaziliūnas A. (2007). *Kokybės vadyba*. Vadovėlis. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas.

42. Kools, M., Stoll, L. (2016). *What Makes a School a Learning Organisation?* Prieiga per internetą: <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/5jlwm62b3bvhen.pdf?expires=1495702938&id=id&accname=guest&checksum=8B7BF8BD9686AC3C4431F11B3E952C3B>
43. Lai, F., Sadoulet E., Janvry, A. (2009). *The contributions of school quality and teacher qualifications to student performance: Evidence from a natural experiment in Beijing middle schools.* Prieiga per internetą: <https://gspp.berkeley.edu/assets/uploads/research/pdf/SchoolEffectJHR.pdf>
44. Laužackas, R. (2008). *Kompetencijomis grindžiamų mokymo / studijų programų kūrimas ir vertinimas.* Monografija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.
45. Laužackas, R., Gedvilienė, G., Tūtlys, V., Juozaitienė, D. (2008). Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo poreikiai. *Pedagogika*, 89, 29-44
46. Laužackas, R., Teresevičienė, M., Stasiūnaitienė, E. (2005). Kompetencijų vertinimas neformaliajame ir savaiminiame mokymesi. Monografija. Kaunas: VDU leidykla.
47. *Lietuvos pedagogų rengimo koncepcijos projektas ir jo pagrindimas.* (2016). Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/Pedagogams/PEDAGOG%C5%B2%20RENGIMO%20KONCEPCIJA-LEU-VDU.pdf>
48. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. (2014). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas.* Klaipėda: Baltic Printing House.
49. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. (2015). *Ikimokyklinio ugdymo metodinės rekomendacijos.* Klaipėda: Baltic Printing House.
50. *Lietuvos švietimo koncepcija.* (1992). Vilnius. Prieiga per internetą: <http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/koncepcija1.htm>
51. *LR formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija.* (2008). Vilnius. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D3BAC7260C20>
52. *LR mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų (išskyrus psichologus) atestacijos nuostatai.* (2008). Vilnius.
53. *LR mokytojo profesijos kompetencijos aprašas.* (2007). Vilnius.
54. *LR neformaliojo suaugusiųjų švietimo įstatymas.* (1998). Vilnius.
55. *LR pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija.* (2012). Vilnius.
56. *LR švietimo įstatymas.* (2011). Vilnius.
57. *LR Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų, mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai.* (2007). Vilnius.

58. Manning, M., Garvis, S., Fleming, Ch., Wong, G. T. W. (2017). *The relationship between teacher qualification and the quality of the early childhood education and care environment*. Prieiga per internetą:
https://www.campbellcollaboration.org/media/k2/attachments/0224_ECG-Manning-Teacher_qualifications.pdf
59. Masiliauskienė, E., Bagdonaitė, A. (2012). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kvalifikacijos tobulinimas(is) institucijos veiklos strateginio planavimo kontekste. *Mokytojų ugdymas*, 19 (2), 93–112.
60. Matherson, L., Windle, T. M. (2017). What do teachers want from their professional development? Four emerging themes. *Delta Kappa Gamma Bulletin*, 83, 28-32. Prieiga per EBSCO Publishing
61. Millward, M. (2015). *Teachers and educational quality: Monitoring Global Needs for 2015*. Prieiga per internetą:
http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/teachers-and-educational-quality-monitoring-global-needs-for-2015-en_0.pdf
62. Monkevičienė, O., Glebuviene, V. S., Stankevičienė, K. ir kt. (2009). *Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė. Analizė*. Prieiga per internetą:
<http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/VPU%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20turinio%20ir%20jo%20%20igyvendinimo%20kokybes%20analize%20Tyrimo%20ataskaita%202009%2011%2005.pdf>
63. Neifachas, S. (2009). Ikimokyklinio ugdymo kokybės valdymo problemos eksplikacija. *Pedagogika*, 93, 70-79.
64. Neifachas, S. (2007). *Švietimo reformos iššūkiai: naujoji strateginė kryptis ir vadovavimas ikimokyklinio ugdymo įstaigos tobulinimui. Politikos veiksmingumo vertinimas*. Vilnius: Ciklonas.
65. OECD. (2016). *What makes a school a learning organisation?* Prieiga per internetą:
<https://www.oecd.org/edu/school/school-learning-organisation.pdf>
66. Pakėlienė, D., Ramanauskienė, D. (2007). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų operatyvinės veiklos plėtojimas instituciniame lygmenyje problemos. *Mokytojų rengimas XXI amžiuje: pokyčiai ir perspektyvos*. Tarptautinės mokslinės konferencijos medžiaga. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
67. Palmer, V. (2015). *The 13 Key Benefits of Early Childhood Education: A Teacher's Perspective*. Prieiga per internetą: <http://www.huffingtonpost.com/vicki-palmer/the-13-key-benefits-of-early-childhood-education-a-teacher's-perspective.html>

68. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo (pkt) kokybės stebėsenos sisteminio modelio koncepcijos pagrindimas. (2014). Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/projektai/pkt/rezultatai/stebesena/Pedagogu-kvalifikacijos-tobulinimo-kokybes-stebesenos-sisteminio-modelio-koncepcijos-pagrindimo-projektas.pdf>
69. *Pedagogo profesijos kompetencijų aprašas*. (2015). Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/projektai/pkt/rezultatai/PEDAGOGO-PROFESIJOS-KOMPETENCIJU-APRASAS.docx>
70. Rogozina, J. (2010). Lietuvos mokytojų profesinis tobulėjimas. Prieiga per internetą: http://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/sv_problema_5.pdf
71. Ruškus, J., Žvirdauskas, D., Zybatas, S. ir kt. (2012). *Ikimokyklinis priešmokyklinis ugdymas Lietuvoje*. Būklės ir galimybių tyrimas. Prieiga per internetą: http://www.upc.smm.lt/ugdymas/ikimokyklinis/failai/Ikimokyklinis_priesmokyklinis_ugdymas_Lietuvoje_mokslo_%20studija.pdf
72. Ruškus, J., Žvirdauskas, D., Žvirdauskienė, R. ir kt. (2009). *Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo vadybos kokybės vertinimas*. Prieiga per internetą: <http://www.upc.smm.lt/projektai/pletra/Tyrimai/J.%20Ruskaus%20tyrimo%20ataskaita/Ikimokyklinio,%20priesmokyklinio%20ugdymo%20vadybos%20kokybes%20vertinimas%20Tyrimo%20ataskaita2009%2008%2031.pdf>
73. Sass, M. (2014). *Are our schools learning organizations?* Prieiga per internetą: <http://www.chalkbeat.org/posts/co/2014/04/25/are-our-schools-learning-organizations/>
74. Schlechty, P. C. (2009). *Leading for Learning how to transform schools into learning organizations*. Prieiga per internetą: https://pendidikanmatematika.usn.files.wordpress.com/2015/11/phillip_c-_schlechty_leading_for_learning_how_tbookfi-org.pdf
75. Schleicher, A. (2016). *How to transform schools into learning organisations?* Prieiga per internetą: <http://oecdeducationtoday.blogspot.lt/2016/07/how-to-transform-schools-into-learning.html>
76. Smilgienė, J. (2012). Ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogų kompetencijų tobulinimo poreikis bei galimybės dalyvaujant profesinėje veikloje. *Mokytojų ugdymas*, 18(1), 12-29.
77. Smilgienė, J., Masiliauskienė, E. (2011). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinis įvaizdis. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 3(32), 62-69

78. Stankevičienė, K., Bielinienė, I., Zimblienė, B. ir kt. (2009). Ikimokyklinio ugdymo pedagogo profesijos kompetencijos įsivertinimas. *Pedagogika*, 93, 62-69.
79. Stefl-Mabry, J., Doane, W. E., Radlick, M. S., Theroux, P. (2007). Redefining Schools as Learning Organizations: A Model for Trans-generational Teaching and Learning. Prieiga per internetą:
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.520.1693&rep=rep1&type=pdf>
80. Stoll, L. Kools, M. (2017). The school as a learning organisation: a review revisiting and extending a timely concept. *Journal of Professional Capital and Community*, 2(1), 2-17, doi: 10.1108/JPCC-09-2016-0022
81. Teach. com. (2017). *Early Childhood Education*. Prieiga per internetą:
<https://teach.com/where/levels-of-schooling/early-childhood-education/>
82. Teresevičienė, M., Gedvilienė, G., Zuzevičiūtė V. (2006). *Andragogika*. Kaunas: Vytauto Didžiojo leidykla.
83. Trakšelys, K., Martišauskienė, D. (2013). Pedagogo profesionalizacijos aspektai modernioje visuomenėje. *Tiltai*, 2, 145-161.
84. Vaicekauskienė, V. (2013). Švietimo finansavimas: kiek, kam ir kaip. *Švietimo problemos analizė*, 1-16.
85. Valackienė, A. (2004). Sociologinis tyrimas. Kaunas: Kauno Technologijos universitetas.
86. Valantinas A. (2012). Ikimokyklinio ugdymo kokybė. *Švietimo problemos analizė*, 13(77).
87. Valstybės kontrolė. (2016). *Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas*. Valstybinio audito ataskaita. Prieiga per internetą:
https://www.vkontrolė.lt/pranesimas_spaudai.aspx?id=21806
88. Valstybinė švietimo 2013 - 2022 metų strategija. (2013). Prieiga per internetą:
https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/451_f91e8f0a036e87d0634760f97ba07225.pdf
89. Vanagas, P. (2006). Visuotinė kokybės vadyba. Kaunas: Technologija.
90. Wayne, A. J., Yoo, K. S., Zhu, P., Cronen, S., Garet, M. S. (2008). Experimenting With Teacher Professional Development: Motives and Methods. *Educational Researcher*, 37(8), 469–479. doi: 10.3102/0013189X08327154.
91. Williams, R. B., Brien, K., LeBlanc, J. (2012). *Transforming schools into learning organizations: supports and barriers to educational reform*. Prieiga per internetą:
https://www.umanitoba.ca/publications/cjeap/pdf_files/williams_brien_leblanc.pdf

92. Židžiūnienė, A. (2014). Ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ugdymo permastymas. Prieiga per internetą: <http://www.ikimokyklinis.lt/index.php/straipsniai/bendri-straipsniai/ikimokyklinio-priesmokyklinio-pradinio-ugdymo-permastymas/18238>
93. *2014 – 2020 nacionalinės pažangos programa*. (2012). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.439028>

PRIEDAI